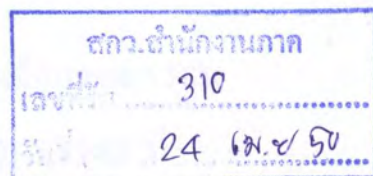

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
โครงการวิจัย
“กระบวนการสร้างความร่วมมือในการ
ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนบ้านหนองบ่อ”

โดย
นางมนต์ภรณ์ พลสมิตรี และคณะ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
28 กุมภาพันธ์ 2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

“กระบวนการสร้างความร่วมมือในการ
ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนบ้านหนองบ่อ”

โดย

นางมนต์ภรณ์ พลสมัตร และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

28 กุมภาพันธ์ 2550

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “กระบวนการสร้างความร่วมมือในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน
บ้านหนองบ่อ” ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

คณะผู้วิจัย

นางมนต์ภรณ์	พลสมัคร
นายสาคร	บุญขจร
นายสุพล	ส่งเสริม
นายวิศิษฐ์	ทิมา
นางนกร	นวลอินทร์
นายทองคำ	สุธรรม
นายจำนงค์	อุ่นเจริญ
ด.ต.ประสิทธิ์	พลสมัคร
นางนัทรชนัน	บุตสินนท์
นางสุคนธ์	ไบบัว
นางอนงค์ลักษณ์	ศิริพิทักษ์ชัย
นายสุรศักดิ์	จันทร์พวง
นางสาวผุสดี	เจริญบุญ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัย “กระบวนการสร้างความร่วมมือในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนบ้านหนองบ่อ” สำเร็จลุล่วงในครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทั้งด้านงบประมาณ วิชาการ ตลอดจนการหนุนเสริมในเรื่องการเขียนรายงานการวิจัย ของศูนย์ประสานงานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยประจำจังหวัดอุบลราชธานี ขอขอบคุณผู้ปกครองและเยาวชน ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนหนองบ่อ โรงเรียนหนองบ่อสามัคคีวิทยา ทีมชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ ทั้ง 4 หมู่บ้านที่ร่วมแรงร่วมใจในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ทำให้งานวิจัยครั้งนี้ เกิดความสัมฤทธิ์เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณที่ปรึกษางานวิจัยทั้ง 4 ท่าน คือ อาจารย์พรรณทิพา แก้วมัตย์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ อาจารย์ปาริชาติ มาลัย อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ ผู้พิพากษาศาลสมทบ อาจารย์พิศาล จันทป์ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองบ่อสามัคคีวิทยา พระมหาประเสริฐ มหาวิโร เจ้าอาวาสวัดสระบัว บ้านหนองบ่อ ที่ให้ข้อชี้แนะให้ความช่วยเหลือในทุกขั้นตอนของการวิจัย จนทำให้โครงการวิจัยครั้งนี้แล้วเสร็จ และ คุณจิรัฐกร ณัฐรังสี และคณะที่ร่วมเป็นวิทยากรทำให้กิจกรรมการเข้าค่ายทักษะชีวิตและค่ายครอบครัวบรรลุล่วงตามวัตถุประสงค์

มนต์กรณ์ พลสมัคร และคณะ

บทคัดย่อ

การศึกษาโครงการกระบวนการสร้างความร่วมมือในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนบ้านหนองบ่อ ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับปัญหาของเด็กและเยาวชน 2. เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของเยาวชน 3. เพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุอันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 4. เพื่อให้ครอบครัวชุมชนมีส่วนร่วมและมีจิตสำนึกในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน 5. เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยพูดคุยเวทีกับเยาวชนและทีมงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน จึงได้ทีมวิจัยที่เป็นคนในชุมชนจำนวน 2 คน อาจารย์จำนวน 3 คน และประชาคมเวทีชุมชนเพื่อคัดเลือกอาสาสมัครนักวิจัยซึ่งมีผู้ปกครองและเยาวชนเข้าร่วมอีกจำนวน 37 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยทีมวิจัยและอาสาสมัครนักวิจัยทั้ง 4 หมู่บ้าน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน จำนวน 15 คน สัมภาษณ์ผู้ปกครองเยาวชน รวมทั้งศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ เช่น ประวัติบ้านหนองบ่อจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ แนวทางการสัมภาษณ์มีประเด็นเกี่ยวข้องกับข้อมูลประวัติความเป็นมาของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ทรัพยากรในชุมชน เศรษฐกิจ สังคมชุมชน สาเหตุ และปัญหาของเยาวชน แนวทางแก้ไขปัญหายของเยาวชน การแก้ไขปัญหายของเด็กและเยาวชนที่ประสบความสำเร็จตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชน การวิจัยครั้งนี้จะมีการจัดประชุม อบรม ระดมความคิดเห็น สนทนากลุ่ม ศึกษาฐาน เพื่อศึกษาหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชน จำนวน 250 คน ชาย 142 คน หญิง 108 คน ส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียนมีปัญหาดังนี้ 1. คี๋มสุรา 115 คน 2. ขี้สาว 70 คน 3. สูบบุหรี่ 50 คน 4. ดิคาเสพติด 39 คน 5. หลบเรียน 38 คน 6. มั่วสุมตอนกลางคืน 35 คน 7. เทียวกลางคืน 33 คน 8. คมกาว 16 คน 9. ขี้รถมอเตอร์ไซด์ซิ่ง 12 คน 10. ไม่เชื่อฟังคำสอน 11 คน 11. ลักขโมย 6 คน 12. ทะเลาะวิวาท 4 คน สาเหตุของปัญหาดังกล่าว เกิดจาก 1. เกิดจากตัวเยาวชน 80 คน 2. อยากรู้ยากลอง 60 คน 3. ขาดความอบอุ่นในครอบครัว 40 คน 4. เพื่อนชักชวน 20 คน 5. คบเพื่อนไม่ดี 20 คน 6. ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ 20 คน 7. เกิดจากสิ่งแวดล้อม 10 คน แนวทางการแก้ปัญหายของเยาวชนมีดังนี้ 1. หากิจกรรมให้เยาวชนทำจำนวน 90 คน 2. อยากให้สนับสนุนด้านกีฬาและดนตรี 50 คน 3. นำเยาวชนไปบ้นัด 20 คน 4. พ่อแม่อบรมสั่งสอน 20 คน 5. อบรมความประพฤติ 20 คน 6. มอบความรักให้เยาวชน

36 คน 7. ให้มีมาตรการเข้มงวด 5 คน 8. เน้นแนวทางแก่เด็กและเยาวชน 5 คน 9. ให้ครู
สั่งสอน 4 คน 10. ให้มีอาชีพเสริม 3 คน และ 11. ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา 4 คน

ผลการศึกษารูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้
ปัญหาเยาวชนคือ ปัญหาของเยาวชนมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ ฝ่ายคือ ผู้ปกครอง
เยาวชน โรงเรียน และผู้นำชุมชน โดยให้เยาวชนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง
ผู้ปกครอง ครู และทีมผู้นำเป็นผู้คอยชี้แนะให้กำลังใจ การที่ชี้แนะหรือการให้คำปรึกษาได้ผลต้อง
ให้เยาวชนเกิดความไว้วางใจ และเข้าใจความรู้สึนึกคิดของกลุ่มเยาวชน จึงจะทำให้เยาวชนเกิด
การยอมรับได้ มีการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬา เข้าค่ายพัฒนาทักษะชีวิต และค่ายครอบครัว ใน
การจัดกิจกรรมทำให้เยาวชนมีกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง มีพันธสัญญาร่วมกันมีความเข้าใจมาก
ขึ้นระหว่างผู้ปกครองและเยาวชน มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีความเสียสละ มีความคิดสร้าง
สรรค์ มีทักษะในการวางแผน การตัดสินใจของเยาวชนเพิ่มมากขึ้นและเยาวชนได้มีบทบาทในงาน
ประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนมากขึ้น

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยผู้ปกครองจะให้ความร่วมมือโดยเข้าร่วมประชุมและ
เข้าร่วมกิจกรรมเข้าค่ายเป็นอย่างดี คูดูแลพฤติกรรมและให้คำปรึกษาเยาวชนอย่างใกล้ชิด โรง
เรียนก็มีการนัดประชุมผู้ปกครองทุกเดือนและแจ้งปัญหาของบุตรแก่ผู้ปกครองทุกคนเพื่อจะได้ราย
งานถึงพฤติกรรมของบุตรต่อทางโรงเรียนอีกครั้งหนึ่ง ทีมนำของชุมชนจะมีคณะกรรมการตรวจ
ตราและสอดส่องพฤติกรรมของเยาวชนตามสี่แยกทางเข้าหมู่บ้านทุกเดือน องค์การบริหารส่วน
ตำบลหนองบ่อเห็นความสำคัญของเยาวชนได้ตั้งงบประมาณในการพัฒนาเยาวชน 300,000 (สาม
แสนบาทถ้วน) และให้เยาวชนแบ่งกลุ่มเขียนโครงการเพื่อของบประมาณในการดำเนิน กิจ
กรรม

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย เพื่อความต่อเนื่องและความยั่งยืนในการแก้ปัญหายของเยาวชน
ควรจะมีงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนทุกปี และดำเนินการโดยเยาวชนมีผู้ปกครอง
ทีมนำโรงเรียนให้การสนับสนุน

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ง
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
โจทย์วิจัย	3
คำถามการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
ปัญหาเยาวชน	5
ปัจจัยที่เกี่ยวกับปัญหาของเด็กและเยาวชน	9
องค์ประกอบในการสร้างสุขภาวะแก่เยาวชน	10
แนวคิดทักษะชีวิต	14
การมีส่วนร่วม	24
รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	40
บทที่ 3 กระบวนการดำเนินการวิจัย	41
วิธีดำเนินการวิจัย	41
ประชากรในการศึกษา -	41
ขั้นตอนในการวิจัย	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	45
วิธีการเก็บข้อมูล	45
การวิเคราะห์ข้อมูล	46

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	47
ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านหนองบ่อ	47
ปัญหาและสาเหตุของเยาวชน	57
แนวทางการแก้ไขปัญหายของเยาวชน	62
ผลการดำเนินกิจกรรม	63
วิธีการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุ	75
การมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆในชุมชนและการแก้ปัญหา	75
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	77
สรุปผลการวิจัย	77
ผลที่ได้จากงานวิจัย	78
ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้	79
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	79
เอกสารอ้างอิง	80
ภาคผนวก	83
ภาคผนวก ก. ภาพกิจกรรมต่างๆ ของโครงการตั้งแต่เริ่มดำเนิน	84
โครงการจนเสร็จสิ้นโครงการ	
ภาคผนวก ข. แนวทางสัมพันธเชิงลึกของเด็กและเยาวชน	98
ประวัติทีมวิจัย	102

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูปภาพที่ 1 ปัญหาของเข่าวชน

9

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรบุคคลเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ถ้าบุคคลมีศักยภาพจะทำให้ส่งผลการพัฒนาชุมชนสังคมและผลรวมสุดท้ายคือระดับประเทศนั่นเอง เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนา ซึ่งกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 27 ของประชากรทั้งประเทศ มีสิทธิในการพัฒนาและสอดคล้องกับร่างนโยบาย พรบ.สุขภาพแห่งชาติ ที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อให้มีศักยภาพอันจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง จากการที่ได้มาอาศัยอยู่ในชุมชนตำบลหนองบ่อเป็นเวลา 10 ปี ในฐานะผู้ให้บริการสุขภาพ ซึ่งมีสถานประกอบการ โรคติดต่อสาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง ได้สังเกตปัญหาของเด็กและเยาวชนรวมทั้งได้เข้าไปร่วมแก้ปัญหาให้บุตรหลานด้วย

ซึ่งประชาชนตำบลหนองบ่อ ร้อยละ 80 จะมีดำนินมไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่อไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะแต่งงานมีบุตรก็จะนำบุตรมาให้บิดา-มารดาเป็นผู้เลี้ยงดู โดยจะส่งเงินเป็นค่าเลี้ยงดูและซื้อนมให้บุตร ซึ่งการเลี้ยงดูยังเป็นการสั่งสอนแบบเดิมและทัศนคติเดิม จะตามใจเวลาเลี้ยงดู ไม่แนะนำในสิ่งที่ควรทำ และไม่ควรทำ ซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชน เมื่อเติบโตจะตามใจตนเอง ขาดทักษะในการคิดตัดสินใจด้วยตนเอง ขาดการส่งเสริม พัฒนาการแบบองค์รวมที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต จึงพบว่าพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไม่ชอบเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ชอบหลบเรียน รวมเป็นกลุ่ม ๆ บางกลุ่มจะหลบเรียนเล่นการพนัน เล่นไพ่ ไฮโลและเกมส์ต่าง ๆ บางกลุ่มนัดหมายชายและหญิงไปมีพฤติกรรมทางเพศในวัยเรียนทำให้ตั้งครรภ์ระหว่างวัยเรียนตามมา ต้องออกจากโรงเรียนและบางครั้งก็ทำแท้ง เมื่อรวมกลุ่มก็จะมีการดื่มสุรา และสูบบุหรี่มั่วสุ่ม ช่วงเวลา 18.00-22.00 น. ตามถนนทางเข้าหมู่บ้าน มีการทะเลาะกันส่วนใหญ่จะใช้ความรุนแรง ชกต่อยและใช้อาวุธปืน เมื่อมีประเพณีสำคัญของหมู่บ้านนอกจากนี้ยังมีการใช้สารเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็น “ยาบ้า” ซึ่งจะมีบุคคลนอกหมู่บ้านนำมาจำหน่าย เมื่อมาได้ก็จะทุบแก้ว/ขวดกระจายเต็มถนนทำให้สัญจรไปมาลำบากมาก และยังขับรถจักรยานยนต์เสี่ยงอันตรายชนชุมชน มีการขโมยข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านตนเองและเพื่อนบ้านเป็นประจำ ๆ

ปัญหาดังกล่าวโรงเรียนมัธยมหนองบ่อสามัคคีวิทยา ได้เชิญผู้ปกครองประชุมเพื่อหาทางแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนในการไม่เรียนหนังสือ ให้ผู้ปกครองรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกับโรงเรียนในปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งโรงเรียนมีการแก้ปัญหาโดยให้นักเรียนไปอบรมพัฒนาจิตใจที่ศูนย์พัฒนาคุณธรรมคงใหญ่ บ้านวังอ้อ ต. หัวดอน อ. เขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

จำนวน 3 วัน 2 คืน รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ได้จัดอบรมพัฒนาจิตเยาวชนโดยวิทยากรจากโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ เป็นเวลา 2 วัน นอกจากนั้นชุมชนได้ตั้งระเบียบ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติของกลุ่มเยาวชนเมื่อมีงานประเพณีของหมู่บ้าน ปัญหาดังกล่าวก็จะดีขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ประมาณ 1 เดือนหลังจากนั้นก็จะมีพฤติกรรมเหมือนเดิม เพราะขาดการประสานทำความเข้าใจกับผู้ปกครองในการติดตามพฤติกรรมเด็กอย่างต่อเนื่องและกระบวนการร่วมมือในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนของหน่วยงานในชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ด้วยความสำคัญดังกล่าวทำให้มีโครงการวิจัยนี้ขึ้น โดยเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2548 ที่ผ่านมากลุ่ม ผู้สนใจซึ่งเป็นนักวิชาการในท้องถิ่น ผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้านรวมทั้งอาจารย์ฝ่ายปกครองที่ดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชน กลุ่มดังกล่าวอาศัยอยู่ในชุมชนและปฏิบัติงานในชุมชน ซึ่งได้รับรู้ปัญหาและพฤติกรรมเด็กและเยาวชนตลอดมา รวมทั้งเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชนในการที่จะแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนให้ต่อเนื่องและยั่งยืนและสอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุที่แท้จริง รวมทั้งในปีงบประมาณ 2549 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อได้จัดงบประมาณ 300,000 บาท เพื่อส่งเสริมอาชีพเด็กและเยาวชนรวมทั้งส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นจึงได้จัดเวทีชุมชนประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน อบต. และชาวบ้าน เพื่อระดมความคิดเห็นในการพัฒนา ข้อเสนอโครงการวิจัย ที่ประชุมได้เสนอถึงปัญหาเยาวชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การแก้ไขปัญหา เพื่อให้เด็กและเยาวชนเป็นพลังสำคัญของชุมชนอันจะส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งต่อไป ปัญหาที่พบ การติดยาเสพติด พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงทะเลาะวิวาท พฤติกรรมความปลอดภัยการจราจรทางบกมีอุบัติเหตุบ่อยครั้ง รวมทั้งการไม่ชอบเรียนหนังสือ หลบเรียนเล่นการพนัน สภาพปัญหาดังกล่าวชุมชนต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญห และหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน

การเลือกพื้นที่เป้าหมายหลักเป็นบ้านหนองบ่อ เนื่องจากการจัดประเพณีต่างๆของตำบลจะจัดที่บ้านหนองบ่อรวมทั้งเป็นที่ตั้งของสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทำให้เด็กและ เยาวชนมีกิจกรรมร่วมกันในช่วงเวลากลางวันมาก และปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกิดจากเด็กและ เยาวชนที่อาศัยที่บ้านหนองบ่อเด็กและเยาวชนจะมีการพบประสังสรรค์กันเกือบทุกหมู่บ้านภายในตำบล หนองบ่อประกอบด้วยแต่ละหมู่บ้านจะอยู่ห่างกัน 2-3 กิโลเมตร ทำให้ปัญหาเด็กและ เยาวชนมีลักษณะคล้ายคลึงกันทุกหมู่บ้านของตำบลหนองบ่อ ดังนั้นจึงเลือกบ้านหนองบ่อ จำนวน 4 หมู่บ้านเป็นตัวแทนของ 13 หมู่บ้านเพราะมีความพร้อมในด้านผู้นำ นักวิชาการรวมทั้งชุมชนมีความต้องการในการที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว

โครงการวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นที่จะหาวิธีแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชน โดยให้ภาคีในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนรวมทั้งครอบครัวได้ตระหนัก ถึงความสำคัญด้วย โดยใช้กระบวนการสังคมในการขับเคลื่อนการพัฒนา

1.2. โจทย์วิจัย

ชุมชนบ้านหนองบ่อจะมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว สมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน อย่างยั่งยืนได้อย่างไร

1.3 คำถามในการวิจัย

- 1.ความสัมพันธ์ของชุมชนในเขตตำบลหนองบ่อ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับครอบครัว มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ด้วยปัจจัยอะไร
- 2.ปัญหาของเด็กและเยาวชนมีอะไรบ้าง มีสาเหตุมาจากอะไร
- 3.มีวิธีการอย่างไรที่จะช่วยเหลือแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน โดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง
- 4.จะมีความร่วมมือระหว่าง อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำไม่เป็นทางการ และโรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญในชุมชนใน การพัฒนาและแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับปัญหาของเด็กและเยาวชน
- 2.เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของเด็กและเยาวชน
- 3.เพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุอันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 4.เพื่อให้ครอบครัว ชุมชนมีส่วนร่วมและมีจิตสำนึกในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน
- 5.เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

1.5. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของครอบครัวเด็กและเยาวชนและหน่วยงานในชุมชนตำบลหนองบ่อทุกระดับ โดยเป็นกระบวนการศึกษาเพื่อให้รู้อดีต-ปัจจุบันของชุมชน รู้ศักยภาพของชุมชนในชุมชนและมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็ง โดยมีแนวทางและรูปธรรมในการปฏิบัติเพื่อจะนำไปสู่การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนมีจิตสำนึกรักชุมชนของตนเองโดยกระบวนการร่วมกันเก็บข้อมูลบริบทชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน และนำประวัติศาสตร์ชุมชนไปเผยแพร่ให้เยาวชน สืบเนื่องไปจนถึงลูกหลาน

2. เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันขององค์กรภายในท้องถิ่น ตำบลหนองบ่อและจิตสำนึก ในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

3. เกิดแนวคิด/แนวทางในการพัฒนาการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนทั้งระดับบุคคล ชุมชน องค์กรรัฐ ท้องถิ่นและระดับนโยบาย

4. เกิดกระบวนการทำงานมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐเอกชนและภาคีอื่น กลายเป็นเครือข่ายทางสังคมในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืนก่อให้เกิดการป้องกันแก้ไขปัญหาที่ต้นตอ การณ์และเกิดการ พัฒนาที่ยั่งยืน

5. ได้รูปแบบการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุที่แท้จริง

6. ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 ปัญหาเยาวชน
- 2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับปัญหาของเด็กและเยาวชน
- 2.3 องค์ประกอบในการสร้างสุขภาวะแก่เยาวชน
- 2.4 รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ปัญหาเยาวชน

ปัจจุบันเป็นยุคของการปฏิวัติเทคโนโลยีและสังคมอุตสาหกรรมใหม่ของโลก ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วต่อโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของบุคคลในสถาบันครอบครัว ซึ่งมีผลทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ และสรรพสิ่งได้ถูกกำหนดด้วยวัฒนธรรมบริโภคและการแข่งขัน ซึ่งรับอิทธิพลมาจากตะวันตก การวัดคุณค่าของมนุษย์ถูกวัดที่ปริมาณวัตถุสิ่งของมากกว่าคุณธรรมหรือความดี ซึ่งจะกลายเปลี่ยนสภาพที่บีบคั้นชีวิตก่อให้เกิดความกดดัน กลายเป็นความทุกข์ในชีวิตและสังคม จนเกิดวิกฤติการณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural crisis) เป็นปัญหาต่าง ๆ ของสังคมตามมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกิดขึ้นมากในกลุ่มเยาวชน ซึ่งอยู่ในวัยที่ยังขาดการคิดวิเคราะห์ และการแยกแยะถูกผิดที่ชัดเจน จึงพบปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการสร้างคุณภาพชีวิตของเยาวชน ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน การบริโภคทางวัตถุ ตลอดจนปัญหาพฤติกรรมของเยาวชนที่เบี่ยงเบนไปจากวัฒนธรรมอันดีของสังคมไทย และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในทาง แก้ปัญหาสังคมของประเทศ และปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาเยาวชนมีสภาพที่จำกัด

ปัญหาเยาวชนที่พบมี 7 ปัญหา คือ (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ และคณะ, 2542) ดังนี้

1. พฤติกรรมทางเพศ
2. พฤติกรรมการใช้สารเสพติด
3. พฤติกรรมความพลอดรัก
4. พฤติกรรมความรุนแรง
5. พฤติกรรมการออกก่้างกาย
6. พฤติกรรมการบริโภค
7. พฤติกรรมความเครียด

นอกจากนั้น (ศรีศักดิ์ จามรมานและคณะ, 2547) ได้สำรวจปัญหาเด็กและเยาวชนทั้งในสถานศึกษา และ นอกสถานการศึกษา อายุระหว่าง 15 – 24 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลพบปัญหาของ เด็กและเยาวชน คือ

1. ปัญหาเด็กหนีเรียน ซึ่งเกิดจากความไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน ทำให้เกิดความท้อแท้ หรือการถูกบังคับ ถูกกดดันจากพ่อแม่ผู้ปกครองในเรื่องการเรียน

2. การใช้ยาเสพติด ยาเสพติดมีการจับจ่ายใช้สอยฟุ่มเฟือยเกินฐานะของตนเอง ซึ่งเป็นผลเสียต่อครอบครัว ส่งเสริมให้เยาวชนมีความคิดที่ยึดติดกับการบริโภคทางวัตถุ เป็นการบ่มเพาะนิสัยขาดวินัยทางการเงินของเยาวชนในอนาคตด้วยเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดังกล่าวมาในกลุ่มเยาวชนพบว่า กิจกรรมที่นักเรียนนักศึกษาทำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ได้แก่ การเดินซื้อป๊อปปิ้งตามห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ดูภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ การรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ด และการเที่ยวกลางคืน นอกจากนี้ยังพบว่า สื่อมีอิทธิพลต่อการจับจ่ายใช้สอยในกลุ่มเยาวชนเป็นอย่างมากโดยสื่อที่มีส่วนกดดันมากที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ 5 อันดับแรกคือ โฆษณา ร้อยละ 26 ละครทีวี ร้อยละ 17.4 รายการเด็กและวัยรุ่น ร้อยละ 13.9 รายการเพลง ร้อยละ 13.1 และเกมส์โชว์ ร้อยละ 9.6 เมื่อสำรวจความคิดเห็นของพ่อแม่ ที่มีลูกหลานอยู่ในช่วงวัยเด็กหรือวัยรุ่นพบว่า กว่าร้อยละ 70 ทราบว่าลูกหลานของตนมีการร้องขอให้ซื้อสินค้าตามโฆษณาหรือรายการต่าง ๆ ในโทรทัศน์ ผลการสำรวจของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์เกี่ยวกับพฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยของนักเรียนนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและหัวเมืองใหญ่ เชียงใหม่ สงขลา พบว่าตัวอย่างเกินกว่า 1 ใน 3 ระบุว่าตนเองมีรายรับไม่พอกับรายจ่ายโดยระบุสาเหตุว่าเนื่องจากต้องเรียนเสริมหลักสูตร เข้าสังคมเพื่อนฝูง ของใช้ที่ซื้อราคาสูง ไม่มีรายได้พิเศษ เศรษฐกิจไม่ดี พฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยและการบริโภคของเด็กและรุ่นในปัจจุบันกำลังจะกลายเป็นปัญหาของครอบครัวและสังคมในที่สุด หากผู้ปกครองไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ จะทำให้เด็กพยายามหาทางตอบสนองความต้องการของตัวเองด้วยการหาเงินในทางที่ผิดและผลักดันให้เกิดปัญหาอาชญากรรมอื่นตามมาเช่น การลักขโมย การเล่นการพนัน รวมทั้งปัญหายาเสพติด

3. ปัญหายาเสพติด ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งของเด็กและเยาวชน จากการสำรวจของสำนักวิจัยเอแบค อินเตอร์เนตชันแนลในปี พ.ศ. 2544 ในระดับสถานศึกษาตั้งแต่ ป.6 ถึง ปริญญาตรี อายุ 11 – 24 ปี ซึ่งมีจำนวนประมาณ 6 ล้านคนในจำนวนนี้ ร้อยละ 12 เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยมีทั้งผู้เสพและผู้ค้า ชนิดของยาเสพติดส่วนใหญ่คือ ยาบ้า รองลงมาคือ กัญชา สารระเหย และเฮโรอีน และวัยรุ่นไทย อายุ 14 – 18 ปี เป็นชายประมาณร้อยละ 90 ตกเป็นผู้ต้องหาคดียาเสพติด ซึ่งจำแนกตามความผิด คือ เสพ ครอบครองและจำหน่าย (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2547) การดื่มสุรามีมากขึ้นเช่นเดียวกันโดยเฉพาะวัยรุ่นหญิง ดื่มสุราเพิ่มขึ้นประมาณ 5 เท่าจากร้อยละ 1 ปีพ.ศ. 2539 เป็นร้อยละ 5.6 ในปีพ.ศ. 2546 วัยรุ่นชาย อายุ 15 – 19 ปี ดื่มสุราเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.9 ในปีพ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 33.5 ใน

ปีพ.ศ. 2546 (จรรยา เศรษฐบุตร อัญชลี อารังรัตน์และ จิรภัค บุญชัยวัฒนา, 2541) การสูบบุหรี่ก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน ชายวัยรุ่นจากร้อยละ 26 ในปีพ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 32.1 ในปีพ.ศ. 2546 หญิงเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.6 เป็นร้อยละ 0.9 อายุเมื่อเริ่มสูบบุหรี่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.9 อยู่ในช่วง 15-19 ปี (จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ, 2543) การใช้สารเสพติด มีสาเหตุมาจากการขาดความอบอุ่นในครอบครัว เด็กมีผลการเรียนต่ำหรือระดับการศึกษาต่ำ ขาดความรู้ความเข้าใจถึงผลร้ายของยาเสพติด (กุหลาบ รัตนสังธรรม และ คณะ, 2540) ซึ่งจะเริ่มต้นด้วยการดื่มเหล้า เบียร์ ตามมาด้วยบุหรี่ ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน โดยแบบแผนการเริ่มทดลองใช้จะคล้ายคลึงกัน คือ มีการรวมกลุ่มกัน (เที่ยวกลางคืน, งานเลี้ยง, วงเหล้า, โดดเรียน, ขาดเรียน, มีการพบเห็นจากเพื่อนหรือพี่ที่ใช้อยู่แล้ว จากนั้นจึงชักชวนกันทดลองหรือทดลองเอง (จิรวัฒน์ มุลศาสตร์และคณะ, 2543) อัตราการดื่ม ส่วนใหญ่จะดื่ม สุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ซึ่งถ้าเป็นวันธรรมดาแล้วตื่นสาย และในเวลาดื่มเหล้าก็จะมีการสูบบุหรี่ด้วย (นายนิรันดร์ กระพี้แดงและคณะ, 2546) ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารเสพติดโดยเสพยาบ้า คือ ตนเอง และปัจจัยที่มีผลต่อการลดหรือเลิกใช้ คือ ความตั้งใจของตนเอง การตัดสินใจเลิกใช้ของกลุ่มเพื่อน

4. การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เกิดจากการที่เด็กและเยาวชนมีค่านิยมทางเพศที่ไม่ถูกต้อง ความเจริญก้าวหน้าด้านต่างๆ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทัศนคติของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก มีผลทำให้พฤติกรรมทางเพศที่วัยรุ่นชายและหญิงได้แสดงออกมีความสัมพันธ์ที่มีต่อกันอย่างเสรีและเปิดเผยมากขึ้นเช่น การจับมือถือแขน การโอบกอด สิ่งเหล่านี้จึงเป็นพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนหรือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส จนก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา คือ ปัญหาการติดเชื้อเอดส์ ในภาพรวมการติดเชื้อ HIV รายใหม่ในประเทศไทย จะมีประมาณ 20,000 รายต่อปี ผู้ติดเชื้อรายใหม่เพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มอายุน้อยลง คือ กลุ่ม 15 – 24 ปี หญิงอายุ 15 – 19 ปี ติดเชื้อมากกว่าชาย รวมทั้ง 2 เพศ ในกลุ่มอายุ 14 – 15 ปี ติดเชื้อ HIV ปีละประมาณ 16,000 คน ซึ่งทำให้อัตราผู้ป่วยด้วยโรคเอดส์ในวัยรุ่นมีประมาณร้อยละ 11.1 ของผู้ป่วยเอดส์ทั้งหมดโดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค, 2547 ก) นอกจากนั้นยังพบว่าวัยรุ่นไทยร้อยละ 52 มีคู่นอนมากกว่า 1 คน ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์เพียงร้อยละ 23 (ค่าเฉลี่ยการใช้ถุงยางอนามัยของวัยเดียวกันทั่วโรค ร้อยละ 57) พ่อแม่วัยรุ่นมีบทบาทในการสอนเรื่องเพศแก่ลูกเพียงร้อยละ 1 คู่นอนส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อน คนรัก มากกว่าหญิงบริการ การใช้ถุงยางอนามัยกับคนรักหรือเพื่อนสนิทเพียงร้อยละ 14.8 หญิงบริการร้อยละ 37.6 และกับหญิงอื่น ๆ ร้อยละ 21.9 (สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค, 2545) นอกจากนั้นยังพบปัญหาการทำแท้ง จากการสำรวจสตรีที่เข้ารับการรักษาก่อนการแท้งซ้อน อันเนื่องมาจากการทำแท้งพบว่าร้อยละ 47 อายุไม่เกิน 24 ปี และในกลุ่มอายุนี้อีกครึ่งหนึ่งของกลุ่มที่ทำแท้งอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นจำนวนการทำแท้งประมาณหมื่นกว่ารายและจากข้อมูลมูลนิธิสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง(สคส)พบร้อยละ 61 ของหญิงที่ทำแท้งนอกโรงพยาบาลอายุไม่เกิน 24 ปี หญิงที่เคยทำแท้งร้อยละ 9 อยู่ในกลุ่มอายุ 15-19 ปี

5. ความรุนแรงของเยาวชน ความรุนแรงของเด็กเยาวชน เริ่มมีมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น แก๊งรือชิงกวนเมือง การข่มขืน การทำร้ายร่างกาย การก่อทะเลาะวิวาท การลักขโมย ข้อมูลจากกองบัญชาการตำรวจนครบาลระบุว่า วัยรุ่นก่อเหตุทะเลาะวิวาท 2,743 ครั้งในปีพ.ศ. 2545 และ 2,279 ครั้งในปีพ.ศ. 2546 ในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงสิงหาคม คิดเป็นการทะเลาะวิวาทเฉลี่ยวันละประมาณ 9-11 ครั้ง (สถาบันประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล, 2547)

6. อุบัติเหตุ- สาเหตุการตายที่สำคัญในกลุ่มเยาวชนคือ อุบัติเหตุโดยเฉพาะทางการขนส่ง และการจมน้ำตายในปีพ.ศ. 2544 มีประชากรวัย 10-14 ปี และ 15-19 ปี ตายจากอุบัติเหตุการขนส่งทั้งหมด ในกลุ่มประชากรที่ตายด้วยการจมน้ำซึ่งมีประมาณ 6.16 ต่อประชากรแสนคน ร้อยละ 11.6 ของผู้ที่จมน้ำตายอยู่ในกลุ่มอายุ 15-24 ปี สาเหตุพบว่าการสวมหมวกกันน็อกและคาดเข็มขัดนิรภัยยังอยู่ในระดับต่ำ ในกลุ่มนี้โดยเฉพาะจากรถจักรยานยนต์และรถยนต์ ข้อมูลจากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2541 พบว่า อัตราการคาดเข็มขัดนิรภัยสวมหมวกกันน็อกในกลุ่มอายุ 14-17 ปี มีเพียงร้อยละ 15.2 และ 21.2 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ในกลุ่มอายุ 18-19 ปี มีอัตราการคาดเข็มขัดนิรภัยและสวมหมวกกันน็อกในขณะขับขี่หรือโดยสารเพียงร้อยละ 19.1 และ 24.5 เท่านั้น (พรพันธุ์ บุญรัตน์พรพันธุ์และคณะ, 2548)

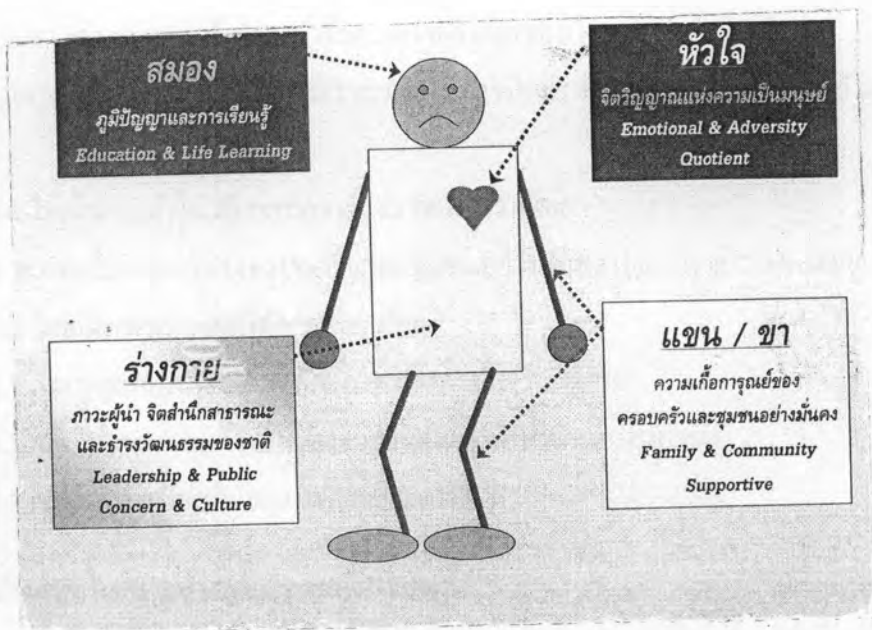
7. พฤติกรรมการบริโภค การบริโภคไม่เหมาะสมในลักษณะการบริโภคเกินกับการกลั้วอ้วน ได้กลายเป็นปัญหาใหญ่ของประชากรวัยรุ่น พฤติกรรมการกินที่ไม่ถูกต้อง เช่น กินของหวานเป็นประจำ งดอาหารเช้า กินอาหารรสจัด กินอาหารประเภท Fast-Food บ่อยครั้ง และในระหว่างอาหารมีเพียงร้อยละ 7.8 เท่านั้น ที่ไม่กินอะไรเลย นอกจากนั้นดื่มน้ำอัดลม กินกรุบกรอบ ลูกกลืนลูกอมเป็นประจำ (ชุลีพร ศรีศรี, 2541)

8. ปัญหาสุขภาพจิต วัยรุ่นมีความเครียดมาก ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของตนเอง ความขัดแย้งกับพ่อแม่ ครู อาจารย์ ตลอดจนแรงผลักดันจากอิทธิพลเพื่อนและสื่อสารมวลชน เนื่องจากการขาดประสบการณ์ในชีวิต ทำให้วัยรุ่นมักหาทางออกด้วยวิธีการคลายเครียดที่ไม่เหมาะสม เช่น ใช้สารเสพติด หนีเรียน ตามเพื่อนที่มีปัญหา หรือระบายออกด้วยความรุนแรง จากการสำรวจในนักเรียน ม.1 - ม.6 ในโรงเรียนกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดพบว่า นักเรียนต่างจังหวัด 1 ใน 3 คนมีปัญหาสุขภาพจิต โดยมีความผิดปกติในพฤติกรรม เช่น ความสัมพันธ์กับเพื่อน เกรงปัญหาทางอารมณ์ในเด็กชั้น ม. 5 และ ม. 6 จะมีพฤติกรรมเหล่านี้มากที่สุด โดยเฉพาะการไม่มีสมาธิ และปัญหาเด็ก ม.4 มีปัญหาน้อยที่สุดคือประมาณ 25.0% (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นกรมสุขภาพจิต, 2544) และจากการสำรวจสภาวะเยาวชนไทย ปี พ.ศ. 2541 ซึ่งได้สอบถามกับอาการต่างๆ ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมาเพื่อวัดระดับความเครียดของเยาวชน อายุ 15 - 24 ปี พบว่าอาการที่เป็นมากกับเยาวชนในเขตเมืองถึงร้อยละ 25.5 คือ อารมณ์เสีย ขุ่นเคืองเช่นเดียวกับเยาวชนในชนบท (จรรยา เศรษฐบุตร, อัญชลี อารังศรีตันและจิรภัท บุญชัยวัฒนา, 2541)

9. การออกกำลังกาย การออกกำลังกายในวัยรุ่นมีความสำคัญต่อสุขภาพและยังเป็นการคลายเครียด ช่วยระบายและลดความรุนแรง เบี่ยงเบนความต้องการทางเพศ ฝึกทักษะทางสังคม การออกกำลังกายในวัยรุ่นมีส่วนที่ออกกำลังกายลดลงกว่าในวัยเด็กและลดลงเรื่อยๆ เมื่ออายุสูงขึ้น ในปี พ.ศ. 2545 วัยรุ่นอายุ 15 – 19 ปี ที่เป็นชายออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาร้อยละ 78.6 หญิงร้อยละ 59.3 เมื่อดูความถี่ในการเล่นกีฬาพบว่าที่ทำเป็นประจำ 5–7 วันต่อสัปดาห์มีร้อยละ 39.3 (พรพันธุ์ บุญรัตนพันธุ์ และคณะ , 2548)

2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับปัญหาของเด็กและเยาวชน

เมื่อวิเคราะห์เชิงลึกถึงสาเหตุรากเหง้า (Root Cause) ของปัญหาเด็กและเยาวชนพบว่า มีทั้งด้านสมอง (ภูมิปัญญาและการเรียนรู้) หัวใจ (จิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์) ร่างกาย (ภาวะผู้นำ จิตสำนึกสาธารณะและดำรงวัฒนธรรมของชาติ และแขนขา (ความเกื้อกูลกันของครอบครัวและชุมชนอย่างมั่นคง (บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์, 2547) ดังรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 ปัญหาของเยาวชน

1. **สมอง** ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Emotional and life Learning) ในส่วนนี้พบว่าสภาพปัญหาที่สำคัญคือ

- 1.1 ปัญหาด้านการบริหารการศึกษาที่ไม่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการคิด ทำให้เยาวชนไทยคิดวิเคราะห์ไม่เป็น ไม่รู้เท่าทันสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของโลก
- 1.2 ขาดโอกาสในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการแข่งขันสู่เวทีโลก
- 1.3 ขาดจินตนาการในการพัฒนาและสร้างความคิดสร้างสรรค์

2. **หัวใจ** จิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ (Emotion Adversity Ouotient) โดยมีสภาพปัญหาที่สำคัญคือ

- 2.1 ขาดจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ ในการครองตนและอยู่ร่วมกับผู้อื่น
- 2.2 เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยม วัตถุนิยม ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันที่อ่อนแอต่อสังคม
- 2.3 ขาดความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะปัญหาและอุปสรรค

3. **ร่างกาย** ภาวะผู้นำ จิตสำนึกสาธารณะและการธำรงวัฒนธรรมของธรรมชาติ (Leadership Public Concern Culture) ปัญหาที่พบคือ

- 3.1 ขาดการพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำในกลุ่มเยาวชน
- 3.2 ขาดความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทย
- 3.3 ขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่าง

จริงจัง

- 3.4 ไม่เห็นคุณค่าในวิถีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย

4. **แขนขา** ความเกื้อกูลของครอบครัวและชุมชนอย่างมั่นคง (Family & Community Supportive) โดยมีสภาพปัญหาที่สำคัญที่พบคือ

- 4.1 การสูญเสียบทบาทและศักยภาพของครอบครัว/ชุมชน
- 4.2 การไม่สามารถแก้ไขปัญหาคัดแย้งให้เท่าทันสถานการณ์
- 4.3 การขาดระเบียบวินัยและเป้าหมายของชีวิต

2.3 องค์ประกอบในการสร้างสุขภาวะแก่เยาวชน

องค์การอนามัยโลก (1999) ได้ระดมสมองและประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญในหลายประเทศเพื่อพัฒนาเยาวชน วิธีการที่สำคัญประกอบด้วย

1. การสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม
2. การให้ข้อมูลข่าวสาร
3. การสร้างทักษะที่จำเป็น
4. การให้การปรึกษาหารือ
5. การให้บริการด้านสุขภาพและบริการอื่นๆ ที่เหมาะสม

1. การสนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม

สิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของเยาวชน เช่น อันตรายต่างๆ ความรุนแรง ความเครียด ความเกรงกลัว นอกจากนั้นยังเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยเกื้อหนุนหล่อเลี้ยงให้มีพัฒนาการในทางบวกอย่างต่อเนื่อง เช่น สร้างค่านิยมที่ถูกต้อง สร้างวินัยความเชื่อมั่นในตัวเองและต่อผู้อื่น สิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านสุขภาพของเยาวชนมีดังนี้

ก. ระบบครอบครัว

ครอบครัวเป็นสังคมแรกสุดของเด็กที่จะให้ความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตแก่เด็กที่สำคัญยิ่ง คือ ความรักและการเลี้ยงดู การศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นชัดเจนว่าความรัก ความเอาใจใส่ในครอบครัวจะทำให้เด็กเติบโตด้วยความรู้สึกว่า ตนเองมีคุณค่า มีจุดมุ่งหมายในชีวิตมีทัศนคติทางบวกต่อผู้อื่นและสังคม เป็นเกราะป้องกันภาวะเสี่ยงต่างๆ จากโลกภายนอก ครอบครัวจึงเป็นสถาบันแรกของสังคมที่ควรได้รับการพัฒนาและดูแลเพื่อให้เป็นหน่วยผลิตและหล่อหลอมบุคคลากรที่มีคุณภาพให้แก่สังคมและประเทศชาติ

ปัญหาของครอบครัวไทยในขณะนี้คือ มีการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น ทำให้ปัญหาในครอบครัวก็เพิ่มมากขึ้น เช่น ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ไม่มีเวลาให้กัน สามีนอกใจ สามีไม่รับผิดชอบครอบครัว การเงินไม่เพียงพอ ครอบครัวไทยเปลี่ยนจากครอบครัวขยายไปสู่รูปแบบหลากหลาย ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันครอบครัวระหว่างสมาชิกในครอบครัว ศาสนาและวัฒนธรรมไทยอ่อนตัวลง (นงลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์, 2539) นอกจากนั้นความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น มีทุกรูปแบบ ตั้งแต่การทำร้ายกันระหว่างสามีภรรยาและทำร้ายเด็กหรือผู้สูงอายุในครอบครัว (กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ, 2546)

นอกจากการศึกษาปัญหาสุขภาพ ครอบครัวไทยถูกคุกคามด้วยปัญหา เอดส์ ทำให้เด็กกำพร้าบิดา มารดา ประมาณ 86,000 คน ในปี 2543 (อุ้นดา นพคุณ, 2545) นอกจากนี้ยังมีปัญหาสุขภาพของเด็กและเยาวชนในครอบครัวที่เผชิญกับ โรคติดเชื้อ อุบัติเหตุ ยาเสพติด โรคจิต โรคประสาท โรคซึมเศร้าและปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุและวัยแรงงานโดยเฉพาะในผู้ด้อยทางเศรษฐกิจ

แนวปฏิบัติของครอบครัวเพื่อช่วยสนับสนุนการพัฒนาของเยาวชน

1. พ่อแม่ควรให้ความรักแก่ลูกโดยปราศจากเงื่อนไข เช่น ไม่จำเป็นต้องว่าลูกจะต้องเรียนที่เลิศ พ่อแม่จึงจะรัก
2. แสดงให้ลูกรู้ถึงความรัก เช่น การโอบกอด บอกด้วยวาจา
3. พ่อแม่ควรสร้างวินัยให้เด็กกับลูกโดยการตั้งสอนอบรม เช่น การรับผิดชอบในงานบ้าน การตรงต่อเวลา การไม่ข่มเหงรังแกคนหรือสัตว์
4. ควรมีการสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยไม่ใช้ความรุนแรง

5. พ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูก เช่น ไม่ดื่มสุรา สูบบุหรี่

6. พ่อแม่ควรเลี้ยงลูกชาย หญิง โดยให้ความรักที่เท่าเทียมกัน รวมทั้งการรับผิดชอบในบ้านหรือกิจกรรมอื่นๆ

7. พ่อแม่ควรเอาใจใส่ และติดตามผลการเรียนของลูกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบการเปลี่ยนแปลงของผลการเรียนและแก้ไขปัญหาดังแต่แรกเริ่ม

8. ควรมีความร่วมมือกันระหว่างพ่อแม่ โรงเรียนชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อเยาวชนจะได้ไม่มีเวลาว่างเกินไป รวมทั้งช่วยจัดการเรียนหรือทักษะอาชีพของเยาวชนด้วย

ข. นโยบาย กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ

ในสถานการณ์ที่ค่านิยมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสังคมที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของวัยรุ่น มีความโน้มเอียงไปสู่ภาวะเสี่ยง สิ่งที่จะช่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล คือ นโยบายของรัฐ หรือ กฎหมายและนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการต่อต้านยาเสพติด และลงโทษอย่างรุนแรงต่อผู้ค้า กฎหมายการใช้หมวกนิรภัยและการคาดเข็มขัดนิรภัยที่มีบทลงโทษไว้ชัดเจน กฎหมายและนโยบายการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่ และการนำเข้าบุหรี่จากต่างประเทศ

นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาเรื่องต่อไปนี้นำไปสู่การกำหนดนโยบายและกฎหมายตลอดจนวิธีดำเนินการที่เหมาะสม เพื่อสวัสดิภาพและสุขภาพของเยาวชน

1. การขยายระยะเวลาการศึกษาภาคบังคับเพื่อให้เยาวชนมีความรู้มากยิ่งขึ้น โรงเรียนมีบทบาทช่วยเยาวชนร่วมกับพ่อแม่ผู้ปกครองได้ยาวนานขึ้น และปกป้องเด็กหญิงจากการเข้าสู่ระบบการขายบริการทางเพศ

2. การปฏิวัติการศึกษา ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพจะมีส่วนสนับสนุนโดยตรงต่อสุขภาพของนักเรียน

3. กฎหมายที่คุ้มครองผู้หญิงและเด็กจากความรุนแรงในครอบครัว โดยเฉพาะที่มาจากบุคคลใกล้ชิด เช่นสามี ญาติ พี่น้อง

4. การกวดขันเข้มงวดการได้มาซึ่งใบอนุญาตขับขี่ยานยนต์ โดยเฉพาะรถยนต์และรถมอเตอร์ไซด์ การให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการขับขี่อย่างปลอดภัยต่อตนเองและผู้อื่น การตรวจจับอย่างสม่ำเสมอในกรณีขับขี่เร็ว การดื่มสุรา การใช้โทรศัพท์มือถือระหว่างการขับขี่ยานยนต์

ค. ค่านิยมในประเพณี สังคม และวัฒนธรรม

ค่านิยมต่อไปนี้อาจต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมทางบวกต่อเยาวชนไทย

1. ค่านิยมในการดื่มเหล้าและสูบบุหรี่เพื่อการสังคมหรือเป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัย

2. ค่านิยมในการรับประทานอาหาร Fast Food

3. ค่านิยมที่มีสองมาตรฐาน ในพฤติกรรมของชายและหญิงในสังคมไทย โดยเฉพาะพฤติกรรมทางสังคมและทางเพศ

ควรสร้างค่านิยมที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นในสังคมไทยดังนี้ คือ

1. ค่านิยมในการซื้อสตัคต่อคู่สมรสหรือคู่รัก ไปจนตลอดชีวิตการสมรส
2. ค่านิยมในการป้องกันเมื่อมีเพศสัมพันธ์ทั้งชายและหญิง ควรใช้สัทธอย่างเท่าเทียมกันในการสร้างความมั่นใจว่าทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์จะต้องปลอดภัย
3. ค่านิยมในการให้ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศในทุกด้านของการดำเนินชีวิต รวมทั้งการงาน ค่าจ้าง โอกาสในการประกอบอาชีพและความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ
4. ค่านิยมในการไม่ดื่มสุรา เบียร์ เมื่อจะขับรถหรือระหว่างขับรถ
5. ค่านิยมในการรับประทานอาหารที่ครบ 5 หมู่ เป็นประจำ โดยเฉพาะผักผลไม้
6. ค่านิยมในการออกกำลังกาย
7. ค่านิยมในการดำเนินชีวิต อย่างเรียบง่าย ไม่ยึดติดวัตถุนิยมจนเกินไป

ง. การให้ข้อมูลข่าวสาร

เป็นการปูพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสร้างทักษะที่จำเป็นแก่เยาวชน วิธีการประกอบด้วยการให้ข้อมูลที่เหมาะสมโดยวิธีการต่างๆ แก่เยาวชนเพื่อให้มีความรู้และเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ ปัญหาสุขภาพและการป้องกันตนเองจากปัญหาเหล่านั้น รวมทั้งโน้มน้าวให้มีพฤติกรรมทางบวกด้านสุขภาพด้วย

ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่เยาวชนทุกคนควรจะได้รู้และเข้าใจ

- ข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้มีผลอย่างไรต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์

- ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยในทางเรื่องที่สำคัญเกี่ยวกับการเจริญเติบโต เช่น ความต้องการด้านโภชนาการ และ โภชนาการที่เหมาะสมที่ควรได้รับในแต่ละช่วงของการเจริญเติบโต ทั้งเพศชายและเพศหญิง ทัศนสุขภาพและสุขภาพในช่องปาก การออกกำลังกาย เพศศึกษาและอนามัยเจริญพันธุ์ รวมทั้งการควบคุมอารมณ์ การแสดงออกความรู้สึกโดยไม่ก้าวร้าว

- ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะเสี่ยงต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรม เช่น การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นโดยไม่มีการป้องกัน การสูบบุหรี่ ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือการใช้ยาเสพติด และวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเหล่านี้

- ข้อมูลเกี่ยวกับบริการที่มีอยู่ในด้านสุขภาพ การศึกษา การฝึกอาชีพ และการค้นหาการตลอดจนแนวทางหรือ โอกาสที่จะเข้าถึงบริการเหล่านี้

- ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และความต้องการพื้นฐานของทั้งเพศชายและเพศหญิง ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ชีวิตครอบครัว เช่น บทบาทของพ่อและแม่ในการเลี้ยงบุตร หน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะพลเมืองที่ดี ความจำเป็นของการศึกษาต่อการดำเนินชีวิตทั้งชายและหญิง เป็นต้น

จ. การสร้างทักษะ

การสร้างทักษะ คือ กิจกรรมที่เป็นกระบวนการประกอบด้วยการสอนและการฝึกเพื่อให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติเชิงพฤติกรรม ได้มีการนำมาใช้กับเยาวชน เพื่อสร้างความสามารถด้านใดด้านหนึ่ง สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงหรือด้านทานต่อภาวะเสี่ยงต่างๆ ในสังคมได้ โครงการสร้างทักษะในการดำเนินชีวิตและทักษะเฉพาะทาง เช่น การรู้จักปฏิเสธ การตัดสินใจ ทักษะที่พบว่าสามารถลดพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา และยาเสพติดในเยาวชน รวมทั้งเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเยาวชน พ่อแม่ ระหว่างครูและนักเรียน องค์การอนามัยโลก (1999) ได้เสนอทักษะสำคัญที่เยาวชนต้องการเพื่อการปฏิบัติไปสู่การมีสุขภาพที่ดีคือ

1. ทักษะในการดูแลตนเอง เช่น อนามัยส่วนบุคคล สุขภาพฟัน และช่องปาก รูปร่าง ลักษณะ โดยทั่วไป การวางแผนการบริโภคและเตรียมอาหารที่ถูกต้องอนามัย

2. ทักษะในการดำรงชีวิต เช่น การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การหางานทำ

3. ทักษะชีวิต (Life Skill) ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นความสามารถในการปรับตัวและสร้างพฤติกรรมทางบวกซึ่งมีผลในชีวิตประจำวันได้” ทักษะชีวิตในด้านที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและพัฒนาชีวิตประกอบด้วย

- ทักษะในการรู้จักตนเอง
- ทักษะรู้จักและเข้าใจคนอื่น
- ทักษะในการติดต่อสื่อสาร ปฏิเสธโดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อสภาวะเสี่ยงต่างๆ

และการกดดันของกลุ่ม

- ทักษะในการตัดสินใจ รู้จักขบวนการในการตัดสินใจที่ถูกต้อง
- ทักษะในการแก้ปัญหา
- ทักษะในการควบคุมอารมณ์และจัดการความเครียดในชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

มีผู้ให้ความหมายทักษะชีวิตไว้ในทัศนะต่างๆ ดังต่อไปนี้

องค์การอนามัยโลก (1999) ให้ความหมายทักษะชีวิต ไว้ว่าหมายถึงความสามารถของบุคคลในการกระทำหรือจัดการกับความต้องการและสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวันได้สำเร็จ ทำให้สามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

วนิดา ชนินอุทรวงศ์ และคณะ (2541 : 7) กล่าวถึงทักษะชีวิต ว่าเป็นความสามารถของบุคคลอันประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะที่จะจัดการปัญหาที่อยู่รอบๆ ตัว

โดยสรุป ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลอันประกอบด้วยความรู้ เจตคติและทักษะในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่อยู่รอบตัวในชีวิตประจำวันได้ประสบผลสำเร็จ โดยที่บุคคลสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้ ประสบการณ์และการฝึกฝน

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

องค์การอนามัยโลกได้แบ่งทักษะชีวิตไว้ 10 องค์ประกอบ ซึ่งจัดไว้เป็น 5 คู่ โดยแบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ 3 ด้านดังนี้

ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์

ด้านจิตพิสัย ได้แก่ ความตระหนักรู้ในตนและความเห็นใจผู้อื่น

ด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา และการจัดการกับอารมณ์ความเครียด

สำหรับประเทศไทยทักษะชีวิตที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชนไทยตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงจบการศึกษาจากระดับมัธยมศึกษา ควรจะประกอบไปด้วยทักษะชีวิต 11 ทักษะดังนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ และคณะ , 2541)

1. การรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง และเห็นคุณค่าของตนเอง
2. การเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคมและความซาบซึ้งในสิ่งที่ดีงามรอบตัว
3. การจัดการเกี่ยวกับอารมณ์ ความเครียด และเหตุการณ์ต่างๆ ที่มากระทบ
4. การคิดสร้างสรรค์
5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการบริหารข้อมูลข่าวสาร
6. การตัดสินใจ
7. การแก้ปัญหา
8. การมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล
9. การติดต่อสื่อสาร/ การติดต่อสื่อความหมาย
10. การปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและการริเริ่มสิ่งใหม่
11. การตั้งเป้าหมายและการวางแผน

1. การรู้จักตนเอง เข้าใจตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง

การที่บุคคลจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมนั้น บุคคลจะต้องรู้จักตนเอง และรู้จักสิ่งแวดล้อม การรู้จักตนเองจะรวมถึงความเข้าใจ ความต้องการ ความคิดของตนเอง สามารถเข้าใจสิ่งที่ดีและสิ่งที่ด้อยของตนเอง ยอมรับสิ่งด้อยเพื่อที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นและรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเหมือนกับคนอื่น ถ้าหากบุคคลรู้จักตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง เกิดแนว

คิดต่อตนเองในทางบวกและกล้าที่จะแสดงออก กล้าในการที่จะทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย การเห็นคุณค่าของตนเองเกิดจากปฏิริยารอบตัวมีผลต่อสิ่งที่เด็กได้แสดงออกมา เช่น การยอมรับ และยังสามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้จากการได้มีโอกาสคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับตนเอง ประเมินตนเอง สะท้อนความคิดเห็นของตนเองให้คนอื่นรู้ จะทำให้สามารถปรับตัวประนีประนอมความคาดหวังของสังคม ความคาดหวังตนเองได้ หลักการจัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กสามารถรู้ตนเอง เข้าใจตนเองและเห็นคุณค่าของตนเองนั้นควรจะฝึกหลักการสอนที่ให้นักเรียนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) อย่างเต็มที่ ให้เด็กได้แสดงความรู้สึกรู้สึก/ สะท้อนความคิดเห็น ได้มีการอภิปรายการแสดงบทบาทสมมุติ เป็นต้น

2. การเห็นใจคนอื่น ความรับผิดชอบต่อสังคมและความซาบซึ้งต่อสิ่งที่ดีงามรอบตัว

การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นครอบครัว กลุ่มคน ชุมชน สังคม ประเทศและโลก จำเป็นจะต้องอาศัยความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราและเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น มีความสำนึกในบุญคุณผู้อื่น ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ถ้าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนจะช่วยกลมเกลียวจิตใจให้เอื้ออาทรต่อผู้อื่นและนำมาซึ่งสิ่งที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม รักสังคมและรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งจะป้องกันและแก้ไขปัญหาของสังคมร่วมกันตามบทบาทหน้าที่ และนำไปสู่ทักษะอื่นๆ คือ ทักษะด้านความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลทักษะการสื่อสาร

3. การจัดการอารมณ์ ความเครียด และเหตุการณ์ต่างๆ ที่มากระทบ

การมีปัญหาด้านอารมณ์และการมีความเครียดถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลทุกคนในการดำเนินชีวิต การเรียนรู้ที่จะจัดการกับความเครียดโดยการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและมีผลต่อสุขภาพ อารมณ์และสังคม การบริหารจัดการเมื่อมีภาวะเครียด เป็นสิ่งที่นักเรียนจะต้องได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการฝึกทักษะต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

4. การคิดสร้างสรรค์

ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่มีความสำคัญทักษะหนึ่งที่ต้องพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชนชาวไทย ซึ่งผลต่อการปรับตัวและการพัฒนาตนเองในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิตให้มีความสุข ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของสมองในการคิดริเริ่มสิ่งแปลกใหม่จากความคิดธรรมดา ความคล่องตัว ความคิดที่ยืดหยุ่น คิดให้หลายทางอย่างอิสระและคิดอย่างละเอียด

5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ความหมายเป็นการตัดสินใจว่าอะไรควรเชื่อ อะไรควรทำโดยขึ้นอยู่กับเหตุผล การคิดพิจารณาไตร่ตรองความเชื่อและการกระทำเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความสามารถในการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสมแทนการตัดสินใจด้วย

ประสบการณ์เดิมหรือจากแบบอย่างที่เราเห็นมาจะช่วยในการตัดสินใจในเรื่องที่ซับซ้อน ช่วยให้เกิดความสมดุลหรือความยับยั้งชั่งใจที่จะพิจารณาเกี่ยวกับความเสี่ยง ผลประโยชน์ที่จะได้รับหรือความเหมาะสมในแง่มุมต่างๆ และสามารถนำมาใช้ในแนวทางการเจรจาต่อรองได้ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความจำเป็นมากที่สุดคือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างถูกต้องทำนองคลองธรรม มีความสามารถในการสรุปความคิดรวบยอด และการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูล ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถฝึกฝนและพัฒนาได้ .

6. การตัดสินใจ

การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะในภาวะปัจจุบันที่ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลง มีสิ่งต่างๆ รวมทั้งปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นมากมาย เด็กจำเป็นต้องตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและตัดสินใจด้วยตนเองในการจะแก้ปัญหาหรือป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดตามการตัดสินใจในครั้งหนึ่งๆ อาจจะทำให้มีผลต่อสิ่งที่เกิดตามมาไม่มากนักน้อย รวมทั้งความพอใจและไม่พอใจของผู้ที่ตัดสินใจเองด้วยไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจที่ยากหรือง่ายก็จะมีกระบวนการตัดสินใจที่คล้ายคลึงกัน บุคคลต้องเข้าใจกระบวนการของการตัดสินใจเพื่อจะทำให้การตัดสินใจได้ง่ายขึ้นและถูกต้องยิ่งขึ้น

ทักษะการตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการเลือกพิจารณาแนวทางในการปฏิบัติต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่จะได้นำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การหาทางเลือก การประเมินทางเลือกต่างๆ ตามข้อมูลที่มีการตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด

กระบวนการตัดสินใจมี 3 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. กิจกรรมที่เกี่ยวกับความคิด ผู้ตัดสินใจจะค้นหาสถานะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขการตัดสินใจ
2. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ผู้ตัดสินใจจะสร้างและพัฒนา วิเคราะห์การกระทำที่เป็นไปได้ทุกทางที่จะสามารถปฏิบัติได้
3. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือก ผู้ตัดสินใจจะเลือกการกระทำที่เฉพาะเจาะจงทางใดทางหนึ่งจากทางเลือกที่มีอยู่

7. ทักษะการแก้ปัญหา

ทักษะในการแก้ปัญหา เป็นทักษะในการใช้กระบวนการทางปัญญา ตัดสินในกระทำการเมื่อเผชิญกับปัญหา ขั้นตอนของกระบวนการเป็นขั้นตอนเดียวกันกับตอนการคิดทางวิทยาศาสตร์หรือคิดตามหลักของการวิจัย

การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

กระบวนการแก้ปัญหานั้นเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการตัดสินใจ กระบวนการแก้ปัญหาประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ

1. การระบุปัญหา (ทุกข์) ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร ระบุสภาพขอบเขตของปัญหาให้เห็นอย่างชัดเจน

2. การวิเคราะห์และค้นหาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) การวิเคราะห์และค้นหาสาเหตุของปัญหาโดยใช้หลักของเหตุผล และตั้งคำถามเพื่อหาสาเหตุ เช่น ผลที่ได้เช่นนี้เกิดจากสิ่งแวดล้อมอะไร

3. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา (นิโรธ) การแก้ปัญหาโดยเขียนแผน/ โครงการ และจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้

4. การแก้ปัญหาโดยปฏิบัติตามแนวทางในการแก้ไขปัญหา (มรรค)

ขั้นตอนในการแก้ปัญหา

1. การระบุปัญหา เป็นขั้นตอนที่สามารถระบุประเภทของปัญหา หลักฐานและข้อมูลสภาพและขอบเขตของปัญหา และการเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา

2. การวิเคราะห์และค้นหาสาเหตุของปัญหา เป็นการวิเคราะห์และค้นหาสาเหตุปัญหาโดยใช้หลักของเหตุผล ให้ใช้ชื่อของปัญหา เป็นผล และให้ตั้งคำถามเพื่อหาสาเหตุและการค้นหาปัญหามักใช้วิธีการระดมสมอง และการใช้ผังก้างปลา

3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา เป็นการกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา เลือกวิธีง่ายๆ และปฏิบัติได้ในการแก้ปัญหา แก้ได้อย่างถาวร และค่าใช้จ่ายน้อย

4. ปฏิบัติตามแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม

8. การมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมจำเป็นจะต้องเรียนรู้วิธีการที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ สัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลจะช่วยสร้างสรรค์สังคม เกิดความรัก ความพึงพอใจทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ต่อสังคมอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างชีวิตให้มีความสุข สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ทั้งของตนเองและของผู้อื่น นักเรียนจำเป็นจะต้องสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น และสามารถเผชิญกับภาวะขาดเพื่อนได้ มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจความต้องการของผู้อื่น เข้าใจสิ่งแวดล้อมและสามารถปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับความต้องการของคนอื่นและสิ่งแวดล้อมหรือมนุษย์พันธุ์ภาพที่ดี นอกจากนี้จะต้องสามารถปรับปรุงและพัฒนาบุคลิกภาพรวมทั้งการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีได้

9. ทักษะการติดต่อสื่อความหมาย

นักเรียนควรมีทักษะในการสื่อความหมายด้านต่างๆ ดังนี้

1. มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพกับบุคคลอื่นในเรื่องต่างๆ

2. มีความเชื่อมั่นในตนเองในการแสดงออกและเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น

3. แสดงออกถึงความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ในที่นี้เราจะไม่พิจารณาถึง “การติดต่อสื่อความหมาย” ในด้านที่เกี่ยวกับการอ่าน การพูด การฟัง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

รู้ ควรจะให้ผู้รับได้อธิบายถึงความหมายของข่าวสารนั้น ความหมายจะอยู่ที่ผู้รับข่าวสารนั้นไม่ใช่ อยู่ที่ผู้ส่งหรือข่าวสาร และคำถามของครูควรเป็นคำถามให้เด็กช่วยคิด ส่งเสริมให้เด็กทราบถึงความสนใจของตนเอง ครูควรจะได้วิเคราะห์กระบวนการติดต่อสื่อความหมายในห้องเรียนจะช่วยให้ครู และนักเรียนปรับปรุงการติดต่อสื่อความหมายกับบุคคลอื่น การพัฒนาทักษะการสื่อสารสำหรับ นักเรียนควรจะได้เน้นให้เกิดพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ปัญญา ความรู้สึก และการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับ สิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

- การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
- การสื่อสารทางวาจา
- การสื่อสารโดยไม่ใช้วาจา
- กระบวนการสื่อสาร
- การสื่อสารเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- การสื่อสารเพื่อป้องกันสิทธิส่วนบุคคล
- การสื่อสารเพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคลเพื่อป้องกันการเกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่จะมี ผลเสียต่อสุขภาพ
- ทักษะการพูด การเขียน การฟัง
- ความเชื่อมั่นในการแสดงออกและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

10. การปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและริเริ่มสิ่งใหม่

นักเรียนควรได้เรียนรู้ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและมีผลต่อบุคคลในระดับที่แตกต่างกัน การที่จะสามารถมีชีวิตท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลง นักเรียนจะต้องสามารถวิเคราะห์ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นและสามารถแลกเปลี่ยนความรู้สึกรักของคนที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้น ให้และรับความช่วยเหลือ สนับสนุนสามารถปรับตัวกับสิ่งที่ก่อให้เกิดความเครียดได้ และสามารถดำเนินการเพื่อให้เกิดผลอันดีที่พึงประสงค์ได้

11. การตั้งเป้าหมาย การวางแผน และการดำเนินการตามแผน

การตั้งเป้าหมายของตนเองที่แน่นอนว่ามีความต้องการอะไร และจะอย่างไรหรือดำเนินการตามแผนการอย่างไรจึงจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ บุคคลที่ได้ตั้งเป้าหมายของชีวิตรวมทั้งวางแผนสำหรับเป้าหมายนั้นๆ และดำเนินการตามเป้าหมายอย่างเหมาะสมย่อมสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีทิศทางและมีความสุขมากกว่า ประสบความสำเร็จได้ดีกว่า บุคคลที่ขาดเป้าหมายและแผนการดำเนินชีวิต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต

พิสมัย สุขอมรัตน์ (2540 : 109 – 110) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 68 คน ในสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานครกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 46 คน ได้รับโปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อ

ป้องกันการสูบบุหรี่และกลุ่มควบคุม 40 คน ไม่ได้รับโปรแกรมป้องกันการสูบบุหรี่ที่ประยุกต์โดยใช้แนวความคิดทักษะชีวิตศึกษา เน้นทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปฏิเสธโดยไม่เสียสัมพันธภาพ ทักษะการจัดการกับความเครียด และการมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองมีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปฏิเสธโดยไม่เสีย สัมพันธภาพ และมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองและทักษะการจัดการกับความเครียดดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองแต่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ

พิมพ์ใจ บุญยัง (2540) ทำการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันการเสพติดสารระเหยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนราธิวาส โดยประยุกต์แนวความคิดทักษะชีวิต ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และแนวคิดกระบวนการกลุ่มเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิต ซึ่งจัดทำเป็นคู่มือการสอน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชายมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 114 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 63 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ 51 คนกลุ่มทดลองได้รับการสอนตามโปรแกรมที่เน้นเฉพาะทักษะการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหาและทักษะการปฏิเสธ กิจกรรมการเรียนการสอนใช้การมีส่วนร่วมของนักเรียน และการเรียนรู้จากประสบการณ์ผ่านกระบวนการกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพติดสารระเหย มีผลทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และทักษะการปฏิเสธที่ดีขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมป้องกันการเสพติดสารระเหยที่ดีขึ้น

มารีสา หะสาเมะ (2540) ได้ศึกษาประสิทธิผลของการจัดโครงการป้องกันการใช้ยาและสารเสพติดสำหรับนักเรียนวัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานครทำการศึกษาวิจัยถึงทดลอง จำนวน 76 คน โดยประยุกต์แนวความคิดทักษะชีวิตศึกษาและแนวทางการจัดโปรแกรม กิจกรรมการเรียนการสอนใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต จัดให้มีการอภิปรายกลุ่ม สถานการณ์ จำลอง การแสดงบทบาทสมมุติ และการฝึกปฏิบัติร่วมกับกระบวนการเยี่ยมบ้าน โปรแกรมที่จัดเน้นทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง ทักษะการปฏิเสธ ทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มศึกษามีทักษะในการปฏิเสธและทักษะการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการเห็นคุณค่าในตนเองแบบแผนความเชื่อในการใช้ยาและสารเสพติด สัมพันธภาพและการสื่อสารในครอบครัวไม่พบความแตกต่างทางสถิติ

คุณหญิง เจริญสุข (2540) ได้ศึกษาเรื่องผลการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศึกษาผลของการพัฒนาทักษะชีวิตประกอบด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อป้องกันโรคเอดส์ โดยจัดโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตในเรื่องความรู้สึกรู้ค่าคุณค่าในตัวเอง ทักษะการคิดอย่างวิจารณ์ญาณ ทักษะการแก้ปัญหา และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ทักษะการปฏิเสธ และพฤติ

กรรมการป้องกันกัน โรคเอดส์ในประเด็นหลักเกี่ยวกับขบวนการทางเพศ มีกิจกรรมผ่อนคลาย ความต้องการทางเพศที่เหมาะสม ความตั้งใจที่จะไม่สำส่อนทางเพศ และความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วยแผนการสอน 8 แผน ที่ประยุกต์จากแนวคิดทักษะชีวิต ศึกษาขององค์การอนามัยโลก และทฤษฎีการเรียนรู้ปัญหาทางสังคม เป็นการศึกษาถึงทดลองกลุ่ม ตัวอย่าง 72 คน เป็นกลุ่มทดลอง 37 คน กลุ่มเปรียบเทียบ 35 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ไม่พบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกรู้สึกต่อคุณค่าในตนเอง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ในกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการทดลอง อาจเนื่องจากทักษะเหล่านี้ต้องอาศัยเวลาในการพัฒนาและมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ง. การให้การปรึกษาหารือ

เป็นแนวทางการสื่อสารระหว่างบุคคลผู้ให้การปรึกษาสามารถช่วยให้ผู้มาปรึกษาได้จัดการกับปัญหาของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพยายามให้เข้าใจในสภาพและความเป็นจริงของปัญหาและสามารถเลือกแนวทางที่ดีมีเหตุผลในการแก้ปัญหา วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ขณะเดียวกันก็ต้องพยายามเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการศึกษาหรือการประกอบอาชีพในทุกขั้นตอน ถ้าขาดหลักการที่ถูกต้องหรือผู้ประคับประคองให้ก้าวเดินไปในทางที่ถูก การชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง การรับฟังและช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญมากเมื่อผสมผสานกับความรู้ในทักษะชีวิตก็จะช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาไปสู่ผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีในทุกมิติได้ ผู้ที่มีศักยภาพในการให้คำปรึกษามีหลากหลายแล้วแต่สถานการณ์และลักษณะปัญหา เช่น พ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง ครู ผู้นำทางศาสนา ผู้ใหญ่ในชุมชน เพื่อนฝูง นักวิชาการด้านการปรึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและคุณภาพของการให้คำปรึกษา บุคคลเหล่านี้ควรได้รับการฝึกอบรมทั้งในด้านเทคนิค และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา สถานที่ให้คำปรึกษามีหลากหลายทั้งบ้าน โรงเรียน โรงเรียน มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล สถานอนามัย คลินิก สถานที่ทางศาสนา

หลักการสำคัญในการให้คำปรึกษาประกอบด้วย (WHO, 1999)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การปรึกษาและเยาวชน ควรเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ และเห็นอกเห็นใจ โดยเฉพาะทัศนคติของผู้ให้การปรึกษามองเยาวชนในทางบวก ให้คำปรึกษาโดยคิดถึงสวัสดิภาพและสุขภาพของเยาวชนเป็นหลัก
2. ควรคำนึงถึงสถานที่ตั้ง และเวลาทำการของบริการการปรึกษา ให้สอดคล้องกับความเป็นไปได้ที่เยาวชนจะมารับบริการ รวมทั้งราคาค่าใช้จ่าย เช่น ในกรณีที่มีการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญ
3. การให้ความเคารพต่อปัญหาของเยาวชนและการรักษาความลับเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยเฉพาะปัญหาที่ละเอียดอ่อนและเสี่ยงต่อกระแสสังคม เช่น การให้บริการคุมกำเนิด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

จ. บริการสุขภาพ

ถึงแม้ในภาพรวมเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยรุ่นดูเหมือนมีสุขภาพดีกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ แต่กลุ่มวัยรุ่นยังมีปัญหาต่างๆ ทั้งด้านจิตใจ บุคลิกภาพและปัญหาทางเพศที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพจากการศึกษาพบว่า เยาวชนเจ็บป่วยมีเพียงร้อยละ 30 เท่านั้นที่ไปหาแพทย์ตามคลินิกหรือซื้อยามากินเอง แสดงว่ายังมีเยาวชนเป็นจำนวนมากที่ไม่ทราบว่าการเจ็บป่วยจะนำไปสู่ผลกระทบที่รุนแรงทางสุขภาพต่อไปอย่างไร ไม่รู้จักสถานที่ให้บริการรวมทั้งไม่ไปรับบริการเพราะไม่ยอมให้ผู้รู้เห็นว่ามารับบริการด้านการรักษาเยาเสพติด โรคทางเพศสัมพันธ์หรือบริการคุมกำเนิด

ข. ระบบการศึกษา

สถานศึกษาของไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการปรับตัวค่อนข้างช้า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงก็มักจะเป็นด้านปริมาณไม่สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทย ก่อผลกระทบต่อวัยรุ่นอย่างมาก

คุณภาพการศึกษาพบว่า การเรียนการสอนเป็นการท่องจำเนื้อหา มากกว่าการใช้ทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ ไม่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเรียนรู้ส่วนการวัดผลให้ความสำคัญต่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเชิงวิชาการเพียงอย่างเดียวโดยการวัดความจำเป็นเชิงเนื้อหา มากกว่าการคิดวิเคราะห์ไม่ให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเรื่อง คุณธรรม จริยธรรม การมีระเบียบวินัยความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน

ทั้งกระบวนการเรียนการสอนและการคัดเลือกเข้าเรียน ล้วนส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถอ่อนลง ทั้งในด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ไม่มีความใฝ่รู้ขาดคุณคุณธรรมไม่ซื่อสัตย์ อดทน ทั้งในเรื่องการเรียนและการทำงาน ชอบใช้ชีวิตสบายๆ ชอบอะไรที่ได้มาโดยง่าย ใช้ชีวิตตามอารมณ์ ความรู้สึก ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ชอบละเมียดถูกระเบียบ ขาดวินัยในการดำเนินชีวิต เห็นแก่ตัวตลอดจนไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์ (2547) ควรมีการเสริมศักยภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า 4 ด้าน ดังนี้

1. **สมอง** ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพและการองค์ความรู้เกี่ยวกับชีวิต โดยเสริมให้มีการพัฒนากะบวนการคิดและการเรียนรู้ดังนี้

- 1.1 การเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิต
- 1.2 การเรียนรู้วิถีชุมชน
- 1.3 การเรียนรู้สัมมาชีพ
- 1.4 การเรียนรู้ในการสร้างความคิดสร้างสรรค์

2. หัวใจ จิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคด้วยการสร้าง

2.1 ค่านิยม

2.2 ทักษะคิด

2.3 ความเชื่อ

3.4 คุณธรรม

3. ร่างกาย ภาวะผู้นำจิตสำนึกสาธารณะและการธำรงวัฒนธรรมของชาติ จะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำการมีจิตสาธารณะ การเชิดชูเอกลักษณ์ไทย โดยเสริมความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในด้าน

3.1 หน้าที่พลเมือง

3.2 การพัฒนาทางภาวะผู้นำ

3.3 การส่งเสริมคุณค่า การอนุรักษ์ และการเผยแพร่เอกลักษณ์ไทย

3.4 การมีส่วนร่วมในการปกครองระบบประชาธิปไตย

4. แขน/ขา ความถือการรู้ของครอบครัวและชุมชนอย่างมั่นคง จะช่วยเสริมสร้างให้มีการก้าวออกไปสู่เป้าหมายของชีวิตและเผชิญปัญหาอุปสรรคอย่างมั่นคงโดยความถือการรู้ของครอบครัวและชุมชน โดยช่วยให้เยาวชนมีองค์ความรู้ในด้าน

4.1 ความเข้าใจในบทบาทและการทำหน้าที่ของครอบครัว/ ชุมชน

4.2 การแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างเท่าทันสถานการณ์

4.3 การวางแผนชีวิตอย่างมีเป้าหมาย

4.4 การดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ มีการเรียนการสอนที่ประเมิณพฤติกรรมของเยาวชนอย่างแท้จริง ส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางส่งเสริมทักษะกระบวนการเรียนรู้ ภาวะผู้นำ จิตสำนึกสาธารณะ การธำรงวัฒนธรรมของชาติ จิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ การทำหน้าที่บทบาทของตนต่อครอบครัวและชุมชน การมีระเบียบวินัย การมีจริยธรรม คุณธรรม จะทำให้เยาวชนเป็นผู้มีคุณภาพ สามารถคิดวิเคราะห์แยกแยะในสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำได้ จะลดปัญหาต่างๆ ของเยาวชนได้มาก

ปัญหาของเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่ซับซ้อนเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายที่จะช่วยกันให้ความช่วยเหลือ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแก้ปัญหาจะไม่ประสบผลสำเร็จ กลุ่มที่ควรร่วมมือในการแก้ปัญหาของเยาวชนที่เยาวชนเกี่ยวข้องคือ ผู้ปกครอง โรงเรียน เยาวชนและชุมชนซึ่งกระบวนการของการแก้ปัญหาดังกล่าว ต้องใช้การมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ จึงจะเกิดพลังอำนาจในการแก้ปัญหาของเยาวชนได้

การมีส่วนร่วม (People Participation)

การมีส่วนร่วม ได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลายและมีความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจ และ ประสพการณ์ของแต่ละบุคคล ดังนี้

ยูวณน์ วุฒิเมธิ (2526) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็น กระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุด กระบวนการ ได้แก่ การวิจัย (ศึกษาชุมชน การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล)ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม จะต้องเปิด โอกาสให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของตนเอง ตัดสินใจใช้ทรัพยากร

WHO/ UNICEF (1978) การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดกระบวนการ โครงสร้างที่ ประชาชนในชนบทสามารถที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการของตนการจัดอันดับความสำคัญการ เข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นโดยเน้นการให้อำนาจการตัดสินใจ แก่ ประชาชนในชนบท

สายทิพย์ สุคติพันธ์ (2534) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการเปลี่ยนแปลงกลไกในการพัฒนา จากการพัฒนาโดยภาครัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักการ มีส่วนร่วมของประชาชนจึงหมายถึงการคืนอำนาจ (Empowerment)

สรุปว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการ กำหนดชีวิตของตน โดยภาครัฐจะต้องคืนอำนาจในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชน เพื่อให้ ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มสตรี คนจนหรือคนด้อยโอกาสในสังคมได้มีโอกาส แสวงหาทางเลือก หรือเสนอข้อเรียกร้อง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมของกลุ่มและเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนิน กิจกรรมพัฒนาชุมชน คือ เป็นผู้กำหนดความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนและเป็นผู้ระดมทรัพยากร ต่างๆ เพื่อสนองความจำเป็นพื้นฐานและบรรลุวัตถุประสงค์บางประการทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

เมื่อพิจารณาในส่วนของเนื้อหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ควรมีเนื้อหา ดังนี้ คือ

1. การเน้นคุณค่าของการวางแผนระดับท้องถิ่น
2. การใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรที่จะหามาได้ในพื้นที่
3. การฝึกอบรมที่เน้นให้ประชาชนสามารถดำเนินการพัฒนาด้วยตนเองได้
4. การแก้ปัญหาความต้องการพื้นฐานโดยสมาชิกของชุมชน
5. การช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามแบบประเพณีดั้งเดิม
6. การใช้วัฒนธรรมและการสื่อสารที่สอดคล้องกับการพัฒนา

โดยจะต้องมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนในการแก้ปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานด้วย

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น การมีส่วนร่วมจะมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ

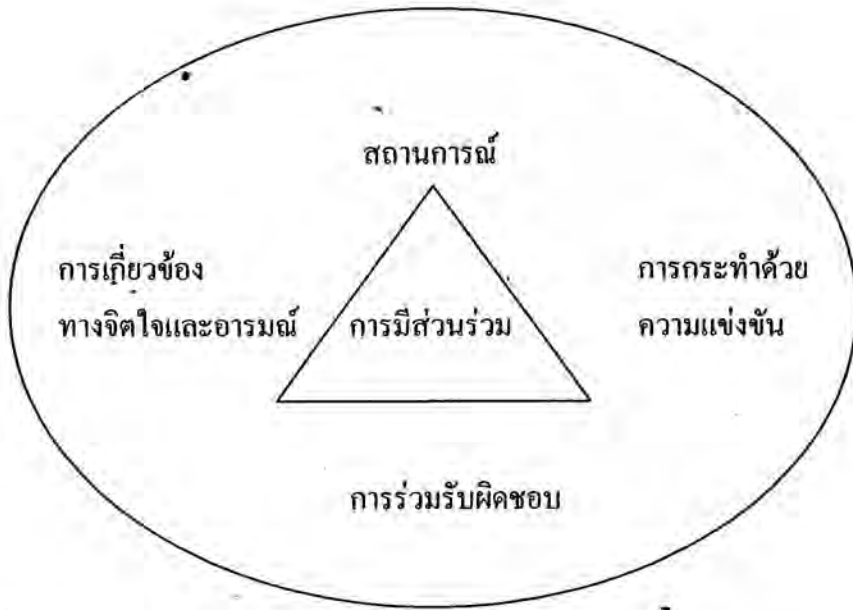
1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดในท้องถิ่น ได้แก่การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่นการบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการโดยการพัฒนาดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในนัยทางการเมือง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การส่งเสริมและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชนพัฒนา จิตความสามารถของตนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการ กระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบท สามารถแสดงออก ซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมี ลักษณะเป็นเอกเทศให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหารมีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกันโดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการ พัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการ เกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจกระทำการ (Contribution) ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้ง ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

จากความหมายดังกล่าว การมีส่วนร่วมจึงประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการคือ

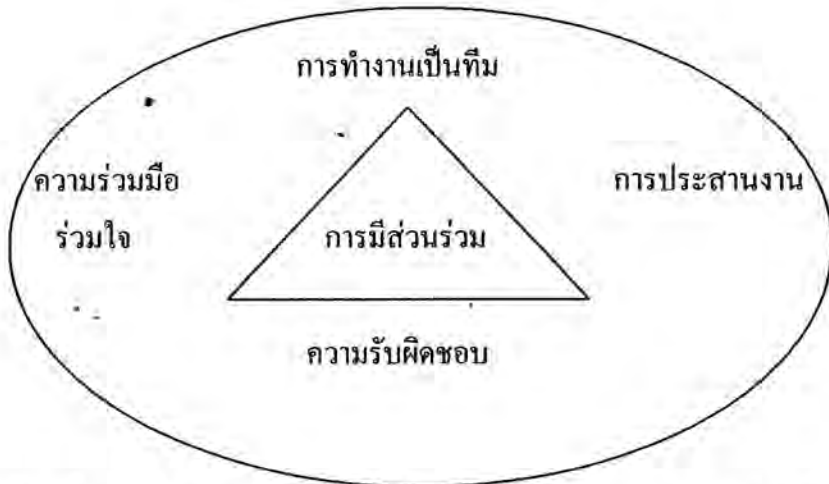
1. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์เป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัว (Self) ไม่ใช่เฉพาะเพียงแค่เกี่ยวข้องด้านกายหรือทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางจิต (Ego – involved) ไม่เพียงแค่เฉพาะด้านการทำงาน (Task – involved)
2. การกระทำด้วยความเต็มใจ เมื่อผู้มีส่วนร่วมได้บังเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจ และอารมณ์ แล้วก็เท่ากับเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มโดยเหตุนี้การมีส่วนร่วมจึงเป็นการกระทำด้วยความเต็มใจมากกว่ายินยอม (Consent) ที่จะกระทำตามคำสั่งเป็นการกระทำโดยความพร้อมใจและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจ คือ มีการติดต่อสื่อสารทั้งไปและกลับระหว่างบุคคลนั้นและกลุ่ม

3. การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องด้านจิตใจอารมณ์และได้กระทำการให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง (Self – involved) กับกลุ่มและต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วยจึงเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

โดยสรุปแล้วการมีส่วนร่วม คือ

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility

ความร่วมมือร่วมใจ หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการทำงานซึ่งทำให้เชื่อถือไว้วางใจ

ดังนั้น **การมีส่วนร่วม** หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ (ความร่วมมือร่วมใจ) โดยกระทำการงานดังกล่าวในช่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งการทำงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือไว้วางใจได้ (ความรับผิดชอบ)

การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวความคิด 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและห่วงกังวลร่วมกันของส่วนร่วม
2. ความเคียดแค้นและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่กันผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มวางแผนและลงมือทำร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาการตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

การพัฒนาต้องเริ่มต้นจากประชาชน (Start where the people are) และประชาชนต้องช่วยเหลือตนเอง (Self - help) ซึ่งหมายความว่า การที่ประชาชนเริ่มและช่วยเหลือตนเองได้นั้น ประชาชนต้องมีโอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการพัฒนาชุมชนต้องมีเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย

3 ประการดังนี้ คือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to participate)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to participate)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to participate)

นอกจากเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการดังกล่าวแล้ว ความสำคัญของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่นๆ ดังนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนที่จะเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินค่าผลตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้ง 2 ฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

รูปแบบของการมีส่วนร่วม (Types of Participation)

รูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้นอาจจำแนกออกได้เป็น 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive Organization) การรวมกลุ่มของชาวบ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) เช่น กรรมการของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non – representative organization) อาจเป็นสถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

มิติของการมีส่วนร่วมนั้น อาจแบ่งออกเป็น 4 มิติ ดังนี้คือ

1. การเตรียมการ (Prerequisites to participation) สิ่งจำเป็นที่ต้องเตรียมพร้อมก่อนการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ
 - 1.1 การให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อปลุกกระตุ้นให้เห็นสภาพปัญหาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับกันตลอดจนความรู้และความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเหล่านั้น
 - 1.2 การรู้จักใช้ความรู้เชี่ยวชาญจากแหล่งต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาได้รวดเร็วและการตัดสินใจแก้ปัญหาได้ดี
 - 1.3 การลงมือปฏิบัติงานจะต้องสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ลักษณะของการมีส่วนร่วม (Aspects of participation) การมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ซึ่งในแต่ละระดับจะเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ของการมีส่วนร่วมด้วย
 - 2.1 เป็นสมาชิก

2.2 เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุม

2.3 เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วยเหลือ

2.4 เป็นกรรมการ

2.5 เป็นประธานกรรมการ

3. แบบอย่างของผู้มีส่วนร่วม (Types of Participant) ผู้มีส่วนร่วมมี 3 แบบดังนี้ คือ

3.1 เป็นผู้กระทำการ (Theater) คือ ส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรม

3.2 เป็นผู้รับผลการกระทำ (The recipient) คือ ได้รับผลจากกิจกรรมโดยตรง

3.3 เป็นสาธารณชนทั่วไป (The public) คือ ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงแต่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

4. ขั้นตอนของการระดมการมีส่วนร่วม (Steps Organizational Development for Participation)

4.1 ขั้นตอนของการจัดตั้งองค์การ เป็นขั้นทำความรู้จักชุมชน เข้าใจความเป็นไปในชุมชนจำแนกกลุ่มประชากรเป้าหมาย รวมกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องโดยตรง แม้จำนวนน้อยในระยะแรกก็ตาม

4.2 ขั้นทำงานสัมฤทธิ์ผล เป็นขั้นกลุ่มเล็กๆ คัดกล่าวได้ทำกิจกรรมแล้วสัมฤทธิ์ผล จึงให้สามารถดึงประชาชนนอกกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

4.3 ขั้นต่อเนื่องหรือยุติ เป็นขั้นประเมินผลของงานกลุ่ม หากมีประโยชน์ก็ทำต่อ เนื่องจากไร้ผลประโยชน์ก็ยุติ

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ขั้นตอนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ควรมีขั้นตอนดังนี้

1. แนะนำตัวต่อชุมชนมีวิธีการแนะนำตัว คือที่ประชุมกำนัน / ผู้ใหญ่บ้านต่อที่ประชุมประชาชนในหมู่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น แนะนำตัวเป็นรายครอบครัว การแนะนำตัวเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำให้ประชาชนยอมรับในตัวนักพัฒนา การยอมรับของประชาชนเป็นขั้นแรกที่จะนำไปสู่การทำงานร่วมกับประชาชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด

2. การเข้าถึงชุมชน หลังจากการแนะนำตัวต่อชุมชนแล้ว นักพัฒนาจะต้องพยายามหาทางเข้าถึงชุมชนให้ได้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนนั้น นักพัฒนาจะต้องเข้าถึงชุมชนด้วยกายและด้วยใจ คือตัวก็เข้าถึง ใจก็เข้าถึง ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนจึงจะดีขึ้น โดยเฉพาะสำหรับชาวชนบทไทยนั้น จำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นอย่างมาก หากต้องการความร่วมมือจากเขาเหล่านั้น โดยที่นักพัฒนาจะต้องพยายามหาเวลาส่วนหนึ่ง มาคลุกคลีสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และการเข้าถึงชุมชน

3. การศึกษาและพิชิตหัวใจของผู้นำท้องถิ่น นักพัฒนาจะต้องศึกษาแนวความคิดลักษณะนิสัยตลอดจนพฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่นที่จะทำงานด้วย อันได้แก่ กรรมการหมู่บ้าน โดยเฉพาะกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เพราะผู้นำดังกล่าวนี้ โดยทั่วไปแล้วมีอิทธิพลเหนือชาวบ้านในตำบล หมู่บ้าน กล่าวคือ หากผู้นำเห็นชอบและสนับสนุนแล้วก็มักจะได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ดังนั้นผู้นำในท้องถิ่นจึงเป็นกุญแจสำคัญดอกหนึ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน โดยนักพัฒนาจะนำการรวบรวมข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ตำบลหมู่บ้านนั้น เพื่อหาปัญหาความต้องการของส่วนรวม เมื่อได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาความต้องการของชาวบ้านแล้ว จึงนำไปสู่ผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาความต้องการนั้น ซึ่งปัญหาความต้องการที่แท้จริงของประชาชนนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. การเผยแพร่ความคิดเกี่ยวกับปัญหาความต้องการของชุมชน เมื่อนักพัฒนาได้ดำเนินการมาถึงขั้นนี้แล้วจะเริ่มเผยแพร่ความคิดเกี่ยวกับปัญหาความต้องการของชุมชน ค้นพบกับบุคคลต่างๆ ในหมู่บ้านเพื่อเป็นการหยั่งเชิงดูท่าที และกระตุ้นความสนใจแบบไม่เป็นทางการ หากผลของการพัฒนาดังกล่าวได้เร้าความสนใจของชาวบ้านจำนวนหนึ่ง หรือส่วนหนึ่ง หรือส่วนมากได้แล้ว จะจำแนกกลุ่มประชาชนเป้าหมายเพื่อดำเนินการต่อไปได้

6. การประชุมพิจารณาปัญหาความต้องการของชุมชน นักพัฒนาจะจัดประชุมสภาตำบลหรือกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นนี้พิจารณาปัญหาดังกล่าวว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร จะดำเนินการอย่างไร ซึ่งนักพัฒนาจะช่วยในการวางแผนงาน วางโครงการหรือกิจกรรมขึ้นมา

การสร้างรูปแบบให้ประชาชนเข้าใจว่าเขาหรือผู้นำของเขาเป็นผู้วางโครงการหรือมีส่วนร่วมในการวางโครงการนั้น เป็นการสร้างความผูกพันเป็นเจ้าของโครงการให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมจึงถือได้ว่าเป็นเคล็ดลับของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

7. การเตรียมการเพื่อดำเนินการตามโครงการกิจกรรม โดยพัฒนาจะต้องคิดตามโครงการกิจกรรมดังกล่าวหรือกระตุ้นเตือนกำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน สภาตำบล กรรมการหมู่บ้าน ในส่วนที่จะต้องเตรียมจัดหาไว้ เช่น ค่าใช้สอย วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน ชาวบ้าน วันเวลา และสถานที่

การเตรียมการนี้เป็นการขำเคือนประชาชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ร่วมตัดสินใจและร่วมวางโครงการให้ตื่นตัวและพร้อมสำหรับการปฏิบัติตามโครงการ

8. การดำเนินโครงการ เมื่อถึงขั้นนี้แล้วนักพัฒนามักจะยึดองค์กรหรือ กลุ่มประชาชนที่ได้จัดตั้งขึ้นเป็นหลัก นั่นคือ ยึดกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือสภาตำบล กรรมการ หมู่บ้านให้เป็นตัวประสานในการคึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม

หากนักพัฒนาได้ดำเนินการอย่างจริงจัง มาตั้งแต่ต้นและได้มีการประเมินผลในทุกขั้นตอนแล้วนั่นคือ มองเห็นปัญหาความต้องการที่แท้จริงที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมตัดสินใจ และวางโครงการ

ตั้งต้นโดยทั่วไปจะไม่มีปัญหาเรื่องชาวบ้านไม่ร่วมมือ หรือชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการดังกล่าว

ความสำเร็จ อุปสรรคปัญหาในการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวความคิด รูปแบบกลวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดังได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็น การนำเสนอในเชิงทฤษฎีและแนวคิดซึ่งผู้ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนนำไปประยุกต์จนประสบผล ความสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้มากบ้างน้อยบ้าง ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของ ชุมชนทางด้านตัวประชาชน ภูมิประเทศ และเหตุการณ์ตลอดจนบริบท (Context) ที่ประชาชนมี ส่วนร่วม

ความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรคของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับ ปัจจัย 3 ประการ คือ

1. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

- จะเห็นหรือไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม
- เข้าใจหรือไม่เข้าใจแนวคิดและวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจจะปฏิบัติตามแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- มีหรือไม่มีเวลาเพียงพอที่จะอุทิศตนเพื่อจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. ระบบการทำงาน

- เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมหรือไม่
- มีงบประมาณ ทรัพยากร สนับสนุนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่าง เพียงพอและทันท่วงทีหรือไม่
- สร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่อุทิศตนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง หรือไม่

3. เงื่อนไขอื่นๆ

- บรรยากาศสถานการณ์ในขณะนั้นเอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรค
- โอกาสเหมาะสมมีหรือไม่
- คุณลักษณะของประชาชนมีระดับความพร้อมแค่ไหน

การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจและ ความอดทน ตลอดจนการอุทิศตนเพื่อปลุกประชาชนให้ตื่น สร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม ให้ได้เพราะการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงแค่ การเป็นส่วนหนึ่ง (Belonging) ของชุมชนเท่านั้น แต่ประชาชนจะมีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ของการพัฒนาเพื่อทำให้ชุมชนของตนเองมีความเจริญก้าวหน้าและเป็นสังคมที่มีความสุข

เทคนิค วิธี รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีนักพัฒนา หรือนักวิชาการจากภายนอกเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น ข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีฯ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่าโดยส่วนใหญ่กระบวนการมีส่วนร่วมจะเริ่มจากการค้นหาปัญหาสาเหตุ การวางแผน การดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา การปฏิบัติ การแก้ปัญหา การร่วมรับผลประโยชน์และการติดตามประเมินผล เจมส์คีย์ ปิ่นทอง(2526) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน

1. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและ ลำดับความสำคัญของปัญหา
2. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา
3. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหา และพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา
4. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา
5. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมการแก้ปัญหา

ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดปัญหาและความต้องการด้วยตนเอง โดยเฉพาะในขั้นตอนของการวางแผนแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 แบบคือ

- 1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุนทรัพยากรการบริหาร การประสานความร่วมมือ
- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วยผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคมและส่วนบุคคล
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและ วัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์การสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอด

นอกจากนี้ WHO/ UNICFF (1978) ได้เสนอรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1) การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมายกำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผลและประการสำคัญ คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

2) การดำเนินกิจกรรมประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและ บริหารการใช้ ทรัพยากร

3) การใช้ประโยชน์โดยประชาชนต้องมีความสามารถ ในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิด ประโยชน์

4) การได้รับประโยชน์ โดยประชาชนต้องได้รับการเจรจาจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนใน พื้นที่เท่าเทียมกัน

เมื่อพิจารณาอีกส่วนหนึ่ง จะเห็นได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มจากการศึกษาชุมชน โดย นักพัฒนาร่วมกับชาวบ้านในชุมชนร่วมกันเรียนรู้สภาพความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ทรัพยากร ที่มีในชุมชน การศึกษาชุมชนจะช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและ รวมกลุ่มกันวางแผนแก้ไขปัญหโดยนักพัฒนาจะเป็นฝ่ายกระตุ้นให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งพอสรุปได้ว่า กระบวนการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาชุมชน คือ การค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชนโดยนักพัฒนาศึกษา และเรียนรู้สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมต่างๆ ในชุมชนร่วมกับประชาชน

โดยใช้วิธีสังเกตและสัมภาษณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ข้อมูลบางส่วนอาจหาได้จากเอกสาร/งานวิจัย

2. การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา โดยมีการรวมกลุ่มกันอภิปราย ถกเถียง แสดงความคิดเห็น นักพัฒนาเป็นผู้ประสาน โดยคอยจัดลำดับ ผู้อภิปรายให้ข้อเท็จจริงและสรุปประเด็นสำคัญเป็นหลัก ส่วนชาวบ้านควรได้มีโอกาสเข้าร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และนักพัฒนาต้องกระตุ้น เร่งเร้าให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด

3. การลงมือปฏิบัติตามแผน หรือวิธีการที่ได้ร่วมกันตัดสินใจแล้วจากขั้นตอนที่ 2 โดยชาวบ้านมีส่วนร่วม ในขั้นตอนนี้จะต้องได้รับความศรัทธาและเชื่อมั่นในตนเองที่จะพัฒนาชุมชน

4. การประเมินผลงาน โดยชาวบ้านและนักพัฒนาจะร่วมกันกำหนดขั้นตอนย่อย ต่างๆ ในการทำงานประเมินผล ตลอดจนดูแลปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างประเมินผลเพื่อที่จะได้แก้ไขได้ทันที

ส่วนเวดิท ชูรูวดี เสนาคำ (2540) ได้เสนอหลักการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังต่อไปนี้

1) การกำหนดประเด็นปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนขบคิดปัญหาไม่เพียงแต่จากแง่มุมผลประโยชน์ของตนเท่านั้น แต่รวมถึงผลประโยชน์ของคนอื่นด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดสำนึกในชะตากรรมร่วมและเป็นขั้นตอนแรกของการกระตุ้นสำนึกของประชาชน และร่วมแก้ไขปัญหากำลังเกิดขึ้นกับชุมชนของตน

2) การสร้างทางเลือกให้กับชุมชน โดยผ่านกระบวนการสนทนาแบบพินิจพิเคราะห์เป็นกระบวนการตัดสินใจที่เชื่อมโยงใกล้ชิดกับการปฏิบัติ แม้การสนทนาจะยังไม่ตกลงเห็นพ้องต้องกัน แต่เป็นการสร้างแนวกว้างๆ และเผยให้เห็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสำนึกความเป็นไปได้ของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายร่วมกันของผู้คนจึงก่อให้เกิดการรวมพลังเพื่อเสริมสร้างพลังรวมหมู่ในการดำเนินกิจกรรมตามที่ตัดสินใจ

3) การดำเนินกิจกรรมสาธารณะ เป็นกิจกรรมระดมพลังรวมหมู่ของประชาชนมีความหลากหลายและเกี่ยวกับประชาชนเป็นจำนวนมาก เกิดจากกระบวนการสนทนาแบบพินิจพิเคราะห์ที่นำมาซึ่งกำหนดแนวทางทั่วไปของการดำเนินกิจกรรมเผยให้เห็นผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องของผู้เข้าร่วมและเป้าหมายที่อาจร่วมกันได้ กิจกรรมสาธารณะเกิดจากเป้าหมายร่วมกันของผู้คนจึงก่อให้เกิดการรวมพลังเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กันและกัน

4) การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะ คือ การเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินการในชุมชน โดยให้ชาวบ้านตัดสินใจว่าความพยายามและกิจกรรมที่ดำเนินการใดที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างแท้จริงต่อชุมชนพวกเขาเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนประเมินและปรับเปลี่ยนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ในทางปฏิบัติ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาที่กล่าวมาข้างต้น ประชาชนอาจไม่ได้เข้ามามีส่วนรวมในทุกขั้นตอน เพราะมีข้อจำกัดหลายประการ ดังนั้นการตัดสินใจ (Decision making) จึงเป็นส่วนสำคัญที่นักพัฒนาจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้กระทำการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา จึงจะถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริง เพราะประชาชนเป็นฝ่ายกำหนดความต้องการในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม จะพบว่าโดยทั่วไปกระบวนการมีส่วนร่วม มีดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชนการดำเนินชีวิต ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงานการใช้ทรัพยากร การประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือภายนอก
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งทางทรัพยากร และจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม
5. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วม ของประชาชนในงานพัฒนา โดยทั่วไปนั้นประชาชนอาจเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร เข้าร่วมในการนำโครงการไปปฏิบัติโดยเสียสละทรัพยากรต่างๆ เช่น แรงงาน วัสดุ เงิน หรือร่วมมือในองค์การหรือกิจกรรมเฉพาะด้าน เข้าร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาและ ร่วมในการประเมินผลโครงการ

นอกจากลักษณะของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีผลการศึกษาอีกส่วนหนึ่งที่กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งตามบทบาทและหน้าที่ของผู้เข้าร่วม ดังนี้

1. เป็นสมาชิก (Membership)
2. เป็นผู้เข้าประชุม (Attendance at Meeting)
3. เป็นผู้บริจาคเงิน (Financial contribution)
4. เป็นกรรมการ (Membership on committees)
5. เป็นประธาน (Leader)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มเติมจากที่กล่าวมาข้างต้น ดังต่อไปนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมพันธ
6. การมีส่วนร่วมชักชวน
7. การมีส่วนร่วมบริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

จากลักษณะของการมีส่วนร่วมข้างต้น บางส่วนจะครอบคลุมถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วมและยังมีอีกส่วนหนึ่งที่กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งตามอำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม ดังนี้คือ การเป็นประธาน เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก เป็นผู้เข้าร่วมประชุม

กล่าวโดยสรุปลักษณะของการมีส่วนร่วม อาจแบ่งโดย

1. การสนับสนุนทรัพยากร คือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือการช่วยทำกิจกรรม คือ การเข้าร่วมในการวางแผน การประชุมแสดงความคิดเห็นการดำเนินการ การติดตามประเมินผล

2. อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วม คือ เป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก ซึ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมนี้ แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม จึงมีการโต้แย้งว่าการมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีการพัฒนาความสามารถของประชาชน เป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเพียงบางส่วน เพราะหลายกรณีประชาชนไม่มีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจ ทางออกที่ควรเป็น คือ การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) แก่ประชาชน

บทบาทและการทำงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจาก ทุกๆ ฝ่าย มาส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติพัฒนาในลักษณะของพหุภาคี แต่ละฝ่ายจะมีบทบาทที่แตกต่างกันไปตามหน้าที่ของตน ในกระบวนการพัฒนานั้น การมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นหัวใจสำคัญ และการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายของการมีส่วนร่วม โดยที่เข้ามาร่วมในกระบวนการพัฒนา คือ ชาวบ้าน นักพัฒนา นักวิชาการแต่ละฝ่ายมีบทบาทดังนี้ (บัณฑิต อ่อนคำ และวิริยา น้อยวงศ์, 2533)

ชาวบ้าน ต้องเป็นผู้ตัดสินใจว่าอะไรคือ ปัญหา อะไรคือ ทางแก้ และทำการแก้ปัญหาและ ประเมินผลร่วมกัน

นักพัฒนา

1. ต้องเตรียมตัวเอง โดยการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและชุมชน
2. กระตุ้นชาวบ้านให้มีความสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา หาวิธีแก้ไขปัญหา
3. อธิบายให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

นักวิชาการ

1. เป็นฝ่ายสนับสนุนนักพัฒนา
2. เป็นนักวิจัย
3. เป็นผู้เชื่อมประสาน
4. เป็นวิทยากร
5. เป็นครู
6. เป็นพี่เลี้ยง
7. เป็นผู้ติดตามงานและ ประเมินผลงาน

อาจกล่าวได้ว่าฝ่ายต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน นั้น แบ่งได้เป็น 4 ฝ่าย แต่ละฝ่ายต่างบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป ดังต่อไปนี้

1. องค์กรประชาชน หรือชุมชนมีบทบาท
 - ตัดสินใจหาทางแก้ปัญหาโดยระดมความคิด ทรัพยากรที่มีอยู่ และภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วทำการแก้ปัญหาและประเมินผลร่วมกัน
2. องค์กรพัฒนาของรัฐ และเอกชนมีบทบาท
 - ศึกษาชุมชน
 - การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ
 - การประสานงานติดต่อกับผู้นำของหมู่บ้านและหน่วยงานต่างๆ
 - สนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ และข้อมูลข่าวสารด้านวิชาการรวมทั้งการฝึกอบรม
 - เป็นที่ปรึกษาองค์กรชุมชน หรือกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
3. นักวิชาการมีบทบาท
 - เป็นนักวิจัย
 - เป็นผู้เชื่อมประสานและให้ข้อมูลข่าวสารความรู้ใหม่ๆ แก่ชาวบ้านและนักพัฒนา
 - เป็นวิทยากร
 - เป็นผู้ติดตามและประเมินผลงาน

- เป็นผู้ป้อนคำถามให้ชาวบ้านคิดจัดกระบวนการเรียนรู้ และร่วมกันแก้ปัญหา
- 4. องค์การพัฒนาระหว่างประเทศมีบทบาท
 - ให้ทุนสนับสนุนโครงการพัฒนา ทั้งของรัฐบาล เอกชน และองค์กรประชาชน
 - ประสานงานระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านวิทยาการสมัยใหม่ และการพัฒนานวัตกรรม

นอกจากบทบาทหน้าที่ของแต่ละกลุ่มแล้ว การจัดโครงสร้างขององค์กรควรเน้นการทำงานเป็นทีม มีการกระจายอำนาจตัดสินใจในทุกระดับและรวดเร็ว รวมทั้งมีการยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ โดยมีการสนับสนุนจากฝ่ายวิชาการที่เอื้ออำนวยต่อการตัดสินใจของชาวบ้าน

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการบททวนวรรณกรรม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาด้านนโยบายและองค์กรของรัฐซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 ระดับคือ

1.1 ระดับนโยบาย โครงสร้างทางการบริหาร โครงสร้างทางสังคม พบว่า

- นโยบายของรัฐไม่เอื้อต่อการพัฒนา
- อำนาจในการตัดสินใจรวมศูนย์ที่ส่วนกลางไม่ได้กระจายอำนาจให้แก่ประชาชน
- โครงสร้างอำนาจทางการเมืองการบริการและระบบเศรษฐกิจอยู่ในกลุ่ม

ประชาชน

นายทุน

1.2 ระดับปฏิบัติพบว่า

- เจ้าหน้าที่ไม่มีความเข้าใจและ ไม่มีทักษะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- เจ้าหน้าที่ไม่มีจิตวิทยาในการปฏิบัติงานและ ไม่มีความเสียสละที่จะทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง
- ขาดการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง
- ความล่าช้าในการปฏิบัติงานของข้าราชการ
- ขาดการประสานงานและระบบการติดตามประเมินผล

ประชาชน

เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชนแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มผู้นำ พบว่า

- ผู้นำไม่มีความเข้มแข็งจึงทำให้ชาวบ้านขาดความเชื่อถือและศรัทธา
- ผู้นำครอบงำความคิดเห็นของชาวบ้าน
- การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้นำ

2.2 กลุ่มประชาชนทั่วไป พบว่า

- ชาวบ้านมีภาระด้านการประกอบอาชีพ ด้านครอบครัวและด้านสุขภาพ

ร่างกาย

- ชาวบ้านขาดทุนทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน
- ชาวบ้านเกิดความขัดแย้งกันในด้านความคิดเห็น และผลประโยชน์ทำให้ขาด

ความสามัคคีและเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก

- ชาวบ้านมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน
- ชาวบ้านขาดการศึกษา ขาดความรู้ด้านวิชาการต่าง ๆ
- ชาวบ้านขาดความเชื่อมั่นและไม่กล้าแสดงความคิดเห็น
- ชาวบ้านไม่สนใจและไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม ส่วนการมีส่วนร่วม

ร่วมของสตรีในการพัฒนาพบปัญหาที่เกิดขึ้น คือ

- สตรีขาดความเชื่อมั่นในการเสนอโครงการและไม่กล้าแสดงออก เพราะขาดโอกาส ขาดความรู้และประสบการณ์ในงานพัฒนา
- ผู้เข้าร่วมประชุมชายไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นและบทบาทของสตรี
- สตรีมีภารกิจทั้งในและนอกบ้าน

3. ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง

3.1 ด้านการเมือง

- ขาดการกระจายอำนาจ
- ระบบการเมืองถูกควบคุมโดยคนกลุ่มน้อย

3.2 ด้านเศรษฐกิจ

- กระบวนการผลิตและปัจจัยการผลิต อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยม
- กลไกของรัฐควบคุมระบบเศรษฐกิจอย่างเข้มงวด
- ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร

3.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

- การแบ่งแยกเชื้อชาติ ภาษา เพศและอายุ
- ความไม่รู้อันเนื่องจากการไร้การศึกษา
- คนยากจนตกอยู่ได้ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์
- การครอบงำของผู้นำและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ดังนี้

บุญชัย นวมงคลวัฒนา และคณะ (2543) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดอุบลราชธานี : วิเคราะห์สถานการณ์เบื้องต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้บริหาร 3 คน กลุ่มบุคลากร 65 คน เด็กเยาวชนจำนวน 90 คน ซึ่งปัญหา ระบบการดูแลเด็กและเยาวชนของสถานพินิจ จังหวัดอุบลราชธานี สามารถแบ่งเป็น 5 ด้านคือ ด้าน โครงสร้างขององค์กร ด้านนโยบายและการปฏิบัติ ด้านบุคลากร ด้านเด็กและเยาวชน ด้าน ครอบครัวยุคใหม่และสภาพแวดล้อม จากปัญหาดังกล่าว มีการวางแผนแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยได้นำเสนอผล การวิจัยให้ผู้บริหารได้รับทราบ และมีการผลักดันให้เกิดการจัดทำแผนปฏิบัติงานที่มีผู้รับผิดชอบ อย่างชัดเจน มีคณะกรรมการติดตามงาน มีการนำเสนอโครงการเพื่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการดูแลเด็กและเยาวชน โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ ได้ เสนอโครงการสำรวจสุขภาพจิตเด็กไทยด้วยโอกาส โดยมีกิจกรรมและโครงการย่อยๆ ที่จะนำไปสู่ การพัฒนาระบบการดูแลเด็กและเยาวชนที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ซึ่งถือเป็นโอกาส ในการพัฒนางานสุขภาพจิต โดยผสมผสานเข้าไปในระบบการดูแลเด็กและเยาวชนของสถานพินิจ และขยายผลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ต่างๆ ทั่วทุกภาคในประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ 13 จังหวัด ที่เป็นเขตที่ตั้งของสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน

พรรณพิมล ศรีงษ์พงษ์และคณะ (2546) ได้ศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการคุ้มครองป้องกันพัฒนาเด็กและเยาวชน บ้านดอนยาง ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ศึกษาเด็กและเยาวชนจำนวน 284 คน มีปัญหาดังนี้ 1) ปัญหาเด็กยากจนไม่มี ทุนเรียนต่อ จำนวน 99 คน 2) ดิคาเสพติด 5 คน 3) ดิการพนัน/เกมส์ 14 คน 4) เจ็บป่วยเรื้อรัง 18 คน 5) ขาดสารอาหาร/ถูกทอดทิ้ง 25 คน 6) พิการ 8 คน 7) ขาดอุปกรณ์การเรียน 10 คน 8) ขอทานเรื้อรัง 1 คน 9) ถูกทำร้าย 1 คน พบว่าสาเหตุมาจากครอบครัว ซึ่งมีการหย่าร้าง คงงาน การถูกสังคมในชุมชนแบ่งแยกกลุ่มคนที่ค้อยกว่าออกจากสังคมของชุมชน เมื่อศึกษาศักยภาพและ ประสิทธิภาพการทำงานของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ปกป้องเด็กและเยาวชน จะช่วยเหลือเด็กเมื่อเกิดปัญหากับเด็ก โดยจะประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการช่วย เหลือในเรื่องการสงเคราะห์มากกว่าในเรื่องการปกป้อง คุ้มครอง และพัฒนาเด็ก ส่วนการศึกษาหา รูปแบบวิธีการที่เหมาะสมที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือปกป้องเด็กและเยาวชน พบว่ารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม คือ การให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามรูปแบบและแนวทางตามสภาพปัญหา โดยมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมเป็นวิทยากร รวมทั้งให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อมีความรู้ ตระหนักถึงสิทธิเด็ก

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนบ้านหนองบ่อ ต. หนองบ่อ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ จะใช้วิธีการศึกษาวิจัย 3 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเด็กและเยาวชนรวมทั้งศึกษาสาเหตุของปัญหาเยาวชน ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การระดมกลุ่มผู้ปกครอง เยาวชน การสอบถามจากครอบครัวที่อยู่ใกล้เคียง และจากเพื่อนกลุ่มเดียวกัน ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาถึงรูปแบบหรือวิธีการในการแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนโดยระดมความคิดจากเยาวชนผู้ปกครอง ครู และผู้นำชุมชน ได้ทดลองใช้วิธีการในการแก้ปัญหา รวมทั้งการทำให้เป็นแผนแม่บทเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นกลุ่มเยาวชนอายุ 13 -24 ปี ที่ศึกษาในระบบโรงเรียน และไม่ได้ศึกษา หมู่ที่ 1 -4 บ้านหนองบ่อ ต. หนองบ่อ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี จำนวน 250 คน ชาย 142 คน หญิง 108 คน

3.3 ทีมวิจัยประกอบด้วย 3 กลุ่ม

1. ทีมนักวิจัยหลัก หมายถึง ทีมนักวิจัย จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ และสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองอุบลราชธานี ประกอบด้วย

1. นางมนต์ภรณ์ พลสมักร	นักวิจัยหลัก
2. นางนัทธนัน บุคสินนท์	ผู้ช่วยนักวิจัย
3. นางอนงค์ลักษณ์ ศิริพิทักษ์ชัย	ผู้ช่วยนักวิจัย
4. ค.ต. ประสิทธิ์ พลสมักร	ผู้ช่วยนักวิจัย

2. ทีมนักวิจัยร่วม หมายถึง ทีมวิจัยในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ดูแลเด็กและเยาวชนของหมู่ที่ 1 - 4 บ้านหนองบ่อ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี ประกอบด้วย

1. นายสาคร บุญขจร
2. นายสุพล - ส่งเสริม
3. นายวิศิษฐ์ ทิมา
4. นางนกร นวลอินทร์

5. นายทองคำ สุธรรม

6. นายจันทน์ อุ่นเจริญ

7. นางสุคนธ์ ใบบัว

8. นายสุรศักดิ์ จันทร์พวง

9. น.ส. ผุสดี เจริญบุญ

3. ทีมอาสาสมัครนักวิจัย หมายถึง เยาวชนและผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในการวิจัย ประกอบด้วย

1. นายพิศาล กองสาร
2. น.ส. วรณิษฐา จันทป
3. นายประชุมพล สุวรรณสิงห์
4. น.ส. สุกัญญา คำโสภา
5. น.ส. ลักษณา บุญเจือ
6. น.ส. พิไลวรรณ จันเขียว
7. น.ส. นัยนา จันทพวง
8. นายสุรชัย สรรพสาร
9. นายคมสัน ส่องเสริม
10. นายอุทัย จิระปัญญาอุทธ
11. น.ส. จิตรัดดา บุญประชม
12. น.ส. นิตยา ส่องเสริม
13. ค.ช. ศตวรรษ จันทร์พวง
14. น.ส. พัชรินทร์ จันทร์พวง
15. น.ส. วิไลพร สรรพสาร
16. นายสืบทิศ เครือประสาร
17. น.ส. มาศสุดา คอนเหลียม
18. น.ส. สุจิตรา แสงกล้า
19. นายพนม ช้างสาร
20. นายสมัย สรรพสาร
21. นายนิคม เครือประสาร
22. นายชชาติ สรรพสาร
23. น.ส. สุภาวดี ส่องเสริม
24. น.ส. ชลธิชา กุฑาพรหม
25. นางสาวรีย์ สรรพสาร

26. นายไสว	เครือข่าย
27. นายชนกร	จันทป
28. นายจักรพันธ์	สรรพสาร
29. นายดำรงศักดิ์	ส่งเสริม
30. นายสมหมาย	สรรพสาร
31. น.ส.วรรณิภา	ส่งเสริม
32. นายธรรมรัตน์	พะอบเหล็ก
33. น.ส.วลิษา	สมศรี
34. นายวรรณชาติ	เครือข่าย
35. น.ส.ทวีพร	มากมุลดี
36. น.ส.นิตติยา	ส่งเสริม
37. นายประวิทย์	จันทร์พวง

3.4 ขั้นตอนในการวิจัย

การดำเนินการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนบ้านหนองบ่อ ต.หนองบ่อ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี มีขั้นตอน ดังนี้

1.1 การเข้าถึงชุมชน (Pre – Research Phase) ซึ่งหัวหน้าโครงการเป็นนักวิชาการโดยในทีมได้มีการประชุมกับทีมนำ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการชุมชนถึงปัญหาที่ต้องการพัฒนาในชุมชน ชุมชนเห็นพ้องต้องกันเป็นอันดับหนึ่ง คือการแก้ปัญหาเยาวชนเนื่องจากเยาวชนมีการจับกลุ่มตามสี่แยกทางเข้าหมู่บ้าน ทบแก้ว ทบขุดเกือบทุกวัน มีการทะเลาะวิวาทเมื่อมีงานประเพณีของชุมชน ดิคาเสพติด มีการปรึกษาหารือถึงผู้ที่มาร่วมวิจัยหรือแก้ปัญหาในครั้งนี้ ที่ประชุมเสนอแนะควรจะเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน คือ ผู้นำของชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู ผู้ปกครอง และเยาวชน จึงได้ผู้เข้าร่วมวิจัยซึ่งเป็นผู้ช่วยนักวิจัยพื้นที่จำนวน 7 คน หลังจากนั้นมีการพูดคุยกับกลุ่มเยาวชน ถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับเยาวชน ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการแก้ปัญหาเยาวชนดังกล่าว ได้ส่งตัวแทนเยาวชน 2 คน เข้าร่วมเป็นผู้ช่วยนักวิจัย

1.2. การเตรียมทีมวิจัย

ทีมวิจัยหลักและทีมผู้ช่วยนักวิจัยได้เข้าอบรมในการวางแผนการทำวิจัยร่วมกัน จำนวน 2 วัน เพื่อความเข้าใจถึงขั้นตอนการทำวิจัย การจัดกิจกรรมต่างๆ บทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย

1.3 การบูรณาการตัวนักวิจัยเข้ากับชุมชน

มีการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ ขั้นตอนและรายละเอียดของโครงการ และขั้นตอนหรือกิจกรรมที่ชุมชนผู้ปกครองต้องให้ความร่วมมือ รวมทั้งขออาสาสมัครนักวิจัยเพิ่มจาก 4 หมู่บ้าน ซึ่งได้อาสาสมัครวิจัยเพิ่มทั้งเยาวชน และผู้ปกครอง รวม 37 คน

1.4 เก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชน

ทีมนักวิจัยหลักและทีมอาสาสมัครนักวิจัยได้เข้าอบรมการเก็บรวบรวมข้อมูล 12 คน ถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานการวิจัย หลังจากนั้นได้จัดประชุมทำความเข้าใจกับทีมวิจัยที่เหลือนถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสาธิตให้ดูรวมทั้งซักถามข้อสงสัยในการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นได้แบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 14-15 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของชุมชน และข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพื่อความถูกต้องของข้อมูลทุกหลังคาเรือน และเก็บข้อมูล 4 วิธีคือ สอบถามจากผู้ปกครอง จากเพื่อนบ้านใกล้เคียง เยาวชนและเพื่อนสนิทของเยาวชน จึงสรุปเป็นภาพรวมของปัญหาสาเหตุของเยาวชน ทั้ง 4 หมู่บ้าน

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลครบถ้วนและครอบคลุมทั้ง 4 หมู่บ้าน ได้สรุปสิ่งที่เหมือนกัน คือ ปัญหาและสาเหตุของเยาวชน รวมทั้งแนวทางแก้ปัญหามาประยุต์ใช้ให้สอดคล้องกับชุมชนของตนเอง ทั้งยังเป็นเรื่องกระตุ้นให้ทีมวิจัยและทีมอาสาสมัครนักวิจัย มีแรงจูงใจที่จะทำงานในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนมากขึ้น

1.6 การประชุม ระดมความคิดเห็น

ได้จัดเวทีการประชุมเยาวชนทั้ง 4 หมู่บ้านและผู้ปกครอง 4 หมู่บ้าน เพื่อระดมความคิดเห็นต่อปัญหาเด็กและเยาวชน สาเหตุ รวมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหาและให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ทำให้ผู้ปกครองได้เข้าใจปัญหาของบุตรของตนเอง ขอมรับปัญหาที่เกิดขึ้น เยาวชนได้รับรู้ปัญหาของเยาวชนในภาพรวมของหมู่บ้าน และสิ่งที่เยาวชนต้องการให้ชุมชนเห็นความสำคัญของเยาวชนและร่วมจัดตั้งสนับสนุนพัฒนาศักยภาพของเยาวชน

1.7 การศึกษาดูงาน

เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จริงของชุมชนอื่นที่ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน เพื่อนำเอาแนวทางดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับชุมชนของตนเอง ทั้งยังเป็นสิ่งกระตุ้นให้ทีมวิจัยและทีมอาสาสมัครนักวิจัย มีแรงจูงใจที่จะทำงานในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนมากขึ้น

1.8 การกำหนดรูปแบบในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน

ได้สรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษาดูงาน นำมากำหนดรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน มีการจัดประชุมร่วมกับทีมนำ ครู ผู้ปกครอง เยาวชนมีข้อเสนอแนะให้พัฒนาเยาวชนเป็นการป้องกันโดยให้เยาวชนมีการแยกแยะ สามารถคิดวิเคราะห์แยกแยะได้ในสิ่งที่ดีและไม่ดี เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้มัวหมองในสิ่งที่ไม่ดี และควรส่งเสริมความเข้าใจอันดี เกิดความอบอุ่นในครอบครัว เยาวชนจะได้ไม่หันไปคิดยาเสพติด หรือจับกลุ่ม

มั่วสุม จึงได้กำหนดรูปแบบในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน คือการจัดการแข่งขันกีฬาเยาวชน และผู้ปกครองทั้ง 4 หมู่บ้าน การเข้าค่ายทักษะชีวิต และการเข้าค่ายครอบครัวเพื่อให้ผู้ปกครอง เข้าใจเด็กและเยาวชนอีกด้วย

1.9 สรุปผลการดำเนินงาน

มีการประเมินผลการจัดกิจกรรม รวมทั้งภาพรวมของการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัย

1.10 การส่งต่อเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

มีการสรุปผลการวิจัยต่อที่ประชุมสภาตำบลหนองบ่อ ถึงผลของการทำโครงการ และส่วนที่ทีมนำขององค์การบริหารต้องดำเนินงานต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชน คือการส่งเสริมด้านกีฬา คณิต อาชีพ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การจัดห้องสมุดชุมชนเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ของเยาวชน และจัดให้มีผู้ให้คำแนะนำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด นอกจาก “ตัวผู้วิจัย” ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิจัย ยังใช้เครื่องมืออื่นๆร่วมด้วยคือแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ปกครอง เยาวชน ประชาชนชุมชน แนวทางการสนทนากลุ่มเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ ของเยาวชน รวมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหา

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทีมอาสาสมัครนักวิจัย เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลคือคนสำคัญของชุมชน ผู้ปกครอง และเยาวชน โดยกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ หลังจากสัมภาษณ์จะนำข้อมูลมาเรียบเรียงให้ได้ใจความชัดเจนหมวดหมู่ ตรวจสอบข้อมูล สรุปเป็นข้อมูลชุมชน โดยให้บุคคลสำคัญ ผู้ปกครอง เยาวชน เป็นผู้ร่วมทบทวนข้อมูลชุมชน

2. การประชุมกลุ่มระดมสมอง (Brain Stromming) ทีมวิจัยหลักและอาสาสมัครนักวิจัย แบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม ทั้งกลุ่มเยาวชน และกลุ่มผู้ปกครองได้ประชุมกลุ่มระดมสมองถึงปัญหา เยาวชน สาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาของเยาวชน นำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นภาพรวมของปัญหาเยาวชน สาเหตุ การแก้ปัญหาเยาวชน

3. การจัดเวทีประชุม

การจัดเวทีแต่ละครั้ง มีการเตรียมงาน การสรุปงาน โดยทีมวิจัยจะเชิญชาวบ้านทุกคนประชุม จะเตรียมประเด็นที่จะพูดคุย โดยการบันทึกในกระดาษฟลิป ให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เมื่อมีข้อสงสัยก็ให้ซักถาม และตอบคำถามให้ชัดเจนต่อที่ประชุม

การวิเคราะห์และการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะร่วมกันระหว่างทีมหลักวิจัย ทีมวิจัยร่วม และอาสาสมัครนักวิจัย โดยพูดคุยถึงการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน สรุปผลการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงในการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา(Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลที่สำคัญในชุมชน รวมทั้งศึกษาจากเอกสารต่างๆ ของชุมชนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษา อาชีพ เศรษฐกิจ สังคมของชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน สามารถนำเสนอข้อมูลได้ดังนี้

4.1 ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านหนองบ่อ

หนองบ่อมีประวัติความเป็นมาว่าเป็นกลุ่มคนที่มีปฐมประเทศของตนมาจากนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน (หนองบัวลำภู-หนองบัวลุ่มภู) แล้วอพยพตามพระวอพระตา มาตั้งถิ่นฐานที่นี้เล่ากันสืบมาว่า ผู้นำชาวบ้านที่มาตั้งบ้านหนองบ่อ และหมู่บ้านบริวารของตำบลหนองบ่อ เป็นญาติของพระวอพระตานามว่า “พระประธาน” มาปักหลักที่แรกจะเป็น คงอู่ผึ้ง อาศัยที่คงอู่ผึ้งพักหนึ่ง การทำมาหากินไม่เพียงพอ อีกส่วนหนึ่งได้ย้ายข้ามลำเซบายมาปักหลักทำมาหากินที่คงบ้านแค ซ่อนอยู่ในคง ในปัจจุบันเป็นบริเวณวัดป่า (สำนักสงฆ์)

ราวปี พ.ศ. 2311 เกิดโรคห่าระบาดคนตายจำนวนมาก จึงอพยพหนีจากบ้านแค 3 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งข้ามห้วยไปอยู่ทิศเหนือ ห่างราว 1 กม. ตั้งบ้านใหม่ชื่อว่า บ้านโพนงาม อีกกลุ่มหนึ่งอพยพไปทางด้านทิศตะวันออก ไม่ห่างจากที่เดิมมากนัก และอยู่กลางคง เรียกว่า บ้านคงบัง ส่วนกลุ่มใหญ่อพยพไปทางตะวันตก ใกล้กับหนองแสงก่อนมาทางวัดใหญ่ (วัดสระบัว) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีหนองน้ำขังตลอดเวลา มีน้ำซึมซับ มีป่าไม้หนาทึบ สัตว์ป่าต่างๆ ชนิดมีจำนวนมาก การทำมาหากินทำไร่นาสะดวก มีความอุดมสมบูรณ์ จึงพากันตั้งหลักแหล่งบริเวณนี้ ทำให้นิยามฐานว่าเป็นชื่อบ้านหนองบ่อ ปัจจุบันมีลักษณะเป็นที่ปลูกข้าวของชาวบ้าน ภายในวัดสระบัวก็ขุดเป็นสระ ปลูกบัว (คำว่า สระ ชาวบ้านมักหมายถึง บ่อ หรือ หลุมปลาขนาดใหญ่) ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน บริเวณที่ตั้งของหนองบ่อในปัจจุบันนี้ทางทิศเหนือมีลำเซบายห่างขึ้นไปประมาณ 1.5 กม. และทางทิศใต้ มีแม่น้ำชีอยู่ห่างประมาณ 2.5 กม.

ทิศเหนือของบ้านหนองบ่อ 4 หมู่ คือ บ้านมะเขือ ตั้งอยู่ชายป่าที่เป็นดงต่อมาจากทิศตะวันตก ซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านชีทวน (ห่างจากบ้านชีทวนประมาณ 7 กม.) ป่านี้นิยมต่อไปยังบ้านโพนงามซึ่งอยู่ห่างจากบ้านมะเขือไปทางทิศตะวันออกราว 1.5 กม.

เดิมบ้านมะเขือชื่อว่า บ้านบาก ตามลักษณะของป่า มีไม้บากมากจนแม้ในปัจจุบันแต่ชาวบ้านนิยมปลูกมะเขือ การเปลี่ยนชื่อตามความนิยมเพาะปลูกเกิดขึ้นเมื่อไรไม่ทราบได้นามสกุลที่มีจำนวนมากคือ จันทป

บ้านโพนงาม ได้ชื่อว่าบ้านช่างเหล็ก ทำวานงามขึ้นชื่อ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน “คมพื้นสันตอก” บริเวณที่เป็นโรงเรียนประถมบ้านโพนงามปัจจุบันคือ ที่ตั้งของบ้านตากแดด ในอดีต

ระหว่างบ้านโพนงามลงใต้ไปหาดงบ้านเก่ามีร่องน้ำชื่อ คูเหล็ก ร่องน้ำนี้ไหลมาจากทุ่งนาเหนือบ้านหวาง สองฝั่งร่องเป็นท้องนา พอผ่านดงบ้านเก่าก็จะไหลอ้อมตะวันออกบ้านโพนงาม แยกโนนบ้านโพนงามกับป่าทาม ซึ่งอยู่ทิศตะวันออกของหมู่บ้าน สองฝั่งร่องน้ำเป็นป่าไม้ยางและเบญจพรรณ

การย้ายบ้านของดงบังจากบ้านแค (ปัจจุบันเป็นป่า) ลงใต้ประมาณสองร้อยเมตร ยังคงต้องเผชิญกับไข้ป่าเรื่อยมาจนกระทั่งการสาธารณสุขเจริญขึ้น

ห่างจากบ้านดงบังไปถนนฉะเชิงเทราทางทิศใต้ ประมาณ 1.5 กม. เป็นที่ตั้งของบ้านจานตะโนน อยู่ใกล้ฝั่งหนองจาน ลำน้ำจะไม่เหมือนกับหนองบ่อ แต่ไปเหมือนบ้านหามแห่ง ต. หนองแวง คนฉะเชิงเทราแม่น้ำชี ผู้ตั้งหมู่บ้านชื่อ จานดา แสงกล้า ทำเลที่ตั้งมีที่ราบเหมาะกับการทำนา น่าจะมีการตั้งหมู่บ้านในช่วงร้อยปีที่แล้ว (หลังการตั้งบ้านแคประมาณ 100 ปี)

จากบ้านจานตะโนนเป็นคุยป่าดงใหญ่อ้อมไปตะวันออก เดิมเคยมีหมู่บ้านขนาดเล็กอยู่ 2 หมู่บ้าน คือ บ้านดงผักกาดกับบ้านน้อยโสก (บ้านน้อยหนองหัวลิง) เป็นการขยับบ้านเรือนให้ไปอยู่ที่ใกล้ที่ทำนา

ครั้งช่วงเกิดสงครามอินโดจีน (2486-2490) คนเหล่านั้นก็ย้ายย้ายเข้าหมู่บ้านใหญ่ คือบ้านหนองบ่อ และบ้านลำลาก จึงกลายเป็นบ้านร้าง คงเหลือแต่ชาวกว๊าดอยู่บ้านน้อยโสก

จากที่ตั้งบ้านน้อยโสกห่างไปทางทิศตะวันตก ผ่านดงป่าใหญ่ ประมาณ 1.5 กม. เป็นที่ตั้งของบ้านท่าสนามชัย คนบ้านน้อยโสกย้ายเข้าหนองบ่อลำลาก และท่าสนามชัย พ่อใหญ่สี่พ่อของนายถนอม ส่งเสริม อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ เคยอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านนี้

บ้านท่าสนามชัย เกิดขึ้นจากคนบ้านหนองบ่อ – บ้านลำลาก ไปทำนาตามอยู่สองฝั่งแม่น้ำชี เลยตั้งทับเป็นที่ปัก ทำคอกควายผูกขามกลางคืน โดยเฉพาะในฤดูฝน ทางจากโนนค้อริมฝั่งตามผ่านหนองตกล่าง มายังบ้านหนองบ่อลำลากเป็นดอน หรือจีไผ่ หรือปลัก ขากควายเดินผ่าน ต่อมาหลายคนจึงรวมกันตั้งหมู่บ้าน โดยมีช่างชื่อ สะ เป็นหัวหน้า ตอนเปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน เปลี่ยนตามเจ้าคุณชัย จันทราภรณ์ คนหนองบ่อ (ฉายาพระอมราภักจิต) เมื่อ 130 ปีที่แล้ว ตอนที่เจ้าคุณไปนั่งวิปัสสนาในวัด ทิวทัศน์ทางทิศใต้ของวัดโล่งสบายตา ฤดูน้ำหลากแก่งเป็นที่แข่งเรือประจำตำบลหนองบ่อ

“บ้านลำลาก ปัจจุบันต่อเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับบ้านหนองบ่อ แต่ก่อนระหว่างหมู่บ้านเป็นสวนมอน(หม่อน) เรียกว่า ดอนคาชู ผีหลอกหลาย บ่าวหนองบ่อไปเล่าสาวลำลากก็ดอใจกลัวผี มีทางให้เดิน 2 ทาง ทางผ่านดอนคาชูอยู่ทางตะวันออก ทางผ่านกกยางใหญ่ได้คันทนาอยู่

ทางตะวันตกนั้นก็กลัวผีดินขางใหญ่ คนบ้านลำลากก็ย้ายมาจากบ้านแค คงบ้านเก่าเหมือนกับคนบ้านหนองบ่อ ลำเนาพงศต่างบ้างเล็กน้อยกับบ้านหนองบ่อ”

โดยสังเขป สรุปได้ว่า คนหนองบ่อ แม้จะเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ณ จุดเริ่มต้น แต่ในกลุ่มนี้ก็มีหลายชั้น สังเกตจากสำเนียงภาษาจะมีความแตกต่างกัน คือเมื่อเริ่มต้นของชุมชน ที่คงบ้านแคแตกออกเป็นบ้านโพนงาม บ้านคงบัง บ้านหนองบ่อ บ้านจานตะโนน บ้านลำลาก-ท่าสนามชัย บ้านมะเขือ ล้วนแล้วแต่มีการออกเสียงในภาษาแตกต่างกัน นั้นแสดงว่า การรวมตัวระยะอพยพจากอีสานตอนบนภายใต้อำนาจรัฐ เขื่อนขันธกาทแก้วบัวบาน จนถึงบ้านแค เป็นกลุ่มที่มีหลายชุมชนหลายสาแหรก รวมกันอยู่ในยามศึกและซ่อนตัวอยู่ในป่าเพื่อความปลอดภัย คล้ายๆกับคำบลีทวน ท่าไห และคำบลหนองแขว ที่เริ่มต้นชุมชนอยู่ในป่าแล้วขยับมาที่แจ้ง ทำเลโถ่งอาศัยทุ่งนาและนาทามเป็นที่ปลูกข้าว เมื่อสถานการณ์สงบลงนครจำปาสักได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐไทยจนเข้มแข็ง ขณะเดียวกันรัฐเวียงจันทร์อ่อนแอลง เพราะถูกฝรั่งเศสผ่านอำนาจรัฐญวนเข้ามาครอบครองพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีในอดีต ในระยะนั้นอยู่ภายใต้อำนาจรัฐทั้งกรุงเทพฯ ฯ และจำปาสัก

ระบบชุมชน

ผู้นำรุ่นแรก

จากการตั้งถิ่นฐานมาคนหนองบ่อ มีผู้นำทางการปกครองก่อนจะมีนามสกุลอยู่ 6 คน ได้แก่

1. พระโปรผ
2. นายโท
3. นายแก้ว มุกดา
4. นายพรมสอน
5. นายสุวรรณนาม
6. นายพรมสุรินทร์

ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองท้องถิ่น เมื่อ ปี พ.ศ. 2479 เป็นต้นมาหนองบ่อมีกำนันคนแรก คือ นายทน จันตรี และนายคำพ่วย สรรพสาร คนที่ 9-16 เรียงลำดับดังนี้

9. นายน้อย	สายพันธ์	พ.ศ. 2484
10. นายไพศาล	ศิริบุรณ์	พ.ศ. 2484 – 2494
11. นายพันธ์	สรรพสาร	พ.ศ. 2494 – 2515
12. นายวันดี	ทิมา	พ.ศ. 2515 – 2523
13. นายอ่อนศรี	สังเสริม	พ.ศ. 2523 – 2529
14. นายวีระ	แสงประสาร	พ.ศ. 2529 – 2543
15. นายสมคิด	โฮงทอง	พ.ศ. 2543 – 2546
16. นายสุพล	สังเสริม	พ.ศ. 2546 – ปัจจุบัน

การศึกษา

ซึ่งก่อนหน้านั้นแม้จะมีคนหนองบ่อมองอนาคตของการศึกษาว่าสำคัญอย่างยิ่งก็ตามก็มีน้อยรายมากที่ครอบครัวส่งเสริมลูกหลานให้ได้รับการศึกษาสูงกว่าเกณฑ์บังคับ ในน้อยรายมาจากครอบครัวผู้มีอันจะกินมีคนในครอบครัวหลายคนเป็นแรงงานทำไร่ทำนา ประมาณว่าแรงงานครอบครัวรวมทั้งลูกชาย ลูกเขย ลูกสาวราว 9-10 คน อย่างนี้ ก็จะคัดลูกชายหัวคิคนหนึ่งให้ไปเรียนหนังสือโดยการบวชเณรแล้วให้ไปอยู่วัดในเมือง ตัวอย่างนี้ได้แก่ พระสมเด็จจันทมนิวงศ์ (สนั่น จันทพิชโย) เกิดเมื่อ 8 กันยายน 2451 ลูกชายนายคำพ่วง นางแอม สรรพสาร บวชเณรอายุ 9 ขวบ ที่วัดบูรพาพิสัย บ้านหนองบ่อ ไปอยู่วัดศรีทองในอุบลฯ เรียนหนังสือในโรงเรียนประจำจังหวัด (ร.ร.อุบลวิทยาคม วัดสุปฏิหาราม จบ ชั้น ม.3) สอบ ปช. ได้ 9 ประโยค ซึ่งได้บวชพระที่วัดบรมนิวาสวรวิหาร (พ.ศ. 2486) จากสำนักเรียนวัดศรีมหาธาตุ บางเขน กรุงเทพฯ

พระสงฆ์อีกท่านหนึ่ง คือ พระปริยัติ โกศล (ถวิชัย อาจารย์สุโภ - ปช.9, M.A.) เกิด 24 กันยายน 2547 ลูกนายพันธ์ นางอ่ำ ส่งเสริม บวชพระเมื่อ พ.ศ. 2493 และขณะอายุยี่สิบปีระดับการศึกษาสอบเทียบมัธยมปีที่ 8 แผนกทั่วไป ปช.9 เกียรตินิยมพิเศษดำนงา (องค์แรกของประเทศไทย) เมื่อ พ.ศ.2505 และปริญญาโททางพุทธปรัชญา จากมหาวิทยาลัยมคธ ประเทศอินเดีย มีความรู้ภาษาอังกฤษระดับเขียนและพูดได้ดี มีความชำนาญในการเขียนลายไทย เป็นผู้ฟื้นฟูวัฒนธรรมผ้าไหมให้กับบ้านหนองบ่อ ระหว่าง พ.ศ. 2515-2518 ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางในระดับจังหวัด ขณะมีสมณศักดิ์เป็นพระราชคณะภาคประจำจังหวัดอุบลราชธานี มรณภาพจากอุบัติเหตุรถยนต์ เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 นอกจากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว ยังมีบุตรหลานคนอื่นอีกหลายคนในหมู่บ้านหนองบ่ออีกหลายรายบวชเรียนจนได้เปรียญธรรม 3-4-6 แล้วสึกออกมาใช้ชีวิตฆราวาส มีครอบครัวสร้างฐานะมั่นคงเป็นฐานให้คนรุ่นต่อมาที่มีศักยภาพในชุมชนเช่น มหาสมร แสงประสาร แต่งงานกับ นางคำปุ่น แสงงาม คนบ้านชีทวน แล้วมีบุตรด้วยกัน 6 คน บุตรคนโต คือ นายวีระ แสงประสาร เป็นผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาเป็นกำนันและเป็นนายก อบต. หนองบ่อ (2544-2547) นอกนั้นรับราชการครูหนึ่งคน ทำงานธุรกิจธนาคาร 2 คน เป็นเจ้าของรถโดยสารประจำหมู่บ้าน 1 คน เสียชีวิต 1 คน อย่างนี้เป็นต้น

แต่ในห้วงเวลาที่วิถีชีวิตชาวบ้านหนองบ่อทำไร่บ่อ ได้มีการส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในชั้นสูงกว่าเกณฑ์บังคับจำนวนมาก บางคนเรียนที่โรงเรียนบ้านชีทวน วัดทุ่งศรีวิไล บางคนไปอาศัยอยู่ตามวัดต่าง ๆ ในจังหวัดอุบลฯ โดยเฉพาะที่วัดทุ่งศรีเมืองซึ่งมีพระมหาวัลย์คนหนองบ่อเป็นเจ้าอาวาส และเข้าเรียนโรงเรียนวัดศรีทอง วัดสุปฏิหาร วัดป่าน้อย รวมทั้งโรงเรียนราษฎร์อื่น ๆ เช่น โรงเรียนศรีทองวิทยา โรงเรียนวิไลวัฒนา โรงเรียนสิทธิธรรม ส่วนโรงเรียนประจำจังหวัดอย่างโรงเรียนเบญจมมหาราชและโรงเรียนนารีนุกุลมีคนเข้าเรียนได้น้อยมาก ชาวบ้านยังไม่รู้ช่องทางของการสอบเข้าเหมือนพวกคนในเมืองแรงหนุนในการส่งลูกหลานไปศึกษาเล่าเรียนนั้น

ก่อนหน้านี้ก็มาจากการส่งเสริมของครูที่สอนในหมู่บ้าน อ่อนวอนกับพ่อแม่ นักเรียน แต่ปัจจัยหลักของแรงงานที่แท้จริงมาจากความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเดินทางเข้าเมืองมีรถประจำหมู่บ้านนั่นเอง มีนักเรียนหนองบ่อ คงบัง ลำลาก โพนงาม และบ้านมะเขือ สิบห้าคนเข้าเรียนต่อชั้น ม.1 (2503-2506) ที่โรงเรียนมัธยมบ้านชีทวนทั้งหมดนี้เดินทางไปกลับโรงเรียนวันละ 16 กิโลเมตร (ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร หนองบ่อ-วัดทุ่งศรีวิไล) ห่อข้าวไปกินตอนเที่ยงวัน ต้องออกจากบ้านตั้งแต่เช้ามีคึกกว่าจะกลับถึงบ้านมืดเช่นกัน ความลำบากเหล่านี้ได้ทำให้เกิดทิวมาณะ จนต่อมาได้ทำงานในระดับคนชั้นกลาง เช่น รับราชการเป็นครู ซึ่งเป็นการเลียนแบบด้านความคิดมาจากคนบ้านชีทวน การที่คนบ้านหนองบ่อสนใจส่งลูกหลานเข้ารับการศึกษานั้นทำให้โครงสร้างสังคมหนองบ่ออันได้แก่ประเพณี ความกตัญญู ความเชื่อ กระจายออกไปสู่สังคมภายนอกมากขึ้น ซึ่งก่อนหน้านี้คนหนองบ่อจะเป็นสังคมชุมชนแบบปิด“อยู่แต่กับบ้าน” ขาดความรู้ความชำนาญในด้านการซื้อขาย และตามความเคลื่อนไหวของสังคมภายนอกได้เข้ามีโรงเรียนวิจิตรราษฎร์สามัคคี โดยการนำของพระครูวิจิตร ธรรมภาณี เจ้าอาวาสวัดศรีทอง โดยมีคณะครู คนแรกคือ นายไม้ โดยมีการรับนักเรียนเข้าเรียนตั้งแต่อายุ 7-8 ปี ตั้งแต่ ป.1-ป.4 มีทั้งนักเรียนหญิง และชายเข้าเรียนเสมอภาคกันต่อมาได้จัดขยายเป็น ป.5 ใน พ.ศ. 2510 ต่อมาเป็น ป.6 ใน พ.ศ. 2511-2512 เป็นต้นไป จนถึงปัจจุบัน มีอาคารเรียนหลังเดียว 2 ชั้น ทำจากไม้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2533 มีการจัดตั้งโรงเรียนหนองบ่อสามัคคีวิทยา โดยมีนายอุคร สายพันธ์ เป็นอาจารย์ใหญ่ ลักษณะของโรงเรียนเป็นการทำจากหญ้าแห้งหลังคา โดยการทำของกำนัน และชาวบ้านหมดทั้งตำบล มีนักเรียนประมาณ 30 คน โดยจัดการเรียนการสอนถึง ม.3 ต่อมาขยายเป็น ม. 6 ประมาณ พ.ศ. 2540

สภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้ง

บ้านหนองบ่อ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตัวจังหวัดอุบลราชธานี ระยะห่างจากอุบลราชธานี ประมาณ 20 กิโลเมตร ออกจากเมืองอุบลฯ ตามเส้นทางถนนแจ้งสนิทข้ามสะพานห้วยแระเม ถึงบ้านหนองแกสามแยกด้านเหนือของโรงเรียนบ้านหนองแก เลี้ยวซ้ายมือ ตรงเข้าไปยังหมู่บ้านหนองจาน เลี้ยวขวาไปตามตะวันตกเฉียงใต้เล็กน้อย ถึงโรงเรียนหนองบ่อสามัคคีวิทยา และเข้าไปถึงบ้านหนองบ่อ ดินค้ำน้ำส้ม

บ้านหนองบ่อ เป็นบ้านตำบลที่อยู่ระหว่างแม่น้ำ 2 สาย คือ ลำน้ำเซ กับแม่น้ำชี เสมือนอยู่กลางเกาะมีแม่น้ำทั้งสองสายล้อมรอบ มีพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ไม่มีภูเขา ส่วนมากพื้นที่เป็นที่นาและป่าไม้ ป่าดงดิบ ป่าสวน ชาวบ้านทำสวน ปลูกพืชทั้งล้มลุกและยืนต้น ส่วนที่เป็นที่นาเป็นทุ่งโล่งติดต่อกันเป็นผืนนายาวรอบหมู่บ้าน ในตำบลหนองบ่อมี 7 หมู่บ้าน คือ หนองบ่อ คงบัง ,จานตะโนน , โพนงาม , มะเขือ, ลำลาก และท่าสนามชัย มีขอบเขตดังนี้

ด้านทิศเหนือ

พื้นที่เริ่มจากริมหมู่บ้าน ด้านเหนือเป็นไม้ใหญ่ มีต้นยางใหญ่สูง ต้นไทรใหญ่ ต้นมันปลา (ต้นเกร็ง) ต้นกระบากใหญ่ ต้นพอก และป่าละเมาะสลัดที่ว่าง สำหรับพื้นที่เลี้ยงวัวควาย ชาวบ้านเรียกกันว่า “คอนปู้ตา” ปัจจุบันบริเวณนี้ พัฒนาเป็นที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ และอีกส่วนหนึ่งเป็นที่ตั้งโรงเรียนชุมชนบ้านหนองบ่อ ถัดจากบริเวณที่กล่าวออกไปเป็นทุ่งนากว้างขวางยาวไปตามทิศตะวันออก และทิศตะวันตก ข้ามทุ่งนาออกไปอีกเป็นป่า ส่วนที่ชาวบ้านจับจองทำสวนเป็นที่ปลูกพืชผัก ผลไม้ มะพร้าว กล้าย อ้อย ไม้ เป็นต้น จนกระทั่งไกลออกไป เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำลำเซบกมีห้วยหนองบึงใช้เป็นที่ปลูกข้าว และเป็นแหล่งเลี้ยงวัวควายและจับปู ปลา สัตว์น้ำ เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน มีหมู่บ้านมะเจืออยู่ทางทิศเหนือ ก่อนไปตะวันตกห่างบ้านหนองบ่อประมาณ 2 กิโลเมตร และบ้านโพนงามอยู่ทางทิศตะวันออก เฉียงเหนือห่างหนองบ่อ 1 กิโลเมตร อาณาเขตด้านทิศเหนือติดกับลำน้ำเซบก กั้นระหว่างตำบลหนองซอนกับตำบลหนองบ่อ

ด้านทิศตะวันออก

พื้นที่เริ่มจากวัดบูรพาพิสัย (วัดน้อย) และสวนป่าของชาวบ้าน ปลูกไม้ กล้าย อ้อย มะพร้าว ไม้ยืนต้น และไม้ล้มลุก พืชผักสวนมะพร้าว เรื่อยออกไปเป็นป่าดงดิบ มีป่าไม้หนาที่ ชาวบ้านเรียกว่า ซำฮือห่างจากบ้านประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นป่าช้า เลยออกไปเป็นทุ่งนาเรียกว่า ทุ่งขาม เขตติดต่อกับบ้านดงบังและ บ้านจานตะโนนห่างจากบ้านหนองบ่อ ประมาณ 2-3 กิโลเมตร ปัจจุบันป่าบริเวณที่ติดกับบ้านหนองบ่อพัฒนาเป็นที่ทำการสถานีอนามัยตำบลหนองบ่อ และถัดออกไปเป็นที่ตั้งโรงเรียนหนองบ่อสามัคคีวิทยาและมีบ้านเรือนของชาวหนองบ่อออกมาตั้ง บ้านเรือนอยู่ประปรายค่อนข้างจะมากขึ้นทุกวันและเลขโรงเรียนหนองบ่อสามัคคีวิทยาออกไป เป็นที่ตั้งวัดป่า (เป็นวัดข้างในป่ามาก่อนแล้ว) เรียกสำนักสงฆ์ บริเวณไม้ไกลเป็นป่าดงดิบ เรียก บริเวณทิศตะวันออกด้านใต้ เป็นป่าสวน มีทุ่งนา เรียกว่า นาโจด นาผาย เลิงเฮือ ติดต่อกันกับ ทุ่งขาม เลยออกไปไกล เป็นป่าดงดิบ เรียกบริเวณนี้ว่า ดงผักข่า มีที่ราบลุ่มลงไป เป็นแหล่งน้ำ ยังมีหนองบึง น้ำขังตลอดปีเป็นตอนๆ เรียกว่า หนองผักข่า เป็นแหล่งทำมาหากินของชาว หนองบ่ออีกแห่งหนึ่งและต่อเนื่องกับ ดงต่งโด้น-ดงใหญ่ กุดนาแซว กุดหนองจอกมาทาง ได้ทำสนามชัย

ด้านทิศใต้

พื้นที่เริ่มจากบริเวณสวนป่าริมหมู่บ้าน เป็นป่าไม้หนาที่ มีต้นยาง กระบาก พอก มะเคื่อ สวนไม้ กระบก และไม้เบญจพรรณนานาชนิด เรียกว่า “คอนดาหู่” เขตติดต่อกับบ้าน ลำลาก และมีทุ่งนา “ทุ่งบ้านลาก” ถึงบ้านท่าสนามชัย ตรงลงไปติดกับแม่น้ำชี มีทำนน้ำสมัยก่อน เรียก “ท่าใหญ่” เคยมีศาลาท่าใหญ่เป็นที่พักของชาวบ้านที่จะข้ามฟากแม่น้ำชี ไปยังบ้านแวง-แสง-

หนามแท่ง ตลอดถึงผู้สัญจรไปมาบริเวณนั้น ได้พักผ่อนอย่างสะดวกสบาย ถึงเดือนเมษายนของทุกปี จะมีการไปทำบุญสงกรานต์ (ตบปะทาย) กันที่นั่นทำบุญเลี้ยงพระและรดน้ำสงกรานต์ได้สะดวกกันอย่างสนุกสนานที่หาดทรายแม่น้ำชีแห่งนี้ ปัจจุบันไม่มีศาลาใหญ่เป็นทุ่งนากว้างไกลออกไป จนถึงช่องน้ำคำ จดแม่น้ำชี เรียกวังน้ำชีบริเวณนั้นว่าวังอุมน้อย ทำปะอาวเลยไปทำบ้านหวาง อีกบริเวณหนึ่งทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ ของหนองบ่อ ปัจจุบันบริเวณริมสวนป่าบ้านหนองบ่อมีการตั้งบ้านเรือนค่อนข้างจะหนาแน่น เกือบจะเชื่อมติดต่อกับบ้านลำลากแล้ว ทุ่งนาป่าสวนด้านตะวันออก วัดบ้านลำลากเรียกว่า “หนองอีเล”

ด้านทิศตะวันตก

พื้นที่ เริ่มจากประตูทิศตะวันตกวัดสระบัว มีถนน 2 สาย แยกไปทางบ้านชีทวนข้ามทุ่งโพนบ่อไปถึงคางบ้านชีทวน และอีกสายหนึ่งข้ามทุ่งตรงไปบ้านหวาง ประมาณ 1 กิโลเมตร ด้านทิศตะวันตกของบ้านหนองบ่อเป็นทุ่งนา (นาทุ่ง) หนองจำปา กว้างออกไปจนถึงสวนป่าคอนสมโสง เป็นลักษณะป่าที่ชาวบ้านจับจอง ทำสวน ปลูกมะม่วง (โดยเฉพาะบักม่วงน้อย) กอไผ่ ต้นยาง ต้นกระบาก ต้นกะบก ชิกด้านใต้คอนสมโสง เป็นทุ่งนาน้อย และเลยลงไปนาทาม ที่ราบลุ่มแม่น้ำชี มีหัวหนองบึง ช่องน้ำคำได้หาปลาจับสัตว์น้ำได้สะดวก หากินง่ายข้าวปลาอุดมสมบูรณ์

เศรษฐกิจชุมชน

แต่ก่อนนี้หลังเกี่ยวข้าวทุ่งนารอบหมู่บ้านจะเขียวชะอุ่มด้วยพืชผักและสวนยาสูบ คนหนองบ่อจะขุดบ่อน้ำดินในนาที่ตนเองหรือของญาติ ปลูกผักและยาสูบ ผักได้แก่ แดงร้าน ถั่วฝักยาว ข้าวโพด ฟักแฟง ผักกาดน้อยกลั่นจุน กะหล่ำ ปลูกกิน ไม่เน้นว่าจะขายไม่ได้ฉิบยา ผุ่นข้าวชี้ควายจากคอกหาบใส่ตระกร้าไปเป็นปุ๋ยส่วนใหญ่ปลูกใส่แปลงตากไร่ คนบ้านชีทวนจะหาบข้าวโป่งข้าวลิ้มไปแลกยาสูบบ้านหนองบ่อ (ข้าวโป่ง = ข้าวเกรียบว่าว, ข้าวลิ้ม = ข้าวดอกผสมน้ำอ้อย) ยาสูบปลูกตั้งแต่กำลังนวดข้าวชุดเป็นหลุม ผสมปุ๋ยใส่ เบี้ยยา ได้สองเดือนต้นยา จะสูง

ตัวไหมเลี้ยงกันทุกบ้าน แข่งมือน (ร้านแขวนกันมดแมงเข้า) จะมีอยู่บนบ้านหรือถ้าผู้เรือนใหญ่ก็เอาไว้ใต้ถุนคนละส่วนกับคอกควาย ตัวไหมมีวัยต่างกันและการกินการนอน คนเลี้ยงต้องมีความรู้และความเพียรขยันใจเย็น เพราะต้องเก็บหม่อนมาให้ตัวไหมกินวันละสี่เวลา เอาใจใส่กว่าลูกกว่าหลาน บางคนถูกต้อนขึ้นตอนดึกเกือบมือน (ให้ใบหม่อน) เพื่อไม่ให้คั่ง (แมลงวันลายใหญ่) ลงไข่ใต้คั้งมือน คั่งเป็นแมลงอันตรายสำหรับการเลี้ยงไหม ตอนกลางวันมันจะมาคอยขี้อยู่ที่ใดที่หนึ่งใกล้ๆ กระด้งตัวไหม พอแม่ผู้เป็นเจ้าของแข่งมือน (ร้านกระด้งเลี้ยงไหม) เปิดผ้าคลุมคั้งมือนให้ใบหม่อน มันจะรีบเล็ดลอดเข้าไป ไข่ทิ้งเอาไว้เป็นตัวหนอนเล็ก ๆ สีเหลือง ๆ เจาะกินตัว

มือน ตัวแม่แมงค่วงเองถูกผ้าคลุมเอาไว้ทั้งคืนก็จะกัดตัวมือนทั้งกระดิ่งจนตายไปหมดมือนจะป่วย ครอบวัยก็ไม่เข้าฝักซักใบ เรียกว่า ตัวเคื่อไป ต้องทิ้ง เกิดความเสียหาย ปัจจุบันอาชีพที่ทำรายได้คือ การทำนา - รับจ้างทั่วไป มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละประมาณ 5,000 ถึง 7,000 บาทต่อเดือน ขณะนี้ ชาวบ้านมักจะปลูกพืชเสริมรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ มีข้าวโพด พริก ถั่วแดง เพื่อเสริมรายได้แต่ไม่นิยมใช้ป่าเป็นพื้นที่ปลูกพืช การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชุมชน ชาวบ้านมักเข้าไปหาเก็บเห็ด หาเห็ด ในฤดูฝนเข้าไปเก็บเห็ดในฤดูแล้งหาเห็ดมาเพื่อใช้ในการหุงต้มประกอบอาหาร ในช่วงฤดูฝนชาวบ้านเข้าไปเก็บเห็ดมาขายตามหมู่บ้านและในตัวเมืองตากวันละประมาณ 50-100 บาท ต่อมาชาวบ้านชุมชนเมืองเข้าหาเก็บเห็ดหรือสัตว์น้ำตามธรรมชาติเพิ่มขึ้นทำให้การทำมาหากินของคนในชุมชนเริ่มหายากขึ้น ชาวบ้านจากชุมชนอื่นส่วนมากจะมาในช่วงน้ำลด

วัฒนธรรมความเชื่อ

ชาวบ้านในสมัยก่อนจะมีความเชื่อในเรื่องผีนางนางไม้ เทวดา มีความเชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษมาก ความเชื่อในอดีตที่ผ่านมามีความเชื่อว่ามีต้นไม้ที่มีอายุมากที่สุด จะมีผีหรือนางไม้สิงสถิตอยู่จะไม่มีใครกล้าตัดต้นไม้ นั่นแหละ ความเชื่ออีกอย่างหนึ่งคือเวลามีคนตายจะไม่นิยมนำอาหารที่ทำขึ้นในบ้านหลังที่มีคนตายนำไปรับประทานที่อื่น ความเชื่อที่ยังเห็นเด่นที่สุดในขณะนี้คือ การรเวเจ้าปู่ทุกปีชาวบ้านมีเครื่องเช่น ไหว้ไปบูชาทุกปี เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลและเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของครอบครัว เพราะมีความเชื่อว่าใครไปบูชาเจ้าปู่แล้วท่านจะคุ้มครองมีความอยู่เย็นเป็นสุขในครอบครัว

สาเหตุที่ความเชื่อต่าง ๆ ลดน้อยลงคือ

1. ความเจริญทางวัตถุเข้ามาอย่างรวดเร็ว บวกกับวัฒนธรรมตะวันตก
2. เยาวชนไม่ค่อยอยู่กับครอบครัวไปทำงานที่กรุงเทพฯ พอานเข้าก็ลืมวัฒนธรรมของตัวเองไปรับวัฒนธรรมชุมชนเมืองมามาก
3. ความยากจนในระบายนั้ทำให้ชาวบ้านหนีออกจากบ้านไปทำงานต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้น
4. ขาดผู้นำที่มีความสามารถในทางศาสนาสั่งสอนอบรมในการดำรงชีวิตและการสืบทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันประเพณีที่ยังคงรักษาไว้ได้คือ บุญมหาชาติ บุญกฐิน เข้าพรรษา ออกพรรษา และการละเล่นพื้นเมือง คือ ฟ้อนกลองคุ้ม

ผลงานที่ผ่านมา

กลุ่มชาวนาได้รับความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเกษตรและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ได้ความรักสามัคคีในหมู่คณะก่อให้เกิดแนวคิดสร้างสรรค์ร่วมกันในอนาคต ในส่วนของกลุ่มเยาวชนก็เช่น

ฉันทนอกจากจะได้ความรักสามัคคีแล้วยังได้สร้างชื่อเสียงให้ชุมชนด้วยคือการนำกลองยาวไปแสดงที่จังหวัดปราจีนบุรีในงานบุญบั้งไฟ ได้รับรางวัลชนะเลิศการฟ้อนรำและการแต่งกายพื้นเมือง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมชุมชน

บทบาทคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน ในปัจจุบันมีการแบ่งหน้าที่ไม่ค่อยชัดเจน ส่วนมากจะ ไม่มีผู้หญิง ค่าตอบแทนไม่มี การประชุมมีน้อยครั้ง การร่วมประชุมมีค่อนข้างน้อย ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เมื่อมีประชุมมีความเห็นไม่ตรงกันจะใช้วิธีโหวตเสียง ส่วนใหญ่จะยอมรับมติ การร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม มีคนเข้าร่วมน้อยส่วนมากจะเป็นผู้หญิงที่เป็นกลุ่ม ความเสียสละของกรรมการและสมาชิกไม่เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ การมีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบ มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก สาเหตุที่ไม่ค่อยให้การยอมรับระเบียบเพราะไม่มีการส่งตัวแทนของแต่ละกลุ่มเข้าร่วมพิจารณาในกฎระเบียบ ยกตัวอย่างเช่น

ตัวแทนผู้สูงอายุ

ตัวแทนฝ่ายพระสงฆ์

ตัวแทนฝ่ายปกครองและส่วนท้องถิ่น (อบต.)

ตัวแทนกลุ่มสตรี

ตัวแทนเยาวชนชาย - หญิง

ตัวแทนการศึกษา (ครู)

โครงสร้างองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

จำนวนกลุ่มองค์กรมีประมาณ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวนา กลุ่มเยาวชน ครั้งแรกกลุ่มชาวนา ตั้งขึ้นก่อน ในปี พ.ศ. 2494 โดยมีนายพันธุ สรรพสาร อดีตกำนันตำบลหนองบ่อเป็นผู้ริเริ่มและเป็นแกนนำ ต่อมา ในสมัยนายวันดี ทิมา อดีตกำนันตำบลหนองบ่อสานต่อจากหัวหน้ากลุ่มคนเก่า จนถึงประมาณปี พ.ศ. 2519 มีน้ำท่วมบ่อทำให้การทำนาเลิกไปจนถึงปัจจุบัน กลุ่มชาวนา ขณะนั้นสมาชิกประมาณ 80 คน อีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มเยาวชน จัดตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2515 โดยท่านเจ้าคุณปริยัติ โกศล รองเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้ก่อตั้งร่วมกับหน่วย รพช. จังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้สนับสนุนวัสดุตลอดจนงบประมาณ มีการตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ รับผิดชอบหน้าที่และมีสมาชิกประมาณ 150 คน แต่ต่อมาท่านเจ้าคุณได้มรณภาพ เมื่อประมาณพ.ศ.2524 ได้มีการส่งตัวแทนเยาวชนไปฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารกลุ่มเยาวชนขึ้นมาใหม่ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ในที่สุดก็เลิกกลุ่มไปเมื่อ พ.ศ. 2528-2529

หลักการและเหตุผลที่จัดตั้งกลุ่มที่ผ่านมา

เพื่อให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่คณะและในชุมชน สามารถนำความรู้จากการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ ไปปฏิบัติในชุมชนและชีวิตประจำวันของตนเอง

หลักการดำเนินการ

เปิดรับสมัครเยาวชนหนุ่ม-สาวอายุตั้งแต่ 12-25 ปี นำเยาวชนไปร่วมประชุมแนวทางการรวมกลุ่มขึ้นมา จัดฝึกอบรมอาชีพเสริมรายได้ให้กับกลุ่มและครอบครัว

การปฏิบัติตัวในการรวมกลุ่ม

จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มทุกครั้ง

เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงออกในเวทีประชาคมกลุ่ม

นำเยาวชนไปดูงานต่างจังหวัด เสร็จแล้วนำมาประยุกต์ใช้และปฏิบัติในชุมชนตนเองในสิ่งที่ดีและเหมาะสมในท้องถิ่น

ทรัพยากรธรรมชาติ

มีสภาพป่าที่สมบูรณ์มากในช่วง 60 ปี ที่ผ่านมา มีชื่อเรียกตามสภาพพื้นที่ดังนี้

1. ป่าโปร่งคงป่าช้า จำนวน 15 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน
2. ป่าทึบซาฮิเย จำนวน 57 ไร่ 3 งาน
3. ป่าคอนปู่ตา จำนวน 3 ไร่ 2 งาน 58 ตารางวา ปัจจุบันใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างที่ทำการ องค์การบริหารส่วนตำบล หนองบ่อ ทางด้านทิศเหนือของหมู่บ้านมีแม่น้ำลำเซบายไหลผ่านตลอดปี ปัจจุบันในฤดูแล้งมีน้ำไม่มาก ส่วนทางด้านทิศใต้ปัจจุบันเริ่มลดน้อยลง สาเหตุจากธรรมชาติถูกทำลาย และประชากรในตำบลเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ

ทรัพยากรที่สร้างขึ้น

1. ฝ่ายร่อนน้ำครำ
2. ฝ่ายกุศปการ
3. ฝ่ายกุศจอก

ทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน

มีป่าไม้รวมไปถึงแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วและในขณะมีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน แบ่งให้ราษฎรผู้ที่มีความเดือดร้อนในการสร้างที่อยู่อาศัยได้ใช้ประโยชน์จากป่าไม้ตามสมควร มีการตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ดูแลทรัพยากรของชุมชนอย่างมีระบบชัดเจน มีการซ่อมแซมแหล่งน้ำที่ชำรุด แต่ไม่เคยมีการปลูกป่าทดแทนเลยในอดีตที่ผ่านมา

4.2 ปัญหาและสาเหตุของเยาวชน

ตารางที่ 1 จำนวนปัญหาของเยาวชน

ปัญหา	จำนวน
1. คี๋มสุรา	115
2. ชู้สาว	70
3. สูบบุหรี่	50
4. ดิคาเสพคิต	39
5. หลบเรียน	38
6. มั่วสุมตอนกลางคืน	35
7. เที่ยวกลางคืน	33
8. คมกาว	16
9. ขี้รถซิ่ง	12
10. ไม่เชื่อฟังคำสอน	11
11. ลักขโมย	6
12. ทะเลาะวิวาท	4
รวม	418

* เยาวชนแต่ละคนจะมีปัญหาดังแต่ 2 ปัญหาขึ้นไป

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนปัญหาของเยาวชนบ้านหนองบ่อทั้ง 4 หมู่บ้านพบว่าปัญหาที่พบมากที่สุดคือคีมสุรา 115 คน รองลงมาคือชู้สาว จำนวน 70 คนและทะเลาะวิวาทน้อยที่สุด จำนวน 4 คน จากการเก็บข้อมูลพบว่า เยาวชนหนึ่งคนจะมีปัญหามากกว่า 1 ปัญหาขึ้นไป

ตารางที่ 2 จำนวนสาเหตุของปัญหาของเยาวชน

สาเหตุ	จำนวน
เกิดจากตัวเยาวชน	80
อยากรู้ อยากลอง	60
ขาดความอบอุ่นในครอบครัว	40
เพื่อนชักชวน	20
คบเพื่อนไม่ดี	20
ไม่เชื่อฟังพ่อแม่	20
เกิดจากสิ่งแวดล้อม	10
รวม	250

จากตารางที่ 2 แสดงสาเหตุปัญหาของเยาวชนบ้านหนองบ่อทั้ง 4 หมู่บ้านซึ่งสาเหตุของปัญหาเกิดจากตัวเยาวชนมากที่สุด 80 คน รองลงมาอยากรู้อยากลอง 60 คนและขาดความอบอุ่นในครอบครัวตามลำดับ

ตารางที่ 3 แนวทางการแก้ปัญหาของเยาวชน

แนวทาง	จำนวน
1. หากิจกรรมให้เยาวชนทำ	90
2. อยากให้การสนับสนุนด้านกีฬาและดนตรี	50
3. นำเยาวชนไปบำบัด	20
4. พ่อแม่อบรมสั่งสอน	20
5. อบรมความประพฤติ	20
6. มอบความรักใคร่ให้แก่เยาวชน	30
7. ให้มีมาตรการเข้มงวด	5
8. แนะนำแนวทางแก่เด็กและเยาวชน	5
9. ให้ครูสั่งสอน	3
10. ให้มีอาชีพเสริม	3
11. ต้องการให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหากิจกรรมร่วมกัน	4
รวม	250

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนแนวทางในการแก้ปัญหาเยาวชนพบว่าหากิจกรรมให้เยาวชนทำมากที่สุดและอยากให้การสนับสนุนด้านการกีฬาการดนตรีและอบรมความประพฤติรองลงมาตามลำดับ

สาเหตุของปัญหา จะพบทั้งเยาวชนที่เรียนหนังสือและเยาวชนที่ทำงานแล้ว จากการเก็บข้อมูลจะพบว่าเยาวชนส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาเดียวจะพบตั้งแต่ 2 ปัญหาขึ้นไป คือ คี๋มสุรา และสูบบุหรี่บางคน จะมีปัญหา 4 ปัญหา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

คี๋มสุรา จะซื้อสุรภายในหมู่บ้าน หลังเลิกเรียนจะจับกลุ่มมีประมาณ 10-15 คน มีทั้งหญิงและชาย จะจับกลุ่มทางเข้าของหมู่บ้านต่อระหว่างบ้านหวาง-บ้านหนองบ่อ และถนนกลางหมู่บ้าน และหน้าร้านค้า ภายในหมู่บ้านจะเหลี่ยเงินซื้อสุราและบุหรี่คี่มระหว่างช่วงเวลา 18.00- 22.00 น. คี๋มจนเมาก็จะทุบแก้วและทุบขวด ร้องเพลงรบกวนชุมชน ถ้ามีบุคคลเดินผ่านไปมาก็จะตะโกนคำพ่อคำแม่ ทำให้ถกเถียงกัน ขกต่อยกัน บางครั้งเป็นคดีความต้องตกลงกันที่บ้านกำนัน จะมีการคี่มสุราเกือบทุกวัน นอกจากนั้นจะจับกลุ่มตามบ้านของเยาวชน ซื้อสุรา

และบุหรี่ยาบ และเวลาว่างงานประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนก็จะดื่มสุรา เมาทะเลาะวิวาทโดยใช้มีด / ปืนไล่ยิงกลุ่มเยาวชนด้วยกัน

ผู้สาว ผู้สาวเริ่มมีมานานแล้ว แต่ส่วนมากผู้หญิงจะชอบไปหาผู้ชายมากกว่า แต่ไม่เคยมีผู้ชายไปหาผู้หญิงเท่าไรและพอมีงานบุญหรือมีกิจกรรมต่างๆในตอนกลางคืนมักจะจับคู่แล้วพากันไปทางทุ่งนาเวลา 3 ทุ่ม ถึง 4 ทุ่ม ถึงจะกลับบ้านและผู้หญิงบางคนจะค้างบ้านผู้ชายทำให้เป็นเหตุที่ทำให้พ่อแม่เดือดร้อนส่วนมากจะมีอายุตั้งแต่ 10-20 ปี และเป็นบางคนเท่านั้น บางครั้งก็กอดคอกันเดินตามที่สาธารณะไม่อายุผู้คน แล้วก็เป็นคนเดิมทุกวัน เห็นซ้อนมอเตอร์ไซด์กันออกไปทางทุ่งเกือบทุกวันและบางครั้งก็วันเว้นวัน และบางครั้งก็ผู้หญิงซ้อนจักรยานไปด้วยกันไปหาผู้ชายตามจุดต่าง ๆ

เด็กติดเกมสฟุตบอล โดยจะไปเล่นเกมสที่บิกชี โดยไปเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คนไปโดยมอเตอร์ไซด์เป็นผู้ชายในช่วง มัธยมศึกษาปีที่ 2-4 เวลา 10.00-12.00 น. ส่วนมากจะเป็น วันจันทร์-ศุกร์ สลับกลุ่มซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 3 กลุ่ม และติดบุหรี่ ครูอาจริย์ได้เรียกไปอบรมบ้าง ยังมีพฤติกรรมเหมือนเดิม ผู้ปกครองรู้ และไปเล่นบ้านงานตะโนน จับกลุ่มเหมือนเดิม 4-5 กลุ่ม จะไปด้วยมอเตอร์ไซด์ เป็นผู้ชายในช่วงมัธยมศึกษาปีที่ 2-3 ส่วนมากจะไปในเวลา 09.00-12.00 น. ส่วนมากจะไปในวันจันทร์-ศุกร์ และติดบุหรี่บ้างจะสลับกลุ่มไป และจะหลบเรียนไป ครูได้นำนักเรียนมาดักเตือน ผู้ปกครองทราบปัญหาดักเตือน ยังมีประพฤติกรรมเหมือนเดิม และจะติดเกมสฟุตบอล และจะกลายเป็นการพนัน

เด็กลักขโมยส่วนมากจะเป็นเด็กประมาณ ป.6-ม.2 จะเป็นผู้ชาย และจะขโมยตามบ้านของชาวบ้านและจะเข้าไปเอาทรัพย์สินของเด็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เงินหรือสิ่งของที่ขายได้ จะไปเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 2-3 คน จะไปในตอนกลางวัน ในเวลา 10.00-12.00 น. การแก้ไขปัญหาล้วนมากจะเอาของคืน เพราะเห็นแก่หน้าผู้ปกครอง จึงปรับไหม เอาของคืนแล้วให้เสียเงิน

จับกลุ่มตามสี่แยก จับกลุ่มมีทั้งผู้ชายและผู้หญิง ผู้ชายประมาณ 7 คน ผู้หญิง 1 คน จับกลุ่มเวลา 6 โมงถึง 3 ทุ่มจับกลุ่มเพื่อดื่มเหล้าสังสรรค์ จับกลุ่มอยู่ที่ไหนก็อยู่ที่เดิม ไม่เปลี่ยนที่และบางครั้งก็ส่งเสียงดังรบกวนชาวบ้านและอีกกลุ่มจับกลุ่มกันที่ศาลาแดงทางเข้าบ้านหนองบ่อและบ้านหวาง จับกลุ่มประมาณ 10-12 คน ชายทั้งหมดเพื่อสูบบุหรี่ ดื่มสุรา และบางครั้งก็ร้องเพลงส่งเสียงรบกวนชาวบ้าน และชอบดักทำร้ายร่างกายคนอื่น และอีกกลุ่มตั้งกลุ่มคุยกันเฉย ๆ แต่กรบกวนชาวบ้าน กลุ่มละ 10-12 คน จับกลุ่มเวลา 18.00-22.30 น. และอีกกลุ่มสี่แยกร้านค้า (ประชานิยม) ประมาณ 20.30-22.30 น. ส่วนมากจะเป็นวัยรุ่นผู้ชาย 10-15 คน จะมั่วสุมเพื่อดื่มสุรา สูบบุหรี่ และอีกกลุ่มอยู่สามแยกประมาณ 10-20 คน เพื่อเสวนากันในเรื่องต่าง ๆ และอีกกลุ่มสุดท้ายคือ ห้าแยกหน้าวัดบูรพาพิสัย กลุ่มละประมาณ 6 คน เป็นผู้ชายทั้งหมด จับกลุ่มกันเพื่อคุยกันในเรื่องต่าง ๆ

ติดยาเสพติด จะมี 2 กลุ่ม คือ ยาเสพติดยาบ้า มีทั้งฉีดเข้าเส้นเลือดและรับประทาน ฉีดเข้าเส้นเลือดจะมีกลุ่มจำนวน 10 คนที่เป็นเยาวชนที่เรียนหนังสือในตัวจังหวัดจะชวนเพื่อนมาจากจังหวัดมารวมกลุ่มที่บ้านทางเข้าหมู่บ้านหนองบ่อ จะซื้อสุรามาคั้ม คั้มได้ก็จะฉีดยาและนำผู้หญิงหลายคนมานอนค้างด้วย จะรวมกลุ่มกันทุกเดือนบางครั้งก็จะเปลี่ยนสถานที่ ส่วนยาบ้าจะมีผู้จำหน่ายเป็นผู้ใหญ่ในชุมชนรับมาจำหน่ายจากจังหวัด เมื่ละ 300-350 บาท โดยจะใช้พอยด์นูหรือมวนยา ใช้ไฟลนเม็ดยา สูดดมวันจะขายทุกวัน จะมีเยาวชนที่ติดยา ประมาณ 38 คน มีทั้งเยาวชนในและนอกระบบ เยาวชนบางคนจะจำหน่ายด้วยเพื่อได้เงินมาซื้อสูบต่อไปจากการสอบถามบอกว่าหลังสูบจะอารมณ์ดี มีความสุข และมีความต้องการทางเพศเพิ่มมากขึ้น 1 เม็ดจะมีฤทธิ์นาน 12-24 ชั่วโมง จะหมดฤทธิ์จะมีอาการเหนื่อย อ่อนเพลีย จะต้องรับประทานอาหารรสหวาน ๆ จึงจะดีขึ้น

คมกาว จะพบในเด็ก ม.1-ม.3 ส่วนใหญ่จะซื้อกาวมาจากในหมู่บ้าน จะหลบเรียนเข้าป่าช้าคมกาว 1 กระป๋องต่อ 1 วัน คมแล้วจะมีความสุข ได้เวลาพักเที่ยงก็จะออกจากป่าช้ามารับประทานอาหารกับเพื่อนเป็นปกติ

จีรตมอเตอร์ไซค์ชิง จะพบ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มในระบบโรงเรียน บิดามารดาจะซื้อรถจักรยานยนต์ให้ขับไปโรงเรียน เบิ้ลเสียงดังก่อนและหลังออกจากโรงเรียนทำเป็นประจำทุกวัน อาจารย์ก็จะแจ้ง ผู้ปกครอง ผู้ปกครองก็ไม่ให้รถมาโรงเรียน ก็จะขี่เพื่อนร่วมห้องขับเสียงดังเหมือนเดิมและอีกกลุ่มหนึ่งเป็นเยาวชนนอกระบบ ช่วงเย็นประมาณ 18.00-21.00 น. จะรวมกลุ่มกันและขับรถมอเตอร์ไซค์เสียงดังตามถนนรอบ หมู่บ้าน อาทิตย์ละประมาณ 3-4 ครั้ง

ส่วนสาเหตุที่พบส่วนใหญ่เกิดจากตัวเยาวชนเอง ผู้ปกครองจะไม่ได้เลี้ยงดู จะเป็นปู่ย่า ตายาย จะเป็นผู้เลี้ยงดู จะตามใจทุกอย่าง เพื่อนจะชักชวนไปในทางไม่ดี ลองดื่มสุรา นูห์ร ผู้ปกครองจะไม่ค่อยรู้ว่าบุตรหลานตนเองมีปัญหาอะไร จะให้เงินและให้ไปโรงเรียนตามปกติ

การแก้ปัญหาของเยาวชนที่ผ่านมามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เมื่อช่วงปี พ.ศ. 2516-2518 เจ้าคุณปริยัติโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี สมัยนั้นซึ่งท่านเป็นคนหนองบ่อ มีนายวันดี ทิมา กำนันตำบลหนองบ่อสมัยนั้น โดยผู้นำชุมชนได้มีการประชุมราษฎรทั้ง 4 หมู่อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาท้องถิ่นและหาแนวทางแก้ไขปัญหาของสังคมในหมู่บ้าน ซึ่งการประชุมทุกครั้งจะมีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ ร้อยละ 80 และท่านเจ้าคุณจะมีแนวคิดให้ผู้ปกครองนำเยาวชนมาร่วมกันประชุมและร่วมกันพัฒนาชุมชนจะมีการถ่ายทอดในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนและนำสไลด์มาฉายให้ชุมชนดูเมื่อมีการประชุมประจำเดือน ทำให้เยาวชนตื่นตัวอยากมาร่วมกิจกรรมมาก และท่านยังให้เจ้าหน้าที่มาสอนการเลี้ยงไก่ เพาะเห็ด เลี้ยงหมูแก่เยาวชนและศึกษาดูงานเพื่อนำมาพัฒนาชุมชน ได้นำคณะกลองยาวบ้านหนองบ่อไปประกวดที่จังหวัดปราจีนบุรีจนได้รับรางวัลชนะเลิศในบุญบั้งไฟ หลัง

จากท่านเจ้าคุณปริยัติ โกศล มรณภาพประมาณปี พ.ศ. 2518 กิจกรรมเยาวชนเริ่มลดลงเรื่อย ๆ ต่อมาทางจังหวัดอุบลราชธานีได้ส่งตัวแทนเยาวชนไปฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกอบรมเยาวชนคลองเปรมรังสิต กรุงเทพมหานคร โดยส่งไปจังหวัดละ 2 คน ทั่วประเทศอบรมอยู่ 15 วัน จากนั้นก็ดำเนินกิจกรรมในท้องถิ่น โดยเปิดรับเยาวชนใหม่ แต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร สาเหตุจากเยาวชนส่วนหนึ่งเมื่อเรียนจบประถม 4 แล้วไปทำงานที่กรุงเทพฯ ทำให้เยาวชนอยู่ที่บ้านมีน้อย แต่กลุ่มก็ดำเนินไปเรื่อย ๆ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเยาวชนเดิมที่มีอายุมากแล้วมีครอบครัวแล้ว

ปัญหาอุปสรรค

ในช่วงต่อมาทางชุมชนขาดผู้นำทางศาสนา และผู้นำฝ่ายปกครองที่มีความเสียสละให้กับชุมชน ประกอบกับในช่วงระยะชุมชนกำลังเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงคือจากสมัยใช้ตะเกียงเปลี่ยนมาเป็นใช้ไฟฟ้า ทำให้เยาวชนเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มลืมวัฒนธรรมเก่า ๆ เช่น การละเล่นพื้นเมืองเดิม ๆ

การมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนจะมีครอบครัวปรึกษากับผู้นำคือ ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน เมื่อปัญหาของเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นเท่านั้น เช่น ลักขโมย ทะเลาะวิวาท คี๋มสุรา อาละวาด ขับรถมอเตอร์ไซด์ซึ่งก็จะประนีประนอมเรียกร้องค่าเสียหายระหว่างเด็กและเยาวชนผู้เสียหายจะไม่มีกรณีดำเนินคดีและเครือญาติจะช่วยสนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่ายเมื่อมีการเรียกร้องค่าเสียหาย ส่วนโรงเรียนก็จะมีการประชุมผู้ปกครองในปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเช่น หลบเรียน เล่นการพนัน คี๋มสุรา ผู้ปกครองรับทราบจะดูแลกำชับบุตรหลานซึ่งบางครั้งพฤติกรรมเด็กเมื่ออยู่บ้านจะมีพฤติกรรมเร่ร่อนเวลาอยู่ที่โรงเรียนก็จะชอบหลบเรียนและจับกลุ่มเพื่อเล่นเกมส์ทำให้ผู้ปกครองไม่แน่ใจว่าบุตรหลานของตนเองมีปัญหาทำให้สอดคล้องพฤติกรรมไม่ทั่วถึงโรงเรียนก็จะจัดเข้าค่ายอบรมจริยธรรมที่บ้านวังอ้อ 1 คืน 2 วัน ให้นักเรียนฟังธรรมและฝึกการนั่งสมาธิ และให้โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์มาบรรยายเกี่ยวกับสุขภาพจิตและมีการประกวดรางวัลนักเรียนมีพฤติกรรมดีทุกภาคการศึกษา

กิจกรรมของเยาวชนที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จ

กิจกรรมของเยาวชนที่ผ่านมาเป็นการจัดการแข่งขันกีฬาของตำบล จัดโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต 3 มีการแข่งขันตระกร้อ แต่ละหมู่บ้านทุกวันช่วงเวลา 18.00-20.00 น. และรอบชิงชนะเลิศที่ตลาดกลางหมู่บ้านหนองบ่อ มีผู้เข้าร่วมคือผู้นำและประชาชน มีการมอบถ้วยรางวัลแก่ทีมชนะเลิศ มีเยาวชนเข้าร่วมจำนวนมาก ประมาณ 100 คน จุดที่ทำให้เยาวชนมีส่วนร่วมมากคือ เยาวชนได้แสดงออกในกิจกรรมกีฬาและเป็นผู้ดำเนินการจัดการแข่งขันเอง รวมทั้งการดูแลการแข่งขัน ทั้งหมดและจัดช่วงเวลาหลังเลิกเรียนและเลิกทำงานทำให้มีเวลาว่างสามารถเข้าร่วมกิจ

กรรมได้ นอกจากนั้นทุกปีองค์การบริหารส่วนตำบลได้สนับสนุนงบประมาณให้เยาวชนแข่งขันกีฬารอบชิงชนะเลิศจะแข่งขันที่สนามโรงเรียนบ้านหนองบ่อ ส่วนใหญ่เยาวชนจะเข้าร่วมแข่งขันเพราะสนุกสนานได้แสดงความสามารถของตนเอง และมีการพัฒนาด้านการเล่นกีฬาของตนเองมากขึ้น

ประเพณี / พิธีกรรมในชุมชนที่เยาวชนมีส่วนร่วมมาก

ประเพณีที่เยาวชนมีส่วนร่วมมากคือ ประเพณีบุญบั้งไฟเดือน 6 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจะจัดให้มีการแห่บั้งไฟของแต่ละหมู่บ้าน มีเงินรางวัลให้ มีการแสดงของแต่ละหมู่บ้าน ผู้ปกครองก็จะนำเยาวชนมาร่วมแสดงฟ้อนรำแห่บั้งไฟโดยการแสดงรำพื้นบ้าน แต่งกายพื้นเมืองท้องถิ่น เยาวชนได้ฝึกฟ้อนรำและได้แสดงพื้นบ้าน ทุกหมู่บ้านมีความภูมิใจในการแสดงของตนเองและการแต่งกายพื้นบ้านท้องถิ่นมีเยาวชนไปทำงานที่กรุงเทพฯ กลับมาร่วมบุญบั้งไฟมาก

- งานสงกรานต์ เป็นประเพณีวันขึ้นปีใหม่ไทย ระหว่างวันที่ 13-16 เมษายน ของทุกปี เยาวชนจะกลับจากกรุงเทพฯ เพื่อมาทำบุญวันสงกรานต์มาก มีกิจกรรมวันเนาที่ลำน้ำชี มีการก่อเจดีย์ทรายเยาวชนจะไปร่วมมาก เพราะมีการเล่นน้ำ ก่อเจดีย์ทราย ซึ่งวันเนาได้ดำเนินต่อเนื่องมาจนถึง พ.ศ. 2540 แล้วเปลี่ยนสถานที่เนาจากลำน้ำชีย้ายมาที่วัด ทำให้เยาวชนเข้าร่วมลดลง

- วันเข้าพรรษา เป็นเทศกาลทำบุญ เยาวชนจะกลับจากกรุงเทพฯ และเยาวชนหนองบ่อจะทำบุญที่วัด โดยมีผู้ปกครองเป็นผู้นำในการทำบุญเวียนเทียนที่วัด

แนวทางการแก้ปัญหาของเยาวชน

จากการสอบถามและสัมภาษณ์พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่หลังเลิกเรียนและเลิกงานจะไม่มีกิจกรรมทำจะจับกลุ่มดื่มเหล้า สูบบุหรี่ตามทางเข้าหมู่บ้านต่าง ๆ จับกลุ่มตามสามแยกต่าง ๆ มีผู้คนผ่านไปมาก็จะร้องรำ ชวนทะเลาะวิวาท ดังนั้นควรมีกิจกรรมเสริมเด็กและเยาวชนไม่ให้มีเวลาว่างจนเกินไป เช่น มีการจัดแข่งกีฬาหรือมีสนามกีฬาให้เยาวชนเล่นกีฬา มีงานเสริมอาชีพและกลุ่มเยาวชนที่ติดเหล้า บุหรี่และยาเสพติดควรนำไปบำบัดและจัดอบรมให้รู้โทษของยาเสพติดและครอบครัวอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน ครอบครัวควรเอาใจใส่เด็ก เข้าใจปัญหาและความต้องการของเด็กและเยาวชนมากขึ้น ให้ความรู้กับเยาวชนตลอดจนคำปรึกษาเมื่อเยาวชนมีปัญหา มีมาตรฐานมีกฎระเบียบของชุมชนและเอาจริงเอาจังในการแก้ปัญหา ตลอดจนมีเวรยามดูแลชุมชนไม่ให้เยาวชนจับกลุ่มตามแยกทางเข้าหมู่บ้าน ห้ามจำหน่ายสุราแก่เด็กและเยาวชนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี และฝึกให้เยาวชนเข้าวัดฟังธรรม

สำหรับโครงการที่จัดเพื่อส่งเสริมเด็กและเยาวชนควรเป็นสิ่งที่สนับสนุนไม่ให้เยาวชนมีเวลาว่างโดยการจัดการแข่งขันกีฬา และส่งเสริมการเล่นดนตรีและส่งเสริมอาชีพและปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนมีระเบียบวินัยและเชื่อฟังบิดา-มารดา

ผลการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 การกีฬาเชื่อมสามัคคี มีส่วนร่วมการจัดการแข่งขันกีฬา มีดังนี้

1. แกนนำเยาวชน 23 คน เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดร่วมกับผู้ปกครอง ตั้งแต่การเตรียมการแข่งขัน การดำเนินการแข่งขัน และการสรุปผลการแข่งขัน

2. แบ่งทีมในการแข่งขันเป็น 4 ทีม คือ 4 หมู่บ้าน การกีฬามี ฟุตบอลชาย หญิง ตะกร้อ กีฬาไทยๆ ภายในทีมจะมีเยาวชน 6 คน ผู้ปกครอง 5 คน จะแข่งแบบพบกันหมดทั้ง 4 ทีม

3. กรรมการตัดสินและรูปแบบการแข่งขัน พิธีเปิดการแข่งขัน แกนนำเยาวชนจะดำเนินการเอง โดยประชุมปรึกษาหารือถึงกิจกรรมที่ต้องทำและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และการทำงาน “เป็นทีม” ร่วมกัน

การสังเกต

สังเกตพฤติกรรมการทำงานของเยาวชนกับผู้ปกครองและการร่วมแข่งขันกีฬาของผู้ปกครองและเยาวชน และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเยาวชน

ผลการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 การกีฬาเชื่อมสามัคคี มีส่วนร่วมการจัดการแข่งขันกีฬา มีดังนี้

1. แกนนำเยาวชน 23 คน เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดร่วมกับผู้ปกครอง ตั้งแต่การเตรียมการแข่งขัน การดำเนินการแข่งขัน และการสรุปผลการแข่งขัน

2. แบ่งทีมในการแข่งขันเป็น 4 ทีม คือ 4 หมู่บ้าน การกีฬามี ฟุตบอลชาย หญิง ตะกร้อ กีฬาไทยๆ ภายในทีมจะมีเยาวชน 6 คน ผู้ปกครอง 5 คน จะแข่งแบบพบกันหมดทั้ง 4 ทีม

3. กรรมการตัดสินและรูปแบบการแข่งขัน พิธีเปิดการแข่งขัน แกนนำเยาวชนจะดำเนินการเอง โดยประชุมปรึกษาหารือถึงกิจกรรมที่ต้องทำและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และการทำงาน “เป็นทีม” ร่วมกัน

การสังเกต

สังเกตพฤติกรรมการทำงานของเยาวชนกับผู้ปกครองและการร่วมแข่งขันกีฬาของผู้ปกครองและเยาวชน และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเยาวชน

ผลการดำเนินกิจกรรม

ผลลัพธ์

ก่อนการจัดการแข่งขันผู้ปกครองไม่ค่อยได้มีกิจกรรมร่วมกัน จะเป็นกิจกรรมของผู้ปกครองแยกจากกิจกรรมของเยาวชน ได้มีการวางแผนในการทำกิจกรรมร่วมกัน แต่เมื่อเตรียมการ

แข่งขัน ผู้ปกครองแต่ละหมู่บ้านจะร่วมกับเยาวชนปรึกษาหารือในการเตรียมการแข่งขันเยาวชนมีกิจกรรมทำงานร่วมกัน เช่น การเตรียมสถานที่การจัดดำเนินการแข่งขัน การต้อนรับ การเป็นพิธีกรในการแข่งขัน การเตรียมอาหาร การปฐมพยาบาล ทำให้มีการทำงานเป็นทีม มีความเข้าใจระหว่างผู้ปกครอง - เยาวชน เยาวชนและเยาวชนมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ทักษะทางสังคม : ได้สร้างสัมพันธภาพที่ดี ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ปกครอง 10 คน ที่ร่วมแข่งขันกีฬา พบว่า การแข่งขันกีฬาร่วมกัน การทำงานร่วมกันทำให้เข้าใจความคิดของเยาวชนมากขึ้น รู้ถึงวิถีคิด วิถีทำ และนิสัยของเยาวชนซึ่งไม่เคยทำงานด้วยกัน และยอมรับว่าเยาวชน มีความสามารถในการดำเนินการได้ แต่ขอให้มีโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความสามารถเท่านั้น และผู้ใหญ่รวมทั้งผู้นำสนับสนุนให้กำลังใจจะส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีคุณภาพได้

2. ทักษะการทำงานเป็นทีม : ได้ใจเพื่อน ผู้ให้ข้อมูลเป็นเยาวชนแกนนำเยาวชน 6 คน พบว่า มีการทำงานเป็นทีม โดยเริ่มตั้งแต่การคิดก่อนจึงพูดคุยกัน แบ่งหน้าที่กันโดยมีหัวหน้าแต่ละกรรมการดำเนินงาน มีหัวหน้าเป็นผู้ดูแลติดตามงาน การทำงานก็มีอุปสรรค มีปัญหา ก็ต้องมาแก้ปัญหาตลอดเวลา ทำให้บางครั้งก็ผัดใจกัน แต่ก็ให้อภัยกัน มีความเข้าใจกันทำงานด้วยกันใหม่ มีความภูมิใจในงานที่ทำ และรู้สึกว่าเยาวชนทุกคนมีความสามารถทำได้ เยาวชนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมมากขึ้น

3. การมีส่วนร่วมในการทำงานของชุมชน หลังจากแข่งขันกีฬา ทีมนำเยาวชนรวมกับผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับเยาวชน มีความสามารถในการทำกิจกรรมได้ ขอเพียงให้การสนับสนุนเท่านั้น บ้านหนองบ่อมีประเพณีจัดงานสังฆทานของตำบล และกฐินสามัคคีของตำบลหนองบ่อ ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณี โดยมอบหมายให้เป็นฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายดูแลเตรียมสถานที่ ดูแลยานพาหนะบุคคลที่มาร่วมงาน ดูแลเรื่องอาหาร โดยใส่เสื้อเป็นทีมซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเยาวชนบ้านหนองบ่อเป็นเสื้อสีแดงทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ปกครองจำนวน 10 คน ชื่นชมที่เห็นเยาวชนเข้าวัดและมาต้อนรับ ซึ่งไม่มีแบบนี้มานานแล้ว เป็น 30 ปี ตั้งแต่เจ้าคุณถวัลย์มรณภาพ ปลื้มใจมากที่เห็นลูกๆช่วยเหลืองานประเพณีอย่างนี้ อยากให้มีตลอดไป เพราะเขาจะได้เรียนรู้สืบทอดประเพณีต่อไปในอนาคต และผู้ปกครองและทีมนำของชุมชนบอกว่า ถ้าวัดจะไม่ยั่งยืนจะมีเยาวชนเข้าวัดและเข้าร่วมประเพณีบางครั้งบางคราวเท่านั้น

การสะท้อนการปฏิบัติกิจกรรม

การสะท้อนการปฏิบัติกิจกรรมการศึกษา เชื่อมสามัคคี มีส่วนร่วมนี้พบว่ามีปัจจัยส่งเสริมต่อกิจกรรมดังนี้

ปัจจัยเสริม

- ผู้นำ ผู้ปกครอง เป็นผู้ชี้แนะคอยให้กำลังใจ และให้โอกาสปฏิบัติจริง
- มีเงินทุนสนับสนุนการทำกิจกรรม

- ผู้นำและผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมกับเยาวชน จะได้คล้องว่่างระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ อย่างมาก ไม่ให้แยกว่าเป็นกิจกรรมผู้ใหญ่หรือกิจกรรมเด็ก จะทำให้เยาวชนได้เรียนรู้การทำงานกับผู้ใหญ่ กล้าแสดงออก มีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น
- อุปกรณ์การศึกษาเพียงพอกับจำนวนเยาวชน เช่น ลูกฟุตบอล คาช่าย ลูกตะกร้อ ลูกแชร์บอล พร้อมสนามกีฬาสำหรับเยาวชนหรือประชาชนในตำบลจะทำให้เยาวชนไม่หันไปดื่มเหล้า สูบบุหรี่ หรือติดยาเสพติด

ปัจจัยอุปสรรค

- มีผู้ปกครองหรือผู้นำบางคน ยังไม่เข้าใจถึงการสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชน ทำให้ไม่มีการให้ความร่วมมือและให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรม
- เยาวชนบางกลุ่มอยากเข้าร่วมกิจกรรมยังไม่มีจังหวะ และโอกาส
- สนามแข่งขันกีฬา ยังไม่มีมาตรฐานและอุปกรณ์กีฬายังไม่เพียงพอ

กิจกรรมที่ 2 : ค่ายทักษะชีวิต พิชิตปัญหาเยาวชน

มีการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. ให้แกนนำเยาวชนจัดประชุมเยาวชนและผู้ปกครองถึงวัตถุประสงค์ของการเข้าค่าย กิจกรรมการเข้าค่ายเพื่อสร้างความร่วมมือของผู้ปกครองและทีมนำชุมชน ครู เยาวชน
2. ประเมินทักษะชีวิตของเยาวชนทั้ง 11 ทักษะ ว่ามีมากน้อยเท่าไร เพื่อจะได้จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับปัญหาเด็กและเยาวชน
3. จัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้าใจและรู้จักกันมากขึ้น สามารถร่วมกิจกรรมด้วยกันอย่างมีความสุข
4. ให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ยาเสพติดและการป้องกันไม่ให้เข้าไปใกล้ยาเสพติด
5. จัดกิจกรรมทักษะชีวิต : Walk Rally เชื่อมสัมพันธ์การทำงานในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้นั้น จะทำเพียงคนเดียวคนเดียวนั้น ไม่สามารถทำได้ การทำงานเป็นทีมจึงเป็นสิ่งสำคัญและต้องอาศัยบุคคลหลายๆคน ในกิจกรรมฐานความรู้การทำงานร่วมกัน วิทยากรจะให้เยาวชนแต่ละกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมฐานต่างๆ ดังนี้

ฐานที่ 1 กู้ระเบิด

วิธีเล่น ให้สมาชิกกลุ่มเลือก 1 คน ที่เป็นผู้นำคอยบอกกับคนอื่นอีก 6 คนที่เขาเชือกผูกเอาไว้เพื่อคล้องเอาขวตะระเบิดไปไว้อีกจุดหนึ่ง เพื่อไม่ให้ระเบิดห้ามให้ขวตกพื้น ถ้าตกก็ต้องกู้ระเบิดใหม่ภายในเวลาที่กำหนด

ฐานที่ 2 เขียนชื่อสู่จุดหมาย

วิธีเล่น ให้สมาชิกภายในกลุ่มคิดหาวิธีใดวิธีหนึ่งก็ได้ ใช้ความสามารถในกลุ่มเพื่อจะต่อตัวกันไปเขียนชื่อกลุ่มและชื่อของตัวเองแต่ละคนในกระดาษ ที่แขวนอยู่บนกิ่งไม้สูงพอประมาณ

ให้ได้ครบทุกคน และคึงกระคายแผ่นที่เขียนลงมามีด้วย(คนสุดท้ายจะเป็นคนที่คึง) ภายในเวลาที่กำหนด

ฐานที่ 3 อุ่มอุชูรัก

วิธีเล่น ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันคิดหาวิธีที่จะเคาะจะคิ หรือเตะ หรือว่าใช้วิธีอะไรก็ตาม ส่วนของร่างกายเพียงถูกบอลให้ได้มากที่สุด ห้ามให้ตกพื้น ถ้าเคาะได้ 70 ครั้งขึ้นไป จะได้คะแนนเต็มภายในเวลาที่กำหนด

ฐานที่ 4 ผูกเชือกตามเส้น

วิธีเล่น ให้สมาชิกในกลุ่มต่อแถวกัน แล้วถือฟางไว้คนละเส้น จะทำวิธีใดก็ได้ เพื่อให้ฟางนั้นมีความยาวมากที่สุดในขณะที่วิ่งไป เพื่อจะเอาฟางไปผูก สมาชิกทุกคนต้องเอาเชือกต่อกันให้ได้ยาวที่สุด ผูกได้แค่ครั้งเดียวเท่านั้น ภายในเวลาที่กำหนด

ฐานที่ 5 เรือบก

วิธีเล่น ให้สมาชิกในกลุ่มคิดหาวิธีร่วมกันจะทำอย่างไรก็ได้ ที่จะทำเป็นเรือบกและไปพร้อมกัน โดยสมาชิกภายในกลุ่มจะต้องไม่ขาดออกจากกัน จนกว่าจะถึงเป้าหมายที่วางไว้ ภายในเวลาที่กำหนด

ฐานที่ 6 เติมรักให้เต็มใจ

วิธีเล่น ให้สมาชิกในกลุ่มหาวิธีร่วมกัน จะใช้วิธีอะไรก็ตามส่วนไหนของร่างกายก็ได้ เพื่อจะนำน้ำในกะละมังไปเติมลงในขวดที่วางอยู่ฝั่งตรงข้าม ให้เต็มขวดภายในเวลาที่กำหนด

ฐานที่ 7 ปักขาป้อนเหยื่อ

วิธีเล่น จะมีหลอดดูดน้ำให้สมาชิกภายในกลุ่มคนละ 1 หลอด แล้วให้ยืนอยู่ในตำแหน่งที่วางไว้ จะให้คนแรกของกลุ่มรับขางมาครั้งละ 3 เส้น แล้วก็ส่งต่อมาเรื่อยๆ จนถึงคนสุดท้าย คนสุดท้ายก็จะเอาขางไปไว้ในแก้วน้ำที่จะป้อนเหยื่อ (ต้องทำให้ได้มากที่สุด) ภายในเวลาที่กำหนด

ฐานที่ 8 ลอดตาข่ายสู่ความสำเร็จ

วิธีเล่น ให้สมาชิกในกลุ่มจับคู่กันเพื่อที่จะลอดตาข่ายและต้องคอยโยนลูกแดงโมสลับกัน ในคู่ที่ลอดไปนั้นห้ามตัวโดนตาข่าย ไปให้ถึงฝั่งตรงกันข้าม และต้องเอาตะเกียบเลี้ยงลูกปิงปองข้ามมาอีกครั้ง ทำให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด

สิ่งที่ได้จากการเล่นกิจกรรม

- มีความสามัคคีในกลุ่ม
- รู้จักการวางแผนในการทำงาน
- รู้จักใช้ความคิดในการแก้ไขปัญหาต่างๆ
- รู้จักคิดมีไหวพริบปฏิภาณ
- รู้จักเลือกในสิ่งที่ดีที่สุดในการทำงาน

6. การเล่นรอบกองไฟ วิทยากรได้จำลองสถานการณ์ที่เยาวชนพบข้อๆ ในชุมชน คือ งานประเพณีเข้าพรรษาของทุกปี ให้แสดงบทบาทสมมติเพื่อมอบหมายในการจัดงานประเพณีเข้าพรรษา มีฝ่ายต่างๆ ดังนี้

1. ฝ่ายดำเนินการ
2. ฝ่ายสถานที่
3. ฝ่ายต้อนรับ
4. ฝ่ายพิธีการ
5. ฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม
6. ฝ่ายเตรียมชุมชน
7. ฝ่ายประชาสัมพันธ์
8. ฝ่ายประเมินผล

เยาวชนทั้ง 8 กลุ่ม ก็จะประชุมวางแผนร่วมกันคิดถึงบทบาทหน้าที่ของกรรมการต่างๆ และแสดงบทบาทสมมติให้กลุ่มได้ชม

7. กิจกรรมสร้างจิตสำนึก เป็นบุตรที่ดีของพ่อแม่และเป็นเยาวชนที่ดีของชุมชน ให้เยาวชนวาดภาพฝันของชุมชนและบทบาทหน้าที่ของตนเองในการสร้างชุมชนในฝันของตนเอง และบทบาทของตนเองต่อครอบครัว

8. นำเสนอชุมชนในฝัน และบทบาทที่สำคัญของตนเองต่อครอบครัว ต่อชุมชนนำเสนอต่อทีมนำ 5 คน และผู้ปกครอง 22 คน

การสังเกต

พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม การเสียสละ การเป็นผู้นำ ผู้ตาม รวมทั้งความคิด วิเคราะห์ และความคิดรวบยอดของเยาวชน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเยาวชน

ผลลัพธ์ของกิจกรรม

ก่อนการจัดกิจกรรม เยาวชนจะมีทักษะชีวิตเพียงร้อยละ 10 ของเยาวชนทั้งหมด คือ ทักษะชีวิต 5 อย่าง คือ การรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง และเห็นคุณค่าของตนเอง การจัดการอารมณ์และสิ่งที่มากระทบ การมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การติดต่อสื่อสาร และการวางแผนในชีวิต หลังจากเข้าค่ายทักษะชีวิตเยาวชนมีความรู้สึกที่ดีต่อครอบครัว มีทักษะในการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น มีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รวมทั้งมีความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนั้น มีความสามัคคี มีการเสียสละ เป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี ดังนี้

1. ทักษะชีวิต

จากแบบสอบถาม จำนวน 50 คน ถึงทักษะชีวิต และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน บอกว่า แต่ก่อนยังไม่เข้าใจทักษะชีวิต เรียนในชั้นเรียน อาจารย์ก็ได้ค้นคว้ารายงานแต่ไม่ให้รายละเอียด

เท่าที่ควร เมื่อมาเข้าค่ายทักษะชีวิตมีกิจกรรมเข้าฐานต่างๆ ต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามีการตัดสินใจ โดยรวบรวมข้อมูลหรือสิ่งที่มีอยู่ เพื่อให้ผ่านฐานทั้ง 8 ฐานให้ได้ และได้รับความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด มีทักษะเกี่ยวกับการปฏิเสธอย่างไรที่จะทำให้ผู้อื่นไม่เสียน้ำใจ รวมทั้งเล่นรอบกองไฟมีการวางแผนก่อนที่แสดงบทบาทสมมติ มีการตัดสินใจร่วมกัน มีความเข้าใจเพื่อนมากขึ้น เมื่อได้มาพักและรับประทานอาหารร่วมกัน เมื่อมีความไม่เข้าใจกัน และมีเรื่องกระทบกระทั่งกันและทำความเข้าใจกับเพื่อน ให้อภัยกัน มีการตั้งเป้าหมายในชีวิตว่า เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วจะเรียนต่อและจะเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่

2. มีความสามัคคี มีการเสียสละ

ผู้ให้ข้อมูลเป็นเยาวชน ทั้ง 50 คน พบว่า มีความรักกันมากยิ่งขึ้น มีความสามัคคีกันคือ เล่น Walk rally เชื่อมสัมพันธ์แต่ละฐานจะทำคนเดียวไม่ได้ ต้องช่วยกันทุกคน แต่ละคนมีหน้าที่ของตน และมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการฝึกกำลังที่จะผ่านทั้ง 8 ฐาน ให้ได้ จึงเห็นว่าทุกคนมีคุณค่าและมีความสำคัญไม่เฉพาะคนใดคนหนึ่ง ถ้าทุกคนเห็นความสำคัญของกันและกัน มีความสามัคคีกันก็จะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ และกิจกรรมเล่นรอบกองไฟ ทุกคนได้มีความคิดร่วมกันที่จะแสดงออกในการให้คนอื่นรับรู้ และภายในกลุ่มก็มีบทบาทของตนเองทุกคน ถ้าขาดคนใดคนหนึ่งก็จะทำหน้าได้ไม่ดี

3. การเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี

จากการสัมภาษณ์แบบสอบถาม ทั้ง 50 คน และสัมภาษณ์เยาวชน 5 คน พบว่าการเข้าค่ายทักษะชีวิตทำให้มีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี ขอมรับความสามารถของเพื่อน ถ้าเพื่อนที่กล้าพูดกล้าแสดงออก มีความคิดดีๆ ก็จะให้เป็นผู้นำกลุ่ม ทำกิจกรรมเพื่อให้กิจกรรมบรรลุตามเป้าหมาย ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์หลายเรื่อง มีความสามารถจึงจะสามารถสั่งการได้หรือผ่านชีวิตทั้งที่ดีและไม่ดีมาก่อน สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้

4. ความคิดสร้างสรรค์

เมื่อให้เยาวชนทั้ง 8 กลุ่ม วาดภาพฝันของชุมชนในแผ่นดินกระดาษ สามารถวาดภาพและเชื่อมโยงกับปัญหาของเด็กและเยาวชนได้ทั้ง 8 กลุ่ม เป็นความคิดที่สร้างสรรค์ เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มพิชทุ

ชุมชนประกอบด้วยโรงเรียน วัด บ้าน และครอบครัว กิจกรรมของเด็กอยู่ที่โรงเรียนไม่อยากจะกลับบ้านก็อยู่กับครอบครัวด้วยความเข้าใจกัน และเข้าวัดบ้างเพื่อจิตสำนึกเป็นเด็กและเป็นบุตรที่ดี อยากให้ผู้ใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนและเยาวชนก็จะเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ใหญ่เช่นกัน เช่น โรงเรียนเชิญผู้ปกครองประชุมเกี่ยวกับบุตรหลานของตนเอง ควรจะเข้าร่วมประชุมกับโรงเรียนด้วย และให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ใหญ่ด้วย เช่น การเข้าวัด

หรือประเพณีต่างๆของชุมชน ไม่อยากให้เยาวชนจับกลุ่มอยู่ตามสี่แยกทางเข้าหมู่บ้าน หรือตามถนนต่างๆ ควรอยู่กับครอบครัวและอยู่ในโรงเรียนเมื่อเวลาเรียน

กลุ่มที่ 2

อยากให้บ้านหนองบ่อ มีสถานกีฬาด้านยาเสพติด มีสถานที่เล่นกีฬา เพราะเยาวชนมีเวลาว่างมากเกินไป หลังเลิกเรียนก็จะจับกลุ่มคุยกันตามถนนสี่แยกทางเข้าหมู่บ้าน ถ้ามีอุปกรณ์กีฬา และสถานที่ให้เยาวชนเล่นกีฬา ก็จะลดปัญหาของเยาวชนได้มาก และมีการส่งเสริมคนตรีของเยาวชนเพื่อให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำให้ไม่มีเวลาว่างมากเกินไป การเล่นดนตรีก็จะลดการจับกลุ่มมั่วสุมได้เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นควรมีกองทุนหมู่บ้านให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการเก็บออมเงินเพื่อใช้จ่ายในอนาคต หรือเพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับเยาวชน เยาวชนมีรายได้จะทำให้เยาวชนอยู่บ้านพัฒนาชุมชน ไม่ต้องไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่อมีกองทุนเพียงพออาจมาทำธุรกิจโรงน้ำแข็งให้ประชาชนภายในตำบล จะทำให้เงินทุนหมุนเวียนในตำบล จะทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น ความเป็นอยู่ก็จะดีขึ้นด้วย

กลุ่มที่ 3 กลุ่มโคเรมอนโคเรมี

เยาวชนอยากให้มีศูนย์ฝึกอาชีพ ศิลปหัตถกรรม เช่น ทอผ้า จักรสาน ส่งเสริมให้เยาวชนได้มีความรู้ในศูนย์ฝึกอาชีพ และถ่ายทอดจากผู้รู้ให้เป็นสินค้า OTOP ของตำบล มีการประดิษฐ์ของชำร่วยต่างๆของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และมีรายได้ในการใช้จ่ายแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้ด้วย เนื่องจากมีเยาวชนบางคนมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด ยังไม่รู้ถึงคุณและโทษ อยากรู้อยากลอง เมื่อคิดยากก็ไม่รู้จะไปบ๊ายค์ที่ไหน และขอความช่วยเหลือจากใครจึงควรจัดให้มีศูนย์ให้คำปรึกษาเรื่องยาเสพติด มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย นอกจากนั้นควรมีสถานกีฬาด้านยาเสพติด เพื่อไม่ให้เยาวชนไปมั่วสุมกับยาเสพติด โดยเล่นกีฬาแทน และทำให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ด้วย

กลุ่มที่ 4 กลุ่มโรดี

เนื่องจากเยาวชนมีเวลาว่างมากเกินไป ทำให้จับกลุ่มมั่วสุม ควรจัดให้มีสถานกีฬา และมีอุปกรณ์กีฬาด้วย มีไฟสปอร์ตไลท์ให้เยาวชนได้เล่นกีฬาในตอนเย็น จะทำให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มีร่างกายที่แข็งแรง จัดให้มีกองทุนหมู่บ้านเพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการออม และการเข้าร่วมกองทุนของชุมชนจะช่วยให้เยาวชนมีเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน และเพื่อให้เยาวชนมีความรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ควรจัดศูนย์การเรียนรู้ มีห้องสมุด มีหนังสือพิมพ์ หนังสือต่างๆให้เรียนรู้ ได้ศึกษา มีคอมพิวเตอร์ให้ใช้เพื่อศึกษาข่าวสารใหม่ๆ จากอินเทอร์เน็ต หรือใช้พิมพ์งาน หรือกิจกรรมต่างๆของเยาวชน นอกจากนั้นอยากให้ชุมชนเน้นการทำนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดต้นทุนและทำให้ปลอดภัยจากการใช้สารเคมีอีกด้วย

กลุ่มที่ 5 กลุ่ม Chicken

มีความต้องการคืออยากให้ชาวบ้านหนองบ่อ ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด โดยจัดงานกีฬาต่อต้าน ยาเสพติด บอกเพื่อนหรือคนที่รู้จักที่ติดขยเสพติดว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ไม่ดีทำลายสุขภาพ รวมทั้งมี การจัดเข้าค่ายหรือมีวิทยากรมาให้ความรู้ เรื่อง โทษของยาเสพติด มีการเสนอแนะให้ผู้เสพหรือผู้ ขายว่ามีโทษตามกฎหมายอย่างไร ชักชวนเยาวชนที่มีการดื่มสุรา และติดยาเสพติด รับประทาน อาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ปลา ผักปลูกเองที่ปลอดภัยสารพิษ จะทำให้ร่างกายแข็งแรง ไม่ทำลายสุขภาพ

กลุ่มที่ 6

อยากให้บ้านหนองบ่อใช้วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว เนื่องจาก การทำนาใช้ควายเหล็ก ใช้ปุ๋ยเคมี ค่าจ้างในการปักดำ เก็บเกี่ยว ทำให้ต้นทุน ในการผลิตสูงไม่คุ้มกับการลงทุน ควรหันมาใช้ควายไถนาและปุ๋ยคอกเหมือนสมัยก่อน มีการทำ เกษตรผสมผสานในการทำนาด้วย มีการเลี้ยงปลา ปลูกผักรับประทานเอง ก็จะทำให้ลดค่าใช้จ่าย ได้ใน 100 ส่วน แบ่งใช้ 30 ส่วน เทียว 30 ส่วน กิน 30 ส่วน ออม 10 ส่วน

กลุ่มที่ 7

อยากให้ชาวบ้านหนองบ่อมีการเล่นกีฬาต่อต้านยาเสพติด เพื่อไม่ให้เยาวชนไปมั่วสุมเสพ ยาเสพติด ส่งเสริมเยาวชนแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง เช่น การเล่นดนตรีพื้นเมืองของตนเอง วิถี ชีวิตของชุมชนบ้านหนองบ่ออยากให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง พึ่งตนเอง เป็นชุมชนที่เข้ม แข็ง รวมทั้งมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ประกอบการและบุตร เป็นครอบครัวที่อบอุ่น

กลุ่มที่ 8 กลุ่มหนองน้อย

อยากให้เยาวชนลด เลิก อบายมุขทั้งหลาย เหล้า บุหรี่ กาว ยาบ้า หันมาเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพแข็งแรงและเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพในอนาคต ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกผักรับประทานเอง อาจปลูกที่สวนครัวในโรงเรียน หรือที่บ้านหรือที่นา ให้มีการส่งเสริมให้ เยาวชนแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องควร เช่น มีการละเล่นพื้นเมือง โปงลาง หรือดนตรีที่เยาวชนถนัด จะทำให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีกด้วย กล่อมเกลাজิตใจด้วย และส่งเสริมให้เยาวชน ได้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก มีศูนย์เรียนรู้ที่มีสถานที่ภายในศูนย์เรียนรู้ มีห้องสมุด มี หนังสือพิมพ์ หนังสือต่างๆที่ส่งเสริมการอ่านของเยาวชน มีคอมพิวเตอร์ใช้ในการพิมพ์งานและ การเข้าถึงข่าวสารใหม่ๆที่ทันสมัยด้วย

การสะท้อนการปฏิบัติกิจกรรม

การสะท้อนการปฏิบัติกิจกรรมเข้าค่ายทักษะชีวิต พบว่ามีทั้งปัจจัยเสริมและปัจจัยอุปสรรค ดังนี้

ปัจจัยเสริม

- มีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายทักษะชีวิต ปีละ 2 ครั้ง จะทำให้ส่งเสริมทักษะชีวิตของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ปัญหาต่างๆของเยาวชนก็จะลดลง
- ควรมีการสอนเกี่ยวกับทักษะชีวิตที่เข้มข้นในโรงเรียน เพื่อเป็นภูมิป้องกันให้เยาวชนห่างจากยาเสพติด
- ควรมีการส่งเสริมความสามารถของเยาวชน เช่น การเล่นกีฬา ดนตรี และศูนย์การเรียนรู้ของเยาวชน

ปัจจัยอุปสรรค

- การเสริมทักษะชีวิตที่ดีควรจะต้องเสริมทักษะที่จำเป็น 11 ทักษะ อย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืน
- ผู้ปกครองบางกลุ่มยังไม่เห็นความสำคัญของการเข้าค่ายพัฒนาทักษะชีวิต

กิจกรรมที่ 3 : สัมพันธภาพที่อบอุ่น เกื้อหนุนเยาวชน

มีการจัดกิจกรรม ดังนี้

ให้ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนให้ผู้ปกครองทราบ และเข้าใจถึงความรู้สึกของเยาวชน

ให้เยาวชนรู้ถึงบทบาทของตนเองที่มีต่อครอบครัวต่อชุมชน ต่อประเทศชาติ

ให้ผู้ปกครองและเยาวชนทำความเข้าใจและทำพันธสัญญากันเพื่อให้ชีวิตมีความสุข

การสังเกต

สังเกตพฤติกรรมของเยาวชนที่แสดงออกกับผู้ปกครอง และพฤติกรรมของผู้ปกครองที่แสดงออกกับเยาวชน

ผลลัพธ์ในการดำเนินกิจกรรม

จากการสังเกตและสัมภาษณ์เยาวชนและผู้ปกครอง เยาวชนมีความเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะเป็นห่วง โดยสวมกอดผู้ปกครองร้องไห้ และกล่าวกับผู้ปกครองว่า จะตั้งใจเรียน เพื่อทำงาน หาเงินเลี้ยงแม่ในยามแก่เฒ่าจะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อและแม่ครู อาจารย์ ส่วนผู้ปกครองก็ร้องไห้กอดลูก และให้สัญญาว่าจะพูดกับลูกด้วยเหตุผล จะไม่ดุด่าจะพูดคุยด้วยเหตุและผล รับฟังความคิดเห็นของลูก เป็นที่ปรึกษาให้ลูกด้วยความเป็นเพื่อนหรือเป็นแม่ที่ดี เพื่อให้ลูกเกิดความอบอุ่น ไม่ไปจับกลุ่มมั่วสุมตามแยกต่างๆ ผู้ปกครองชื่นชมกับความสามารถของเยาวชน คิดได้อย่างมีเหตุผล สมควรที่ผู้นำหมู่บ้านและผู้ปกครองจะให้การสนับสนุนให้เกิดความเป็นจริงที่เยาวชนเสนอ อาจจะเริ่มทำในสิ่งที่ทำได้ก่อน เมื่อเยาวชนคิดใน

สิ่งที่ควรสนับสนุน เพราะ 30 กว่าปีแล้ว ตั้งแต่ท่านเจ้าคุณฉวลย์ มรณภาพก็ไม่มีใครเป็นผู้นำที่
ให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนได้แสดงออกเช่นนี้ ควรให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องด้วย

การสะท้อนกิจกรรม

การสะท้อนการปฏิบัติกิจกรรมค่ายครอบครัวพบว่ามีทั้งปัจจัยเสริมและปัจจัยอุปสรรคดังนี้

ปัจจัยเสริม

- มีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายครอบครัวอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี
ระหว่างผู้ปกครองและเยาวชน ส่งผลให้สัมพันธภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่นตามมา

- มีการส่งเสริมเยาวชน โดยการรวมกลุ่มเพื่อทำโครงการของบประมาณจากองค์การปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการศึกษา คนตรี และการส่งเสริมอาชีพของเยาวชน

ปัจจัยอุปสรรค

- งบประมาณในการจัดกิจกรรมจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนจำกัด
สนับสนุนได้ไม่เพียงพอในบางอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมของเยาวชน

ผลลัพธ์ของกิจกรรมทั้งหมด

จากการสัมภาษณ์ประชาชนและเยาวชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณใกล้สี่แยกทางเข้าหมู่บ้าน
บอกว่า เยาวชนที่จับกลุ่มตามสี่แยกลดลง ก่อนทำโครงการจะมีการจับกลุ่ม 2-3 กลุ่มช่วงเวลา
18.00 – 22.00น.แต่หลังจากการทำโครงการ การจับกลุ่มจะเป็นวัยแรงงานพูดคุยกัน 18.00 -19.00 น.
ก็จะเลิก ส่วนการดื่มสุราก็จะลดลง ดื่มน้ำเมื่อมีงานประเพณีเท่านั้น การทะเลาะวิวาทใช้ความรุนแรง
ก็จะลดลง แต่ยาเสพติด กาว สารระเหย ยาบ้า ก็ยังมีบ้าง ส่วนเยาวชนก็มีส่วนร่วมด้วยชุมชน
มากยิ่งขึ้น มีกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองและผู้นำ เมื่อมีประเพณีต่างๆมากขึ้นโดย เข้าร่วมเป็นส่วน
หนึ่งของกิจกรรม เช่น ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายอาหาร และฝ่ายพิธีการของงาน และฝ่ายดำเนินการทั้ง
หมดด้วย หลังจากเข้าค่ายทักษะชีวิต และค่ายครอบครัว แกนนำ เยาวชนทั้ง 23 คน จะมีการ
ประชุมร่วมกันทุกวันอาทิตย์ สัปดาห์ที่ 1, 3 ของทุกเดือน เพื่อตรวจเช็คกิจกรรมทำความสะอาด
ของชุมชน มีการประกวดบ้านตัวอย่างและจะมีการออมเพื่อกองทุนของเยาวชนบ้านหนองบ่อ
ทั้ง 4 หมู่บ้านคนละ 1 บาททุกวัน ซึ่งทำในรูปกรรมการ และมีความต้องการทำสื่อวิทยุ และข่าว
ในชุมชน เพื่อเป็นสื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีการพัฒนาอีกด้วย

การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ผู้ปกครอง

30 กว่าปีที่แล้ว ไม่มีผู้นำในการให้การดูแลเด็กและเยาวชนจะเน้นในเรื่องประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนส่วนใหญ่ เมื่อปัญหาของเยาวชนมีมากขึ้น เช่น การดื่มสุรา การหลบเรียน การติดยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร มีความสนใจในการแก้ปัญหาของเยาวชนมากขึ้น เพราะผู้ปกครองประสบปัญหาด้วยตนเอง โดยจะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี ตั้งแต่การประชาคมเวทีชุมชน การระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน และอนุญาตให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมเข้าค่ายด้วยอย่างดี และเมื่อประชุมเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืนทุกคนจะคอยดูแลเด็กหรือบุตรหลาน และเอาใจใส่บุตรหลานของตนเองมากยิ่งขึ้น และยังเข้าร่วมเก็บข้อมูลของชุมชนอีกด้วย นอกจากนั้นหลังจากการเข้าค่ายก็จะพูดคุยกับบุตรด้วยเหตุและผล เป็นที่ปรึกษาที่ดีให้ลูก ไม่ดูคำบุตรหลาน และยินดีที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนทุกอย่าง

2. เยาวชน

เยาวชนในครั้งแรกยังไม่อยากเข้าร่วมกับทีมวิจัย นอกจากประธานของเยาวชนเท่านั้น เพราะไม่เคยมีกิจกรรมที่จะให้เยาวชนร่วมทำเยาวชนก็จะไม่ค่อยกล้าเท่าที่ควร ต้องมีกิจกรรมละลายพฤติกรรม การพูดคุยทุกเดือน และให้ประธานเยาวชนชักชวนให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมก็จะมีเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นแกนนำเยาวชน 23 คน และเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมอีก 50 คน โดยเยาวชนมีบทบาทในการเก็บข้อมูลของชุมชน ข้อมูลปัญหาของเด็กและเยาวชน วิเคราะห์ข้อมูลถิ่นข้อมูลสู่ชุมชน ศึกษาดูงาน การระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน มีบางกลุ่มอาสาสมัครประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชุมชนทางหอกระจายข่าว ฝึกการพูดให้ข่าวสารในชุมชน เมื่อจัดกิจกรรมการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน เยาวชนจะแบ่งบทบาทหน้าที่ของตนเอง เป็นฝ่ายต่างๆ จะปฏิบัติตามหน้าที่ เมื่อมีปัญหาไม่สามารถตัดสินใจได้ จึงจะปรึกษากับทีมผู้นำหรือผู้ปกครอง จะดูแลเก็บอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมเอง รวมทั้งมีงานประเพณีต่างๆ จะแบ่งเป็นฝ่ายเพื่อมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ

3. ทีมนำในชุมชน

ทีมนำในชุมชนมีความต้องการในการแก้ปัญหาของเยาวชน แต่ยังไม่ทราบว่า จะแก้ปัญหาอย่างไร จึงเข้ามาร่วมการวิจัย 2 คน เพื่อได้แนวทางในการแก้ปัญหาเยาวชน โดยทีมนำจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เมื่อมีการประชาคมก็จะให้ข้อคิดเห็นและชักชวนให้ประชาชนเห็นความสำคัญของเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ ให้ข้อคิดที่ดีแก่เยาวชนและผู้ปกครอง มาร่วมก

กรรมในการแก้ปัญหาเยาวชน เป็นขวัญและกำลังใจสนับสนุนเป็นอย่างดี และเพื่อการพัฒนาเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ทีมนำก็จะจัดคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านช่วยตรวจตราตามสี่แยกต่างๆ เพื่อดูแลพฤติกรรมของเยาวชนทุกเดือน และจะช่วยดูแลสอดส่องพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเพื่อไม่ให้เยาวชนจับกลุ่มกันก่อให้เกิดปัญหาตามมา

4. โรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนเข้ามารับฟังปัญหาของเด็กและเยาวชน เมื่อมีการประชุมเวทีชุมชน 2 ครั้ง และมีอาจารย์จำนวน 2 คน เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยเพื่อจะได้แนวทางการแก้ปัญหาชุมชนแบบมีส่วนร่วม การแก้ปัญหาของเด็กและเยาวชนแต่ก่อนจะเชิญผู้ปกครองประชุมภาคเรียนละ 1 ครั้ง และไม่ได้แจ้งพฤติกรรมที่มีปัญหาให้ผู้ปกครองทราบ เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาได้ร่วมประชุมและรับรู้ปัญหาของเด็กและเยาวชนได้จัดให้มีการประชุมผู้ปกครองทุกเดือนถึงแนวทางการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน รวมทั้งให้ผู้ปกครองได้รับรู้ปัญหาของบุตรหลานของตนทุกคนโดยเชิญมาที่โรงเรียนเห็นสภาพปัญหาที่แท้จริง เพื่อจะได้ช่วยสอดส่องดูแลพฤติกรรมขณะอยู่ที่บ้านด้วย

5. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล มีวิสัยทัศน์ในการที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยเข้าร่วมเป็นประธานคณะกรรมการวิจัยเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม และยังชักชวนให้ผู้ปกครองและเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรม เมื่อมีการประชุมหรือกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น ประเพณีเข้าพรรษา เป็นต้น และยังให้เยาวชนเขียนโครงการเพื่อของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อใช้ในกิจกรรมของเยาวชน ซึ่งมีงบขององค์การบริหารส่วนตำบลตั้งไว้สำหรับเยาวชน 300,000 บาท (สามแสนบาทถ้วน) ปัจจุบันเยาวชนได้เขียนโครงการการแข่งขันกีฬาระดับตำบลมีการแข่งขันกีฬาปีละครั้งและได้ดำเนินการแข่งขันเสร็จสิ้นในเดือนมีนาคม 2550

6. องค์การภายนอกชุมชน

ศูนย์ข่าวประสังคมจังหวัดอุบลราชธานี ได้มีการพัฒนาเยาวชนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องเกี่ยวกับสื่อต่างๆ ซึ่งสื่อต่างๆ จะมีส่วนช่วยพัฒนาชุมชนโดยจัดเวทีพูดคุยกับเยาวชนถึงความสนใจในสื่อต่างๆ ก็จะแบ่งกลุ่มของเยาวชนตามความสนใจ และจัดการอบรมการจัดทำสื่อตามที่เยาวชนสนใจ หลังจากนั้นก็จะให้เยาวชนจัดทำสื่อและเผยแพร่ในที่สุด ระยะเวลาการพัฒนาสื่อประมาณ 9 เดือน

วิธีการการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุ

การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนนั้นผู้ที่สำคัญในการแก้ปัญหาคือเยาวชนเองต้องระดมความคิดให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นมากที่สุด. ให้เกิดพลังการมีส่วนร่วมของกลุ่มและให้ชักชวนเพื่อนเข้าร่วมกิจกรรมเพราะแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน จะรู้ปัญหาดีที่สุดและการที่จะลดปัญหาดังกล่าวได้ เยาวชนก็จะเป็นผู้รู้และแนวทางสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเยาวชนให้เยาวชนเป็นผู้ปฏิบัติการแก้ปัญหาเองแต่การที่จะให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของตนผู้ปกครอง ทีมนำ ต้องให้โอกาส ยอมรับความสามารถของเยาวชน เปิดใจยอมรับเยาวชน ให้โอกาส ให้อภัย เมื่อเยาวชนทำผิด ลดช่องว่างระหว่างเยาวชน ผู้ปกครอง ครูและทีมนำ มีกิจกรรมให้เยาวชนรวมกลุ่มทำกิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ทำอย่างต่อเนื่องจะเป็นวิธีแก้ปัญหาลูกและเยาวชนอย่างยั่งยืน

การมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆในชุมชนและการแก้ปัญหา

ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองจะต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของเยาวชน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เรียนรู้ที่จะสังเกตพฤติกรรมที่ผิดปกติของลูก ถอยเป็นที่ปรึกษา มีกิจกรรมของครอบครัวร่วมกับลูก เพื่อเกิดความผูกพัน และลดช่องว่างระหว่างพ่อแม่ลูก ให้คำแนะนำแก่ลูกในเรื่องเพศสัมพันธ์ การคบเพื่อน เมื่อมีปัญหาต้องเข้าใจลูกและให้อภัยให้โอกาสลูกเสมอและเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเยาวชนเมื่อโรงเรียนเชิญประชุมหรือชุมชนประชุม เพื่อจะได้รับทราบปัญหาเกี่ยวกับลูกของตนจะได้หาแนวทางป้องกันได้

ทีมนำในชุมชน

ต้องร่วมกันสอดคล้องพฤติกรรมของเยาวชนในชุมชน มีคณะกรรมการคอยดูแลสอดส่อง เปิดโอกาสหรือมีเวทีให้เยาวชนได้แสดงความสามารถ และให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติในงานประเพณีต่างๆ จะทำให้เยาวชนมีความกล้าในการแสดงออกและมีคุณค่าในตนเองและเป็นการสืบทอดประเพณีสำคัญต่างๆของชุมชน โดยสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนมีความรักในท้องถิ่นด้วย นอกจากนั้นทีมนำต้องเป็นแกนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพเยาวชนก่อนในระยะเริ่มต้น เช่น การเสริมอาชีพ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ การแข่งขันกีฬา เมื่อเยาวชนมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการจึงเปลี่ยนบทบาทเป็นที่ปรึกษาทำให้เยาวชนเกิดความอบอุ่นและมีกำลังใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

โรงเรียน

ครูต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนโดยมีความเป็นกันเอง คอยเป็นที่ปรึกษา ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อให้เยาวชนตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่ต้องรวบรวมข้อมูลปัญหาของเยาวชนเป็นระยะๆ และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมต่างๆของเยาวชน มีกิจกรรมที่เสริมสร้างและป้องกันปัญหาของเยาวชน มีการสอนเสริมทักษะชีวิตที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เยาวชนมีทักษะในการดำเนินชีวิตและมีภูมิป้องกันในการดำเนินชีวิต อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีความสำคัญในการหนุนเสริมให้กระบวนการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนมีความยั่งยืนตั้งแต่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละหมู่บ้านต้องเข้าใจและเห็นความสำคัญว่าเยาวชนจะต้องเป็นพลังสำคัญของชุมชนในอนาคต ต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชน ให้ครอบคลุมทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ งบประมาณต้องต่อเนื่องทุกปี มีแผนแม่บทในการพัฒนาศักยภาพเยาวชนรวมทั้งมีส่วนร่วมรับผิดชอบชัดเจนมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุกครั้งด้วย

ศูนย์สุขภาพชุมชน

เป็นหน่วยงานที่สำคัญในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน โดยต้องมีคลินิกให้คำปรึกษาเยาวชนโดยเฉพาะต้องทำงานเชิงรุก จัดสถานที่ให้คำแนะนำปรึกษาที่เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์อื่นไม่พึงประสงค์ มีการจัดกลุ่มพูดคุยกับเยาวชนเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางป้องกัน ปัญหาต่างๆมีกิจกรรมที่ให้การส่งเสริมสุขภาพของเยาวชน เช่น การออกกำลังกาย เป็นต้น

ทุกหน่วยงานที่อยู่ในชุมชน ร่วมมือและทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเองในการพัฒนาศักยภาพเยาวชน จะทำให้การพัฒนาเยาวชนประสบผลสำเร็จ ปัญหาต่างๆก็จะลดลงและจะทำให้มีการพัฒนาเยาวชนได้อย่างยั่งยืนแท้จริง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research.) เพื่อสร้างความร่วมมือของชุมชนในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนโดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (People Participation) ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ เยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบที่อาศัยในบ้านหนองบ่อ จำนวน 4 หมู่บ้าน หมู่ที่ 1-4 อายุระหว่าง 13-24 ปี ผู้ให้ข้อมูล ผู้ปกครองทั้งหมดที่มีเยาวชน 250 คน เยาวชนทั้งชายและหญิง จำนวน 250 คน บุคคลสำคัญในชุมชน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ปกครอง และเยาวชน แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลสำคัญของชุมชน แบบประเมินกิจกรรม และแบบประเมินทักษะชีวิต

การดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะคือ ระยะเตรียมการ ตุลาคม 2548- มิถุนายน 2549 ระยะดำเนินการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ดำเนินการตามรูปแบบตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งในแต่ละวงจรมี 4 ขั้นตอนคือ การวางแผนการปฏิบัติการสังเกตการสะท้อนการปฏิบัติการปรับปรุงแผนและระยะประเมินผล ระยะเวลาในการปฏิบัติการ กรกฎาคม-ธันวาคม 2549 การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถาม การระดมกลุ่มการเก็บข้อมูล มกราคม-มีนาคม 2549 ตรวจสอบข้อมูลด้วยแบบสามเส้า (Triangulation technique) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กิจกรรมในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนประกอบด้วย 3 กิจกรรมแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรมและสังเกต การสะท้อนการปฏิบัติและการปรับปรุงและการประเมินผล กิจกรรมที่ 1 การแข่งขันกีฬาเชื่อมสามัคคี จัดการแข่งขันร่วมกับทีมผู้ปกครอง 5 คน เยาวชน 6 คน 4 ทีม 4 หมู่บ้าน ผลการจัดกิจกรรม สัมพันธภาพระหว่างผู้ปกครองและเยาวชนดีขึ้น มีความอบอุ่น ช่างวาทะระหว่างผู้ปกครองและเยาวชนลดลง กิจกรรมที่ 2 การเข้าค่ายทักษะชีวิต ผลการจัดกิจกรรมพบว่า เยาวชนมีทักษะชีวิตในการวางแผน การตัดสินใจ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การมีเป้าหมายในชีวิต รวมทั้งทักษะการปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น กิจกรรมที่ 3 การเข้าค่ายครอบครัว ผลการดำเนินกิจกรรมพบว่าผู้ปกครองและเยาวชนมีความเข้าใจกันมากขึ้นและเยาวชนมีจิตสำนึกในการเป็นลูกที่ดี และผู้ปกครองก็พูดกับบุตรของตนด้วยเหตุและผลมากยิ่งขึ้น

ผลการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ผู้ปกครองเยาวชน ครู ทีมนำมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมตั้งแต่ประชุมเวทีชุมชน เก็บข้อมูลร่วมศึกษาดูงาน ระดมความคิดเห็นในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน การเข้าค่ายพัฒนาทักษะชีวิต

และค่ายครอบครัวและสอดคล้องพฤติกรรมของเยาวชนมากยิ่งขึ้น ทีมนำมีคณะกรรมการตรวจติดตามที่แยกทางเข้าหมู่บ้านทุกเดือน เยาวชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มดำเนินการวิจัยจนสิ้นสุดการวิจัย จำนวน 50 คน เป็นแกนนำเยาวชน 23 คน คณะครูมีการประชุมผู้ปกครองเดือนละครั้งมีการแจ้งผู้ปกครองถึงปัญหาบุตรของตนเองเพื่อจะได้ร่วมแก้ปัญหาพร้อมกับทางโรงเรียน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้เยาวชน เขียนโครงการเพื่อของบประมาณการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน ซึ่งตั้งงบประมาณ ปี 2550 จำนวนเงิน 300,000 (สามแสนบาทถ้วน)

ผลที่ได้จากงานวิจัย

1. ชุมชนและผู้ปกครอง

ชุมชนมีความตื่นตัวในการร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ซึ่งก่อนการวิจัยจะไม่มีแนวทางดำเนินการพัฒนาศักยภาพเยาวชนเมื่อได้มีการร่วมกิจกรรม และร่วมศึกษาดูงาน ชุมชนต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการที่จะช่วยสร้างเสริมให้เยาวชนเป็นคนดีมีประสิทธิภาพนั้นจะให้เยาวชนเป็นคนดีด้วยตัวของตัวเองอย่างเดียวคงจะไม่ได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้ปกครอง ครู โรงเรียน วัด จึงจะทำให้เยาวชนมีศักยภาพหรือเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้

2. มีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันในการทำกิจกรรม

3. มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรภายนอกหรือหน่วยงานภายนอกในเรื่องปัญหาเด็ก และเยาวชนมีความกล้าในการแสดงออกเพิ่มขึ้น

4. มีความรู้ในการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนมากขึ้น ได้เปลี่ยนแนวคิด ได้วิเคราะห์ตนเองว่า เข้าใจบุตรของตนเองมากขึ้นแค่ไหน เกิดความตระหนักในการที่จะพูดกับลูกด้วยเหตุและผล รับฟังปัญหาและใช้เวลาแก่ลูกเพิ่มขึ้นจะทำให้ลูกไม่ก่อให้เกิดปัญหาของชุมชนต่อไป

2. เกิดแกนนำเยาวชน

จากการที่เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำวิจัยทำให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ และมีการศึกษาดูงาน ได้แลกเปลี่ยนกับหน่วยงานภายนอก ทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมมากขึ้น การจัดค่ายพัฒนาทักษะชีวิตทำให้เยาวชนมีโอกาสรู้จักกัน มีการพูดคุยมีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีผลทำให้มีความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีผลทำให้เกิดความร่วมมือในการที่จะลดหรือช่วยแก้ปัญหาเยาวชนมากยิ่งขึ้น มีการรวมกลุ่มในการที่จะพัฒนาเยาวชน และมีความตระหนักในการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนงานประเพณี เช่น งานกฐิน งานสังฆทาน มากยิ่งขึ้น เยาวชนสามารถรวมกลุ่มและบริหารจัดการแบ่งบทบาทหน้าที่กันเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนด้วย

3. ทีมวิจัยหลัก

1. ได้เรียนรู้กระบวนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถนำไปประยุกต์ในการทำงานได้เป็นอย่างดี
2. เข้าใจความต้องการของเยาวชน และสามารถพัฒนาเยาวชนได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้
3. สามารถนำวิธีเตรียมชุมชนหรือการเข้าถึงชุมชนไปประยุกต์ใช้ในงานประจำได้
4. มีจิตสำนึกในการที่จะพัฒนาชุมชนและมีรูปแบบที่ดีในการทำงานกับชุมชน
5. ได้ค้นพบศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ ต่อไป เช่น การเสริมอาชีพ ศิลปวัฒนธรรมชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาเยาวชนเพื่อความต่อเนื่อง และยั่งยืน และเสนอต่อจังหวัดเพื่อเป็นแผนพัฒนาของจังหวัดต่อไป
2. โรงเรียนควรมีหลักสูตรเข้มในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเยาวชนให้ครอบคลุม ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ
3. ควรมีการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนหลังจากเสร็จสิ้นโครงการจากการนำวิจัย เช่น การพัฒนาศักยภาพ แกนนำเยาวชน เสริมอาชีพ คนตรี กีฬา รวมทั้งจัดศูนย์เรียนรู้ แก่เยาวชน ภายในตำบล
4. ควรมีกิจกรรมที่ให้เยาวชนทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปวัฒนธรรม คือการละเล่นกลองคู่้มในการพัฒนา ศักยภาพของเยาวชน
2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ. ความรุนแรงในชีวิตคู่และสุขภาพผู้หญิง. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.
- กุหลาบ รัตนจักรธรรมและคนอื่น ๆ. รายงานการวิจัย เรื่องสัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศของนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก. ชลบุรี : กมลศิลป์การพิมพ์, 2540.
- จิรวรรณ มุลาสาตร์, อินทิรา เรืองสิทธิ์ และรัชณี วีระสุขสวัสดิ์. พฤติกรรมใช้สารเสพติดในนักเรียนมัธยม : กรณีการศึกษาในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง จ.อุบลราชธานี. อุบลราชธานี : ม.ป.ท., 2544.
- จรรยา เศรษฐบุตร, อัญชลี อร่างรัตน์ และจิรภัค บุญชัยวัฒนา. รายงานการสำรวจสถานะเยาวชนไทย พ.ศ. 2541. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2541.
- จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. สุขภาพคนไทย ปี 2543 : สถานะสุขภาพคนไทย. กรุงเทพฯ : อูษาการพิมพ์, 2543.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การบริหารการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2526.
- จุฬิพร ศรศรี. การศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลแม่และเด็ก. นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- เดวิท แมทิวส์. จากปัจจัยสู่สาธารณะ กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง. แปลโดยจิรวิมล เสนาคำ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2540.
- นิรันดร์ กระพี้แดงและคณะ. โครงการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กรมสามัญศึกษา. ขอนแก่น : ม.ป.ท., 2546.
- นงลักษณ์ เอ็มประคิษฐ์. รูปแบบครอบครัวของสังคมสมัยใหม่ : แนวโน้มในอนาคต. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- บัณฑร อ่อนคำ และวิริยา น้อยวงศ์ นยางค์. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสิทธิภาพของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- บุญชัย นวมงคลวัฒนา และคณะ. โครงการพัฒนาระบบการดูแลเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ. และคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบลราชธานี : วิเคราะห์สถานการณ์เบื้องต้น. อุบลราชธานี : ม.ป.ท., 2543.

บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์. การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามหลักสูตรการพัฒนา
คุณภาพทรัพยากรมนุษย์อย่างครบวงจรสำหรับเยาวชนในสถานศึกษา. เอกสารประกอบ
การประชุมวิชาการ การวิจัยทางการศึกษาคั้งที่ 11. ม.ป.ท. , 2547.

ประภาเพ็ญ สุวรรณและคณะ. พัฒนาทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันโรค
ไม่ติดต่อในเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
ไทย , 2541: -

พิสมัย สุขอมรัตน์. การประยุกต์โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 2 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหิดล, 2540.

พิมพ์ใจ บุญยัง. การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพติดสารระเหยของนักเรียนมัธยม.
ตอนต้น จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

พรพันธ์ บุญรัตนพันธ์. รายงานผลการวิจัยการศึกษาเครื่องชีวิตคนไทยสุขภาพดี. กรุงเทพฯ :
คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล , 2548.

พรรณพิมล ศรีงษ์กุล และคณะ. การเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคุ้มครอง
ป้องกันพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านดอนยูง ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง
อุบลราชธานี. อุบลราชธานี : ม.ป.ท. , 2546.

มาริส หะสาเมาะ. ประสิทธิภาพของการจัดโครงการป้องกันการใช้ยาและสารเสพติดสำหรับ
นักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอก พยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหิดล.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ไทยอนุเคราะห์ , 2526.

ขงบุทธิ์ วงศ์ภิรมย์สานต์ และคณะ. เอกสารทบทวนสถานการณ์ การดำเนินงานด้านสุขภาพวัยรุ่น.
และข้อเสนอชุดโครงการวิจัย. ม.ป.ท. , 2542.

วนิดา ชนินอุทรวงศ์ และคณะ. คู่มือดำเนินกลุ่มให้การปรึกษาก่อนการตรวจเลือดสำหรับหญิง
ตั้งครรภ์ (แบบมีโครงสร้าง)นนทบุรี : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิตกระทรวง
สาธารณสุข , 2541.

ศรีศักดิ์ จามรमानและคณะ “รูปแบบการดำเนินชีวิตของเยาวชนจากอดีตสู่ปัจจุบัน” สำนักวิจัย
เอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. , 2547.

สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นกรมสุขภาพจิต. ก้าวใหม่งานสุขภาพจิตโรงเรียน. นนทบุรี :
กระทรวงสาธารณสุข, 2544.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้าง
เสริมสุขภาพ. สุขภาพคนไทย 2546. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
จำกัด, 2547.

สายทิพย์ สุคติพันธ์, บรรณาธิการ. "อุดมการณ์พัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานในประเทศไทย"
ใน ปัญหาผู้นำกับการกำหนดนโยบายแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534. สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี. รายงาน
สำมะโนประชากรและการเคหะของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2543. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
สถิติแห่งชาติ, 2544.

สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค. การสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย.
รอบ 6-7 พ.ศ. 2543-2544. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข, 2545.

สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค. ข้อมูลผู้ป่วยโรคเอดส์ (AIDS) : จำนวนผู้ป่วยเอดส์จำแนก
ตามกลุ่มอายุและคณะ เพศ กันยายน 2527 - 30 กันยายน 2547, 2547 ก.

สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค. ข้อมูลผู้ป่วยโรคเอดส์จำนวนผู้ป่วยเอดส์จำแนกตามกลุ่มอายุ.
อายุเพศ กันยายน 2547-30 กันยายน, 2547.

อุ้นดา นพคุณ. รายงานการวิจัยการศึกษาสถานภาพ และนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนผู้ด้อย
โอกาส เด็กถูกทอดทิ้ง กรุงเทพฯ : โครงการสตรีและเยาวชนศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2535.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ. การสำรวจสภาพปัญหาของตำบลหนองบ่อ. บ้านหนองบ่อ :
2548.

WHO. Programming for Adolescent Health and Development. WHO Technical Report
Series 886. Geneva : WHO / UNFPA / UNICEF Study Group, WHO, 1999.

ภาคผนวก

การประชุมขอความเห็นของผู้ปกครอง ทีมนำและเยาวชนในการแก้ปัญหา

การประชุมเวทีชุมชนหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 4

การประชุมเยาวชนเพื่อทำความเข้าใจโครงการทั้ง 4 หมู่บ้าน

การประชุมแกนนำเยาวชนทั้งหมด

การอบรมการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การคืนข้อมูลแก่ชุมชน

การระดมความคิดเห็นของผู้ปกครองและเยาวชน

การศึกษาดูงาน

การประชุมเพื่อขอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนของชุมชน

การแข่งขันกีฬาเยาวชน

การเข้าค่ายทักษะชีวิตและค่ายครอบครัว

การสรุปการดำเนินงานและส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก
โครงการกระบวนการสร้างความร่วมมือของเด็กและเยาวชนหนองบ่อ
ต.หนองบ่อ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี

.....

1. ผู้ให้ข้อมูล.....อายุ.....ปี
 สถานภาพสมรส.....การศึกษา.....
 อาชีพหลัก.....อาชีพรอง.....
 บทบาทหน้าที่องค์กรในชุมชน.....
 การทำงานร่วมกับชุมชน.....
2. บริบทชุมชน
 - 2.1 ข้อมูลชุมชน
 - ความเป็นมาของชุมชน (ปี พ.ศ. ที่ก่อตั้ง ตระกูลแรกที่มาอยู่คือใคร มีกี่ครอบครัว แยกมาจากหมู่บ้านใด สาเหตุของการอพยพมาตั้งถิ่นฐาน ตั้งเป็นทางการเมื่อไร)
 - ลักษณะการตั้งบ้านเรือน (แบ่งเป็นกี่คุ้ม ศูนย์กลางของชุมชนอยู่ตรงไหน มีการวางผังของบ้านเรือนไหม)
 - อาณาเขตและขนาดของหมู่บ้าน
 - จำนวนครัวเรือน
 - จำนวนประชากร (ชาย หญิง กี่คน คนวัยไหนมากที่สุด มีการอพยพย้ายถิ่นหรือไม่ มีการย้ายมาอยู่เพิ่มขึ้นมากไหม)
 - อาชีพและฐานทางเศรษฐกิจ (อาชีพหลัก/รองของชุมชน อาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ ครอบครัวที่มีฐานะคมีกี่ครอบครัว ครอบครัวที่คิดว่ายากจนมีกี่ครอบครัว)
 - สาธารณสมบัติและสาธารณสถาน (เงินที่เป็นส่วนกลางของชุมชนมีไหม มีจำนวน เท่าไร ได้มาจากไหนบ้าง นำไปใช้ประโยชน์อะไรบ้าง สาธารณสถานที่สำคัญไป ชุมชนมีอะไรบ้าง เช่น ศาลากลางบ้าน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ สนามเด็กเล่น ฯลฯ)
 - สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (มีไฟฟ้า น้ำประปา หรือใช้น้ำบาดาล การติดต่อสื่อสารกับคนภายนอกทำยังไง มีโทรศัพท์สาธารณะไหม ถนนเป็นลูกรังหรือลาดยางหรือคอนกรีต มีบ่อน้ำสาธารณะกี่บ่อ ส่วนตัวกี่บ่อ มีหนองน้ำไหม)
 - การศึกษา/วัฒนธรรม/ศาสนา/ความเชื่อ (ชาวบ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับใด เด็กรุ่นไม่จบชั้นไหน มีคนอ่านหนังสือไม่ออกไหม มีทัศนคติและค่านิยมการ

- สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (มีไฟฟ้า น้ำประปา หรือใช้น้ำบาดาล การติดต่อสื่อสารกับคนภายนอกทำอย่างไร มีโทรศัพท์สาธารณะไหม ถนนเป็นลูกรังหรือลาดยางหรือคอนกรีต มีบ่อน้ำสาธารณะที่บ่อ ส่วนตัวก็บ่อ มีหนองน้ำไหม)
- การศึกษา/วัฒนธรรม/ศาสนา/ความเชื่อ (ชาวบ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับใด เด็กรุ่นไม่จบชั้นไหน มีคนอ่านหนังสือไม่ออกไหม มีทัศนคติและค่านิยมการส่งลูกเรียนสูงๆ ไหม ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอะไร มีประเพณีอะไรบ้างในชุมชน มีความเชื่อเรื่องอะไรบ้าง โสยศาสตร์ พิธีกรรม)

2.2 ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

- ทรัพยากรธรรมชาติ
- ทรัพยากรที่สร้างขึ้น
- ทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน
- การใช้ประโยชน์ทรัพยากร

2.3 เศรษฐกิจชุมชน

- สภาพเศรษฐกิจของชุมชน(อดีตชาวบ้านส่วนใหญ่ทำอาชีพอะไรที่ทำรายได้ให้กับครอบครัว เอาไปขายที่ไหน ปัจจุบันอาชีพที่ทำรายได้คืออาชีพอะไร มีรายได้เฉลี่ยครอบครัวเรือนละเท่าไรต่อเดือน พืชที่ปลูกเป็นประเภทไหน ชาวบ้านเข้าไปใช้พื้นที่ป่าในการปลูกพืชไหม)
- การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชุมชนของชุมชนและบุคคลภายนอก (ชาวบ้านเข้าไปทำอะไรบ้าง แต่ละฤดูกาลเข้าไปเอาอะไรออกมาบ้าน เอามาจำหน่ายหรือเอามาใช้ในครัวเรือน ต้องเอามาแปรรูปไหม ถ้าจำหน่ายขายที่ไหน รายได้ตกวันละเท่าไร แต่ละปีมีคนมาจากหมู่บ้านอื่นเข้ามาเก็บของจากป่าไหม มาประมาณฤดูกาลไหน ประมาณกี่คน/วัน จากหมู่บ้านรอบๆ หรือจากต่างอำเภอ)

2.4 วัฒนธรรมความเชื่อ

- โลกทัศน์ วัฒนธรรม ความเชื่อในหมู่บ้าน (วัฒนธรรมความเชื่อในพื้นที่ดั้งเดิมมีอะไรบ้าง และทำพิธีกรรมอย่างไร)
- เหตุปัจจัยที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม ความเชื่อ (มีเหตุปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลทำให้ความเชื่อ วัฒนธรรมดั้งเดิมหายไป หรือชุมชนลดความเชื่อถือน้อยลง)
- คำานาน นิทานพื้นบ้าน
- ผญา กาพย์ คติชาวบ้าน
- ชื่อ ปรากฏชาวบ้าน

2.5 โครงสร้างองค์กรต่างๆในชุมชน

- จำนวนกลุ่มองค์กร (มีกี่กลุ่ม กลุ่มใดตั้งชื่อก่อน อดีตมีกี่กลุ่ม ปัจจุบันเหลือกี่กลุ่ม)
- การก่อตั้ง (แต่ละกลุ่มก่อตั้งเมื่อไร ใครเป็นผู้ริเริ่ม)
- โครงสร้างการบริหาร (มีคณะกรรมการกี่คน มีสมาชิกกี่คน)
- วัตถุประสงค์
- หลักการดำเนินการ
- กฎระเบียบ
- ผลงานที่ผ่านมา

2.6 การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมชุมชน

- บทบาทของคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน (ในปัจจุบันมีการแบ่งบทบาทชัดเจนไหม คณะกรรมการได้มายังไง มีผู้หญิงไหม มีคำตอบแทนไหม มีประชุมกี่ครั้ง/เดือน)
- การร่วมแสดงความต้องการ/ ความคิดเห็นในที่ประชุม (เวลาประชุมชาวบ้านร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอความคิดในการประชุมหรือไม่ เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันกรรมการทำอย่างไร มีการยอมรับในมติไหม)
- การร่วมในการดำเนินการกิจกรรมของกลุ่ม (เวลาทำกิจกรรมมีคนเข้าร่วมมากไหม ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย กลุ่มองค์กรอื่นเข้าร่วมด้วยไหม)
- ความเสียสละของกรรมการและสมาชิก
- การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากกิจกรรม (มีการให้สิทธิพิเศษกับกรรมการหรือสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นพิเศษไหม ประโยชน์โดยตรงคืออะไร ประโยชน์โดยอ้อมคืออะไร)
- การมีส่วนร่วมในการออกกฎระเบียบ (มีการเปลี่ยนแปลงได้ไหม มีการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกบ้างไหม ข้อไหนที่เคยตั้งแล้วไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกเพราะอะไร)

2.7 ความสัมพันธ์ของครอบครัวชุมชนท้องถิ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างไร

- การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การไปมาหาสู่

ปัญหาเด็กและเยาวชน

1. ปัญหาเด็กและเยาวชน (ติดยาเสพติด, เล่นการพนัน, เล่นเกมส์, ทะเลาะวิวาท, เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว, เด็กขบถรังแก, เด็กที่มีวุ่นวายในตอนกลางคืน, เด็กที่มีผู้สาวก่อนวัยอันควร, เด็กครอบครัแตกแยก, เด็กที่อาศัยอยู่กับญาติ, เด็กที่พิการ)
2. สาเหตุของแต่ละปัญหาเกิดจากอะไร
 - บุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา
3. การแก้ปัญหาเด็กตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
 - วิธีที่ใช้แก้ปัญหา, ผลการแก้ปัญหา, จุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละวิธี, ใครเป็นคนแก้ปัญหาและอุปสรรค
4. ปัญหาเด็กและเยาวชนมีความสำคัญมากน้อยอย่างไร, ส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร
5. การมีส่วนร่วมของ (ครอบครัว, เครือญาติ, ชุมชน, อบต., กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, โรงเรียน, วัด) ในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนระดับไหน, อย่างไร, แนวทางในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน
6. กิจกรรมของเยาวชนที่ผ่านมาประสบผลสำเร็จ, ใครเป็นผู้จัด, มีผู้เข้าร่วมจำนวนเท่าไร, จุดเด่น และจุดด้อยของกิจกรรม
7. ประเพณี / พิธีกรรม, ในชุมชนที่เยาวชนมีส่วนร่วมมาก, มีอะไรบ้าง
8. มีองค์กรใด หรือใครที่ส่งเสริมและแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนบ้านหนองบ่อตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
9. แนวทางในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร (ตามความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์)
 - วิธีการแก้ปัญหา
 - การมีส่วนร่วมของเยาวชน
 - โครงการที่จัดเพื่อส่งเสริมเด็กและเยาวชนควรเป็นอย่างไร

ประวัติทีมวิจัย

1. ชื่อ นางมนต์ภรณ์ พลสมัคร

ตำแหน่งปัจจุบัน พยาบาลวิชาชีพ 8

วุฒิการศึกษา พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลชุมชนจากมหาวิทยาลัย

ขอนแก่น ปีการศึกษา 2537

สถานที่ทำงาน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์

ประสบการณ์ เป็นอาจารย์สอนพยาบาลตั้งแต่ปีพ.ศ. 2528- ปัจจุบัน

เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชธานี

เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยง

เศรษฐกิจและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนมีส่วนร่วม ปี 2548

เป็นคณะกรรมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจังหวัด ปี 2548

2. ชื่อ นางนันทรีชนัน บุคสันนท์

ตำแหน่งปัจจุบัน พยาบาลวิชาชีพ 4

วุฒิการศึกษา พยาบาลศาสตรบัณฑิต

ประสบการณ์ เป็นอาจารย์วิทยาลัยพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ ตั้งแต่ปี พ. ศ. 2545 ถึง
ปัจจุบัน

3. ชื่อ นางอนงค์ลักษณ์ ศิริพิทักษ์ชัย

ตำแหน่งปัจจุบัน พยาบาลวิชาชีพ 4

วุฒิการศึกษา พยาบาลศาสตรบัณฑิต

ประสบการณ์ เป็นอาจารย์วิทยาลัยพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ ตั้งแต่ปี พ. ศ. 2545 ถึง
ปัจจุบัน

4. ชื่อ นายดาบตำรวจประสิทธิ์ พลสมัคร

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้บังคับหมู่งานจราจร สถานีตำรวจอำเภอเมืองอุบลราชธานี

ประสบการณ์ ปฏิบัติงานตำรวจจราจร ป้องกันปราบปราม สอบสวน เป็นเวลา 35 ปี

5. ชื่อ นายสาคร บุญขจร
ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ
ที่อยู่ปัจจุบัน 154 ม. 1 บ้านหนองบ่อ ต. หนองบ่อ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี
ประสบการณ์ในการทำงาน

- รับราชการครู พ.ศ. 2512 - 2543
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2547 - 2550

ประสบการณ์ในการทำวิจัย

- ประธานคณะวิจัยเด็กและเยาวชนบ้านหนองบ่อ พ.ศ. 2548 — 2549
- ได้รับทราบปัญหาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน
- ได้รู้วิธีแก้ปัญหาที่มีอยู่ในชุมชนและเกิดขบวนการเรียนรู้กับชุมชนซึ่งจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและจะทำการแก้ปัญหาของชุมชน เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะในระยะยาว

6. ชื่อ นายสุพล ส่งเสริม

ตำแหน่ง กำนัน ต. หนองบ่อ

ที่อยู่ปัจจุบัน 100 ม. 3 บ้านหนองบ่อ ต. หนองบ่อ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

ประสบการณ์ในการทำงาน

เป็นผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่วันที่ 26 กันยายน 2535 เป็นผู้ใหญ่บ้าน 2 สมัย ในขณะนี้กำลังดำรงตำแหน่งกำนัน ต. หนองบ่อ เสนอของบประมาณสร้างศาลากลางบ้านหมู่ที่ 3 และงบประมาณสร้างศูนย์กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมหมู่ที่ 3 งบประมาณถนนรอบบ้านหมู่ที่ 3 รอบนอกตั้งแต่ทุ่งนาผายไปจนถึงถนนรพช. หนองบ่อ - หนองขย และของบสร้างประปาหนองหลวงหมู่ที่ 3 จากกรมทรัพยากรธรณี

ประสบการณ์ในการทำวิจัย

เป็นผู้ประสานงานระหว่างเยาวชนและผู้ปกครองร่วมกับคุณหมอมนต์ภรณ์ พลสมัครและทีมงานวิจัย

7. ชื่อ นายวิศิษฐ์ ทิมา

ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ต. หนองบ่อ

ที่อยู่ปัจจุบัน 95 ม. 1 บ้านหนองบ่อ ต. หนองบ่อ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

ประสบการณ์ในการทำงาน

- พ.ศ. 2522 ประธานรุ่นเยาวชน รพช. (ตัวแทนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)
- พ.ศ. 2530 ประธานรุ่นผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) ต. หนองบ่อ, ต. หนองขอน
- พ.ศ. 2539 ดำรงตำแหน่ง สมาชิก อบต. หมู่ที่ 1 ต. หนองบ่อ

- พ.ศ. 2543 ดำรงตำแหน่ง สมาชิก อบต. หมู่ที่ 1 ต. หนองบ่อ
- พ.ศ. 2548 ดำรงตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ต. หนองบ่อ

ประสบการณ์ในการทำวิจัย

- ได้รับทราบปัญหาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน
- ได้รู้วิธีแก้ปัญหาที่มีอยู่ในชุมชนและเกิดขบวนการเรียนรู้กับชุมชนซึ่งจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและจะทำการแก้ปัญหของชุมชน เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะในระยะยาว
- ได้รับเชิญไปร่วมบรรยายในหัวข้อการแก้ปัญหของเยาวชนและได้แลกเปลี่ยนความคิดกับเครือข่ายที่วิจัยแต่ละชุมชน และนำเรื่องที่ชุมชนต่างๆ นำเสนอในที่ประชุมกลับมาประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นของตัวเอง

8.ชื่อ นายทองคำ สุธรรม

ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ

ที่อยู่ปัจจุบัน 76 ม. 3 บ้านก้านเหลือง ต. ขามใหญ่ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

ประสบการณ์ในการทำงาน

- 2521 ครู 2 โรงเรียนรัตนบุรี จ. สุรินทร์
- 2523 ครู 2 โรงเรียนโกสุมพิทยาสรรค์ จ. มหาสารคาม
- 2536 อาจารย์ 2 โรงเรียนหนองบ่อสามัคคีวิทยา จ. อุบลราชธานี
- ปัจจุบันสอนวิชาภาษาไทยระดับ ม. 1 - ม. 6

ประสบการณ์ในการทำวิจัย

- 2532 การเรียนการสอนวิชาภาษาไทย
- 2540 การออกเสียงคำควบกล้ำไม่ชัดเจน
- 2547 การแก้ปัญหานักเรียนอ่านไม่คล่อง
- 2549 โครงการกระบวนการสร้างความร่วมมือในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนบ้านหนองบ่อ

9.ชื่อ นางสุคนธ์ ไบบัว

ตำแหน่ง ส.อ.บ.ด. หมู่ที่ 1

ที่อยู่ปัจจุบัน 82 ม. 1 บ้านหนองบ่อ ต. หนองบ่อ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

ประสบการณ์ในการทำงาน

- จัดหางบประมาณก่อสร้างถนนหลายสาย
- สร้างคลองระบายน้ำเพื่อรองรับกับน้ำฝนที่ท่วมขัง
- จัดขอไฟฟ้าติดตามเสาไฟฟ้าเพื่อมีแสงสว่างทางเดิน

- ช่วยจัดผู้สูงอายุขอรับเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุ
- จัดคนพิการขอรับเบี้ยยังชีพคนพิการ
- ส่งเสริมกลุ่มอาชีพของแม่บ้านและเยาวชน

ประสบการณ์ในการทำวิจัย

- ได้รู้จักกับเยาวชนเพิ่มมากขึ้น ที่มีพฤติกรรมหลายๆ อย่างที่แตกต่างกันและได้เรียนรู้กับเยาวชนเพื่อหาจุดอ่อนจุดแข็งของตัวเอง

10.ชื่อ นายสุรศักดิ์ จันทร์พวง

ตำแหน่ง นักศึกษา

ที่อยู่ปัจจุบัน 97 ม. 1 บ้านหนองบ่อ ต. หนองบ่อ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

ประสบการณ์ในการทำงาน

- จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ ร.ร. หนองบ่อสามัคคีวิทยา
- จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่ วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี
- ขณะนี้กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ปี 3 โปรแกรมวิชาดนตรีสากล สาขาศิลปศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระหว่างที่กำลังศึกษาในแต่ละปี ก็จะมีกิจกรรมออกค่ายพัฒนาโรงเรียนที่ด้อยโอกาสขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยการให้นักศึกษาไปเล่นดนตรีเปิดหมวกตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อรับบริจาคเงินสิ่งของอุปกรณ์กีฬาสมุดและหนังสือที่ไม่ได้ใช้ไปมอบให้โรงเรียนของน้องๆ ที่ยังขาดแคลนอุปกรณ์เหล่านี้

ประสบการณ์ในการทำวิจัย

เป็นผู้ประสานงานระหว่างเยาวชนและผู้ปกครองให้เข้าร่วมโครงการวิจัยของ (สกว.) และแนะนำชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรม อธิบายในส่วนที่พวกเข้าไม่เข้าใจว่ามีที่ไปทำไมยังงัยคอยรับฟังปัญหาและสิ่งที่พวกเค้าต้องการเพื่อนำมาเตรียมเป็นเอกสารเข้าที่ประชุมทีมวิจัยว่าต้องแก้ปัญหาอย่างไรต่อไป

11.ชื่อ นางสาวมุสดี เจริญบุญ

ตำแหน่ง นักเรียน

ที่อยู่ปัจจุบัน 87 ม. 2 บ้านหนองบ่อ ต. หนองบ่อ อ. เมือง จ. อุบลราชธานี

ประสบการณ์ในการทำงาน

- ทำงานวิจัยเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในบ้านหนองบ่อและพัฒนาเด็กและเยาวชนในบ้านหนองบ่อให้ดีขึ้น
- เป็นวิทยากรพูดเกี่ยวกับการร่วมมือในการพัฒนา ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือเด็กในบ้านหนองบ่อที่บ้านขัวไม้แก่น

• **ประสบการณ์ในการทำวิจัย**

- พัฒนาเด็กและเยาวชนให้พัฒนาขึ้น เช่น พวกชอบอยู่ตามสี่แยกตอนกลางคืน ก็จะชวนให้ทำงานจะได้ไม่มีเวลาว่างไปนั่งตามสี่แยกหรือหาที่พักให้เล่น
- ไปเป็นวิทยากรพูดเรื่องการให้ความร่วมมือของเยาวชนบ้านหนองบ่อให้ชาวบ้านช่วยไม้ แก่นว่ามีวิธีการชักชวนเยาวชนที่ว่างงานหรือมีเวลาว่างมาทำงานนี้อย่างไรเพื่อพัฒนาบ้าน คนให้ดีขึ้นและต้องมีวิธีการชักชวนอย่างอ่อนโยน และอธิบายให้เขาเข้าใจ

12. ชื่อ นายจำนงค์ อุ่นเจริญ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหนองบ่อ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี

ที่อยู่ปัจจุบัน 89 หมู่ 9 ค.หนองบ่อ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000 โทร. 081-3939745

ประวัติรับราชการ

- ปี 2521 ครู 2 โรงเรียนบ้านแซ่โพนเมือง อ.ค้อวัง จ.บึงกาฬ
- ปี 2537 ครูใหญ่โรงเรียนบ้านท่าลาด อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี
- ปี 2540 อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโนนโพธิ์ อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี
- ปี 2547 ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหนองบ่อ (วิจิตรราษฎร์สามัคคี) อ.เมือง จ.อุบลราชธานี

การศึกษา - ปี 2521 ปก.ศ. สูง วิทยาลัยครูบุรีรัมย์
 - ปี 2537 ศษ.บ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 - ปี 2546 กศ.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สถานที่ทำงาน ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหนองบ่อ (วิจิตรราษฎร์สามัคคี) หมู่ 1 ค.หนองบ่อ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000 สน.ท. อบ. 1 โทร. 045-258462

13. ชื่อ นางนคร นวลอินทร์ อาจารย์โรงเรียนหนองบ่อสามัคคีวิทยา

ที่อยู่ปัจจุบัน 52 หมู่ 2 บ้านหนองบ่อ ค.หนองบ่อ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000

การศึกษา - ปริญญาตรี วิชาเอกคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ประสบการณ์ทำงาน

- สอนวิชาคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนหนองบ่อสามัคคีวิทยา เป็นเวลา 27 ปี

ประสบการณ์วิจัย

- วิจัยในชั้นเรียน จำนวน 6 เรื่อง
- วิจัยชาวบ้านร่วมกับคณะวิจัยชาวบ้านหนองบ่อ